

OTDK-dolgozat

Pintér Dániel

MA

2013

**Pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem a magyar banki
gyakorlatban**

**The Fight Against the Money Laundering and the Financing of Terrorism
with the Example of the Hungarian Banking Practice**

Kézírás lezárása: 2012.04.16.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	1
2. A PÉNZMOSÁS ÉS A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA FOGALOMKÖRÉNEK TISZTÁZÁSA	4
2.1. A pénzmosás fogalma.....	4
2.2. A terrorizmus finanszírozásának fogalma és kapcsolata a pénzmosással	5
2.3. A pénzmosási folyamat hatásmechanizmusai	6
2.4. A pénzügyi intézményrendszer pénzmosási kockázatai.....	8
3. A PÉNZMOSÁS ELLENI SZABÁLYOZÁS.....	13
3.1. Magyar helyzetkép	14
3.2. Büntetőjogi szabályozás	14
3.2.1. Büntetőjogi értelemben vett pénzmosás.....	15
3.2.2. Pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása.....	18
3.3. Pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvény.....	19
4. A BANKOK PÉNZMOSÁS ÉS TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELME	20
4.1. A banki pénzmosás elleni gyakorlat általános bevezetése	20
4.1.1. A magyar compliance kultúra kialakulása	20
4.1.2. A pénzmosás megelőzési tevékenység fejlettségét meghatározó tényezők	21
4.1.3. A pénzmosás megelőzési szakterület szervezeten belüli elhelyezkedése	23
4.1.4. A pénzmosás megelőzési szakterület felépítése és az AML Officer fogalma ...	26
4.2. A Front Office-ban dolgozó ügyintézők szerepe.....	27
4.2.1. Ügyfél-átvilágítási kötelezettség	27
4.2.1.1. Ügyfél azonosítása	28
4.2.1.2. Személyazonosság igazoló ellenőrzése.....	31
4.2.1.3. Ügyfél nyilatkozattételi kötelezettsége	32
4.2.1.4. Üzleti kapcsolatra és ügyleti megbízásra vonatkozó adatok rögzítése	34

4.2.1.5.	A kockázatalapú megközelítés szoftveres támogatása	35
4.2.1.6.	Ügyfél-átvilágítás elvégzésének időpontja	36
4.2.1.7.	Teendő, ha ügyfél-átvilágítás nem hajtható végre	37
4.2.1.8.	Ügyfél-átvilágítás speciális esetei	37
4.2.2.	Az ügyfél és tranzakcióinak folyamatos figyelemmel kísérése, ügyintézői bejelentés	38
4.3.	Pénzintézetek AML/WLM szűrőrendszereinek működése	41
4.3.1.	Szűrő és tranzakció-figyelő rendszerek általános bemutatása	41
4.3.2.	Szűrés a gyakorlatban	42
4.4.	Pénzintézeti bejelentések	45
4.5.	Egyéb feladatok	48
4.5.1.	Hatósági kapcsolattartás	49
4.5.2.	Magas kockázatú ügyfelek kezelése	49
4.5.3.	Levelezőbanki kapcsolatok kezelése	49
4.5.4.	Nyilvántartási kötelezettség	50
4.5.5.	Statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség	50
4.5.6.	Belső szabályzat készítése	51
4.5.7.	Oktatási kötelezettség	51
4.6.	A pénzintézetek felügyeletét ellátó PSZÁF feladatai	52
5.	ZÁRÓ GONDOLATOK	54
6.	IRODALOMJEGYZÉK	56
7.	MELLÉKLETEK	62

ÁBRA- ÉS TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. ábra: Pénzmosás a magyar büntetőjogban
2. ábra: A kereskedelmi bankok általános szervezeti felépítése
3. ábra: Pénzmosás gyanús bejelentések 1994. és 2011. között
4. ábra: Bejelentések számának megoszlása 2008. és 2011. között
5. ábra: Bejelentések számának százalékos megoszlása 2008. és 2011. között

1. táblázat: A PSZÁF 9D formanyomtatványa

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. melléklet: A bankok pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos gyakorlatához tartozó fontosabb fogalmak
2. melléklet: A Btk. pénzmosással kapcsolatos 2007. június 1-jétől hatályos paragrafusai
3. melléklet: A pénzügyi intézmények számára releváns pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos egyéb törvények, ajánlások és szabályzatok
4. melléklet: A pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény dolgozatban meghivatkozott részletei
5. melléklet: Ügyfél-azonosító adatlap
6. melléklet: Nyilatkozat a kiemelt közszereplői státuszról
7. melléklet: Nyilatkozat a tényleges tulajdonos személyéről
8. melléklet: Ország-kockázati besorolás
9. melléklet: Pénzmosási szempontból kockázatos gazdasági tevékenységek
10. melléklet: „Ismerd meg az ügyfeled” kérdőív
11. melléklet: Szokatlan Tranzakciók Tipológiája
12. melléklet: Pénzintézeti bejelentőlap
13. melléklet: Szűrő- és tranzakció-figyelő rendszer AML moduljának riasztási szabályai
14. melléklet: Szolgáltatói bejelentések elemzése
15. melléklet: A PSZÁF felé teljesítendő adatszolgáltatási kötelezettséghez használt formanyomtatvány: Pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos adatok
16. melléklet: 35/2007. (XII. 29.) PM rendelet, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény alapján elkészítendő belső szabályzat kötelező tartalmi elemeiről

1. BEVEZETÉS

„Néhány kivételtől eltekintve a bűnözőket egy dolog motiválja – a profit. A bűnözőt a nyereségvágy hajtja, a végeredmény pedig az lesz, hogy a törvénytelenül szerzett pénzt bevezetik az ország legitim rendszerébe... A pénzmosás lényege a tőke elrejtése, annak érdekében, hogy azt a vagyont előállító illegális tevékenység észrevétele nélkül fel lehessen használni. Ez a folyamat pusztító társadalmi és gazdasági következményekkel jár... Ha nem felügyelik, szétbomlaszthatja nemzetünk integritását és a világ pénzintézeteit.”

(Az Egyesült Államok Pénzügyminisztériumának

Pénzügyi Bűncselekmények Elleni Végrehajtó Hálózata,

a FinCEN tájékoztatója, 1996. március, 1. fejezet)

(Lilley, 2001. 7. o.)

Véleményem szerint a FinCEN tájékoztatóján 1996-ban elhangzott gondolatok tökéletesen összefoglalják a pénzmosás problémáját. A napjainkban igen sokat használt kifejezés ugyanis egy olyan gazdasági bűncselekmény, amelynek során a bűnözésből származó nyereséget bevezetik a világ gazdasági keringésébe, majd ott a piszkos pénzeket addig mossák, míg az egyre fehérebb és fehérebb nem lesz. Vagyis az illegális eljárás célja a fekete jövedelmek eltitkolása, elrejtése, illetve legitim forrásból származóként való feltűntetése.

Bár a tevékenység történelmi szálaait egyes források egészen az 1920-as évek nagy maffiózójára, Al Caponéra vezetik vissza, azonban a pénzmosás globális problémává válása csak az utóbbi évtizedekre tehető. E folyamat gyorsuló ütemű fejlődését segítette elő, hogy a pénzügyi piacok liberalizálódása és a technikai-technológiai rendszerek hirtelen előretörésének hatására egy olyan nemzetközi környezet alakult ki, melyben a többszörösen összetett, határokon átívelő tranzakciókat egyszerűen és szinte azonnal meg lehet valósítani. Ezek a feltételek pedig olyannyira kedveznek a határokat nem ismerő kriminális tevékenységek elszaporodásának, illetve a pénzmosás elterjedésének, hogy utóbbi folyamat napjainkra a világ egyik legnagyobb szabású és legjövödelmezőbb üzletévé vált. A Nemzetközi Valutaalap által már több mint másfél évtizede publikált,

leginkább reálisnak tűnő számadat szerint a pénzmosás volumene éves szinten a globális GDP 2-5%-ra tehető, mely akkori értéken körülbelül 590-1500 milliárd USD-t jelentet. Ha ezt a becsült értéket a Föld összes országának 2010-es összesített GDP vetítjük, akkor számításaink szerint a pénzmosás mértéke napjainkban 1260-3150 milliárd USD-re tehető. Viszonyítás képen érdemesnek tartom megemlíteni, hogy a vizsgált időszakban Spanyolország bruttó hazai terméke 1410, míg Németorszáké 3286 milliárd USD volt. A fentiekben bemutatott adatok ismeretében már nem meglepő, hogy a bűncselekményből származó vagyonok „legalizálása” nemcsak az érintett pénzintézetek sorsát képesek komoly mértékben veszélyeztetni, hanem negatív hatásai nemzetgazdaságok és ezáltal az egész világgazdaság normális működését is befolyásolhatják. (FATF hivatalos oldala)

Ennek is köszönhető, hogy a vizsgált tevékenység egy hatalmas szabályozási folyamat generátorává vált. A pénzmosás elleni küzdelem világszerte felerősödött, melynek keretén belül egy eddig még sosem tapasztalható nemzetközi összefogás jött létre. Bár hazánk csak a rendszerváltást követően, 1994-ben csatlakozott ehhez a globális küzdelemhez, azonban napjainkra sikerült egy olyan jogszabályi háttér kialakítani, mely teljes mértékig megfelel a nemzetközi elvárásoknak. A gazdaság és aktorainak védelme érdekében azonban a büntetőjogi eszközök mellett a megelőzésre, a preventív intézkedések bevezetésére is kellő hangsúlyt kell helyezni. Ennek leghatékonyabb módja egy olyan pénzügyi infrastruktúra kiépítése és működtetése, mely sikeresen szab gátat a bűnözői törekvéseknek.

Hogy ez Magyarországon is megvalósulhasson, a jogalkotók a pénzügyi intézmények számára olyan pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni normarendszert dolgoztak ki, melynek segítségével eredményesen fel lehet venni a küzdelmet a bűnözőkkel szemben. A szabályzat két lényeges kötelezettséget ír elő a szolgáltató munkatársai számára. Egyrészt a törvényi előírások alapján kidolgozott, belső eljárási rend szerinti ügyfél-átvilágítási kötelezettséget, másrészt pedig a pénzmosásra, illetve terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény felmerülése esetén bejelentési kötelezettséget. Emellett a pénzmosás elleni osztály dolgozóinak számos egyéb feladatot is el kell látniuk, melyek részben a szabályozásnak való megfelelést, részben pedig a pénzintézet kockázatainak csökkentését, a veszteségek minimalizálásán keresztül a valós értékteremtést segítik elő.

A fentiekben leírtak alapján a probléma aktualitása és jelentősége megkérdőjelezhetetlen. Ezért is gondolom úgy, hogy a pénzmosás ellen folyó hazai banki küzdelem mélyreható bemutatása kiváló témául szolgál egy tudományos kutatáshoz.

Dolgozatom célja, hogy a hatályos pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvény rendelkezésein túllépve, a magyar bankok gyakorlatán keresztül mutassam be a vizsgált illegális tevékenység elleni fellépést. Ennek érdekében kutatásom célja a pénzügyi intézményeket érintő pénzmosási kockázatok feltárása, a pénzmosás elleni osztályok tevékenységének bemutatása, valamint a feladataikat támogató folyamatok és rendszerek mélyreható megismerése, eredményességük vizsgálata.

Bár a pénzmosás és az ellene való küzdelem elméleti oldalát már számos szakértő vizsgálta és dolgozta fel, azonban a magyar banki gyakorlat mélyreható vizsgálatával szinte még egyetlen szerző sem foglalkozott. Ezért a valós kép megismerése érdekében kutatásomat két részre bontottam. A pénzmosás elleni szakterületen szerzett gyakorlati ismereteimet elméleti oldalról jogszabályok, szakcikkek és tanulmányok elemzésével bővítettem, a szakértői vélekedéseket pedig pénzintézeti munkatársakkal készített mélyinterjúkkal tártam fel. Átadott ismereteik, illetve a rendelkezésemre bocsátott belső információk és szabályzatok jelentőségét, a vizsgált terület gyakorlati vonulatához kapcsolódó csekély szakirodalom miatt külön kiemelném.

2. A PÉNZMOSÁS ÉS A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA FOGALOMKÖRÉNEK TISZTÁZÁSA

2.1. A pénzmosás fogalma

Az 1970-es években a globális pénzügyi piacok liberalizálódásával, illetve a kábítószer kereskedelem volumenének drasztikus növekedésével párhuzamban a világnak egy új globális kihívással kellett szembe néznie. 1976-ban az Európai Bizottság munkatársai egy olyan probléma meglétére hívták fel a figyelmet, „amely számos országban a bűncselekményekből származó tőke biztonságba helyezéséből, és újabb bűncselekmények elkövetésére történő felhasználásából származik” (Tóth, 2002 350. o.). Az ismertetett jelenség, a pénzmosás nem volt újkeletű probléma, csupán a globalizációból származó veszélyek folytán a szakértők rájöttek, hogy a nemzetállamok egyéni fellépése a jövőben már nem elégséges a hatékony küzdelemhez.

Bár a tanulmány megjelenése óta eltelt közel négy évtizedben számos szervezet és szakember foglalkozott a kérdéskörrel, ennek ellenére mind a mai napig nem alakult ki a pénzmosás pontos, általános érvényű definíciója. Ennek egyik legfőbb oka az, hogy mind nemzeti, mind pedig nemzetközi szinten hiányzik egy olyan fokú jogharmonizáció, mely egységesen meghatározná az alapbűncselekmények, és a hozzájuk kapcsolódó alanyok körét. A kapcsolatos szakirodalmak alapvetően két nézőpontból közelítik meg a cselekményt. Míg a büntetőjogi oldal képviselői a pénzmosás járulékos jellemét emelik ki, addig a kriminológusok inkább következménybűnözésként tekintenek rá.

Az első perspektíva szerint, aki büntetendő cselekmény elkövetéséből eredő vagyont eredetének leplezése céljából gazdasági tevékenység során felhasznál, vagy annak kapcsán pénzügyi műveletet végez, büntetett követ el¹. A definícióból külön kiemelném a „büntetendő cselekmény elkövetéséből eredő” részletet, hisz ebből következik az utólagos, járulékos jelleg. Eszerint a pénzmosást minden esetben meg kell hogy előzze valamilyen más alapbűncselekmény. (1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről)

¹ A pénzmosás pontos büntetőjogi fogalma ennél jóval szélesebb kört fed le, azonban ennek részletes elemzését majd a büntetőjogi szabályozás ismertetése folyamán fogom ismertetni.

A másik megközelítés szerint az elkövetők a piszkos pénz elrejtésével, illetve forrásának leplezésével egy olyan látszat elérésére törekednek, amely során a bűncselekményből származó vagyon törvényes eredetűnek tüntethető fel, és ezáltal visszaforgathatóvá válik a legális gazdaságba. Ez az az eredetleplezési célzat, amely az alapvetően számos legális pénzügyi műveletből felépülő folyamat törvénytelen voltát adja. A pénzmosás kriminológiai aspektusból való további vizsgálata során kimutathatóvá válik egy másik alapvető jellemzője is, mely szerint egyértelmű, és szoros kapcsolat mutatható ki a bűnözés egyes szegmenseivel. Ezek közül talán a legnagyobb politikai, gazdasági és társadalmi kockázattal a terrorizmus finanszírozása rendelkezik. (Gál, 2009)

2.2. A terrorizmus finanszírozásának fogalma és kapcsolata a pénzmosással

A 2001. szeptember 11-ei, illetve 2004. március 11-ei támadásokat követően a terrorizmus elleni harc kiemelt figyelmet kapott a világ szereplőitől. A nemzetközi szervezetek hamar felismerték, hogy a terrorista cselekmények visszaszorításának leghatékonyabb módszere az elkövető egyének, illetve csoportok forrásainak elzárása lehet. Ugyanis ha a bűncselekményekből, vagy akár legális forrásból származó pénzek, illetve pénzben kifejezhető értékkel bíró dolgok nem jutnak el a terrorista személyekhez, akkor nem lesz elegendő anyagi erőforrásuk a merényletek megszervezésére, illetve végrehajtására. Ennek érdekében a jogalkotók egy olyan keretrendszert kívántak kiépíteni, mely lehetővé teszi a terrorizmus támogatásának megelőzését és megakadályozását. Mivel a folyamattechnikai szoros kapcsolatot mutatnak, sőt sok esetben meg is egyeznek a pénzmosás módszereivel, valamint utóbbi visszaszorítására globális szinten már egy jól működő rendszert sikerült kialakítani, ezért a terroristák forrásainak elvágását megcélzó harcot a már kidolgozott struktúrára rá lehet építeni. Ez a megállapítás azért is tekinthető különösen megalapozottnak, mivel a már kiforrt azonosítási és bejelentési eljárások, a hozzájuk kapcsolódó kidolgozott jogi háttér, illetve az ellenőrzéseket segítő automatizált rendszerek mind alkalmasak az említett feladat elvégzésére. Mivel azonban a terrortámadások tökeigénye a pénzmosás általános volumenéhez képest csekély, illetve a mögöttes személyek és szervezetek is különböznek, ezért szükség van a rendelkezésre álló rendszer finomhangolására, kisebb kiegészítésére. (Gál, 2009)

Bár a hasonlóságok ellenére kisebb különbségeket fel lehet fedezni a klasszikus értelemben vett pénzmosás, illetve a terrorizmus finanszírozása között, egy biztos

elmondható mindkét tevékenységről. Olyan illegális pénzmozgásokat értünk alattuk, melyek kihathatnak a világgazdaság stabilitására és normális működésére, súlyos károkat okozva mind a gazdasági, mind pedig társadalmi élet számára.

2.3. A pénzmosási folyamat hatásmechanizmusai

A piszkos pénzek gazdasági életbe való integrálása kapcsán igen érdekes lehet a fenti felvetés. Ugyanis ha jobban belegondolunk, a pénzmosás során tisztára mosott tőke sok dologban hasonlít a legális forrásból származó társához, hiszen ugyanúgy részt vesz a gazdasági élet körforgásában. A vállalkozások számára forgalmat és ezáltal profitot generál, befektetések révén serkenti az ország gazdaságát és részt vesz a munkahelyteremtésben, valamint a legtöbb esetben az állam számára még adóbevételt is generál. Ez alapján feltehetjük a kérdését, hogy akkor mégis miért is káros az effajta plusz tőke az országok számára? Miért is tartják a pénzmosást a XXI. század egyik legnagyobb globális gazdasági problémájának?

Bár kezdetben lehet, hogy csak a beáramló, illegális eredetű vagyonok pozitív hatásait észleljük, azonban amikor ennek volumene már olyan mértékűvé válik, hogy a legális gazdaságban is érezteti hatását, akkor szépen lassan felszínre törnek a tevékenység addig magában rejtett valós veszélyei. Ezt a problémát fogalmazta meg 1998-ban Michel Camdessus, a Nemzetközi Valutaalap akkori ügyvezető igazgatója is: *„Kezdetben a tiszta és piszkos pénzek összekeverednek, és az ország, illetve a régió prosperálni látszik, de végül Gresham törvénye működésbe lép, s a kockázat olyan nagy lesz, hogy végül csupán csak a korrupt intézmények maradnak meg.”* (Camdessus, 1998., 1. o.) Vagyis a pénzmosás kezdetleges eredményeit az idő múlásával súlyos negatív következmények kísérhetik mind egyéni és intézményi, mind pedig nemzetgazdasági szinten. (Camdessus, 1998)

Mivel a bűncselekményt elkövető egyének, illetve szervezetek elsődleges célja nem a haszonszerzés, hanem az illegális eredetű vagyonok elrejtése, illetve legitim forrásból származóként való feltüntetése, ezért kijelenthetjük, hogy a pénzmosás nem profitorientált tevékenység. E tulajdonságuk miatt a bűncselekményekből származó pénzek a legális gazdaságba integrálva eltérően viselkednek, mint ahogy az gazdaságilag indokolt lenne. Abból adódóan, hogy a pénzmosók tevékenységüket részben vagy egészben piszkos pénzekkel támogatják, a szükséges erőforrásokért magasabb árat is hajlandóak kifizetni, míg termékeiket és szolgáltatásaikat dömpingáron, jóval a piaci ár

alatt is megéri nekik értékesíteni. Ezzel egyfelől versenyelőnyre tesznek szert, másrészt veszélyeztetik a piaci szegmensben kialakult keresleti és kínálati egyensúlyt. A kettőnek végül egyenes következménye a tisztességes piaci magatartást követő szereplők ellehetetlenülése, válaszául elé állítása. Vagy elviselik, hogy kiszorulnak az adott piacról, vagy pedig tisztességtelen eszközökhöz folyamodva védik pozícióikat. Utóbbit, vagyis amikor az emberek a megélhetés reményében bűnös útra térnek hívja a kriminológia tudománya szívó hatásnak. (Gál-Sinku, 2008)

A pénzmosás azonban más úton is képes hozzájárulni a kriminális tevékenységek elszaporodásához. Lényege ugyanis, hogy a bűncselekményből származó vagytonokat megtisztítsa, és jelentősebb kockázatok nélkül felhasználhatóvá tegye tulajdonosai számára. Ezt követően a keletkezett átmosott pénzek egy bizonyos hányadát a legális szférába integrálják, míg fennmaradó részével további bűnözői tevékenységeket támogatnak². Utóbbi természetesen rendkívül súlyos veszélyeket rejt magában, hiszen hozzájárul a bűnözői szindikátusok erősödéséhez, konszolidálja gazdasági hatalmukat, mely végül az alvilág fokozatos térnyerését idézheti elő. Ha ezt a folyamatot nem sikerül időben megfékezni, akkor a szervezett bűnözés korrupciós pénzek és vesztegetések révén a politikai és gazdasági élet mélyebb rétegeibe is beférkőzhet. Befektetései révén képes lehet pénzügyi intézmények, sőt teljes gazdasági szektorok feletti irányítás átvételére, politikai döntések befolyásolására, illetve szélsőséges esetben a demokratikus intézményrendszer megbuktatására is. (Gál, 2009)

E mellett a Nemzetközi Valutaalap vizsgálata szerint a pénzmosás, volumenéből fakadóan növeli a makroökonómiai kockázatokat is. Ennek első oka az úgynevezett „hot money”, vagy „forró pénz” problémája, mely a következő képen írható le. Napjainkra egy olyan gazdasági rendszer alakult ki, melyben pillanatok alatt, hatalmas vagytonok képesek egyik régióból a másik áttelepedni. A bűnözők ezt, a pénzügyi piacok liberalizálódása kínálta lehetőségeket kívánják kihasználni. Ugyanis az esetleges nyomozási munka ellehetetlenítése érdekében a rendszerbe bekerült piszkos eredetű pénzekkel többszörösen összetett tranzakciók sorozatát hajtják végre, melynek során országok között jelentős összegeket mozgatnak. Az ilyen fokú tőkeáramlás azonban súlyos egyensúlyi zavarokat képes okozni az érintett régiók gazdaságaiban.

² A pénzmosásból származó összegekből politikai, vagy vallási indokokkal gyakran finanszíroznak terrorista cselekményeket is, mely tovább erősíti azt, hogy a két bűncselekmény ellen együttesen kell fellépni.

Másodrészt a pénzkeresletben indukál alapvetően megmagyarázhatatlan változásokat. Bár a korábbi évtizedekben a pénzmosási folyamat inkább a pénz mennyiségének növekedését eredményezte, azonban a technikák változásának köszönhetően a 90-es évek elejétől az addigi trend megfordult, vagyis napjainkban a bűncselekmények elkövetése inkább a pénzkereslet csökkenését idézi elő.

A harmadik probléma részben ezekre vezethető vissza. Ugyanis az említett makroökonómiai kockázatok mellett a gazdaságpolitikai döntéshozóknak gyakran félrevezető, erősen torzított statisztikai adatokra hagyatkozva kell dolgozniuk, mely igencsak megnehezíti a megfelelő gazdaságpolitika kialakítását. (Bartlett, 2002)

Szélsőséges esetekben előfordulhat, hogy az ország rendszere már olyan fokú fertőzést szenved, mely a pénzügyi világ bizalmának súlyos megrendülését vonja maga után. Egy ország reputációjának megingása azonban igen jelentős negatív irányú következményekkel járhat. Egyrészt növekszik az adott ország kockázata és csökken a befektetői bizalom, melyek visszavetik a megtakarítások, illetve a külföldi működő tőke beáramlás volumenét. Ez a folyamat végül nagy mértékben képes visszavetni a gazdaság fejlődését. Másrészt a közvetlen hatások mellett a magas pénzmosási rátával rendelkező országoknak a nemzetközi fellépésből származó hátrányokkal is számolnia kell. Ugyanis a globális közösség, hogy érdekeit hatásosan tudja védeni, súlyos gazdasági szankciókat léptethet életbe azokkal az államokkal szemben, melyek – lehetőségeikhez mérten - nem tesznek meg mindent a bűnözés visszaszorítása érdekében. Bár így is vannak olyan országok, melyek gazdasági növekedésüket az illegális tevékenységek támogatására kívánják alapozni, azonban a lehetséges büntető intézkedések gyakran olyan jelentős gazdasági károkat tudnak okozni számukra, hogy a beáramló tőkéből fakadó haszon nem képes a veszteségeik ellensúlyozására. (Quirk, 1997)

2.4. A pénzügyi intézményrendszer pénzmosási kockázatai

Mivel a bűnözők a tevékenységük során megszerzett piszkos pénzeket legtöbbször a pénzügyi intézményrendszeren keresztül kívánják a legális gazdasági körforgásba bejuttatni és ott tisztára mosni, ezért a banki szférában a pénzmosással kapcsolatos kockázati tényezők hatványozottan érvényesülnek. A fentiek során már láthattuk, hogy a pénzügyi rendszer korrupciós fertőzőittségének súlyos következményei lehetnek, azonban most vizsgáljuk meg, hogy pontosan milyen főbb kockázatokkal kell szembenézniük ezeknek az intézményeknek. Miért is kell a pénzügyi szervezeteknek bevállalniuk a

sokszor hatalmas költségekkel járó ellenőrző, információs és adminisztrációs feladatok tömkelegét?

A fenti kérdés annak fényében különösen érdekes, hogyha azt, csupán a bankok rövidtávú céljait tekintve vizsgáljuk. Ugyanis a rendszerükbe beáramló hatalmas pénzmennyiség a belőle származó haszon miatt elvileg ellenérdekelté tehetné őket a bűncselekmény bejelentésével szemben. Ezt a megközelítést támasztja alá egy a közelmúltban nyilvánosságra került ügyeset. *A 2008-ban kezdődött gazdasági világválság következtében a bankrendszer legnagyobb problémáját a likviditás, pontosabban annak hiánya jelentette. Mivel a pénzügyi piacon a bizalom mértéke szinte teljesen leredukálódott, ezért az egyetlen rendelkezésre álló likvid tőkét a kábítószer-kereskedelemből származó pénzek jelentették. Az UNODC³ vizsgálata szerint számos osztrák pénzintézet, hogy elkerülje a csődöt, pénzügyi problémáinak orvoslására ilyen drogpénzeket használt fel.* (Index, 2009) Bár az említett bankok ezzel valóban megmenekültek a bedőléstől, azonban a bűncselekmények támogatásával jelentős veszélynek tették ki a gazdasági, pénzügyi és társadalmi szférát. Ugyanis ha a szolgáltatók nem tesznek lépéseket az illegális forrásokból eredő pénzek fehér gazdaságba integrálása ellen, annak súlyos következményei lehetnek. Egyrészt, ahogy azt korábban már kifejtettem, a törvényes keretek között működő gazdaságban torzulásokat okozhat. Emellett a pénzügyi intézményeket is számos, igen komoly kockázatnak teheti ki.

Napjainkban a pénzintézetek szabályozási és belső motivációs okokra visszavezethetően egyre nagyobb figyelmet fordítanak kockázataik menedzselésére. Ebben nyújt segítséget nekik a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság, mely az új Bazel III. keretrendszerben a banki kockázatokat 5 csoportba sorolja. A hitelezési, likviditási, piaci és működési kockázat mellett, az egyéb kockázatok fogalmát vezeti be. A pénzmosási kockázatok vizsgálata során elsősorban utóbbi két klasztert érdemes vizsgálnunk, bár bizonyos technikák⁴ - banki oldalról - akár egyéb kockázatokkal is járhatnak. Ha azonban a két releváns típus közti különbséget kívánjuk megfogalmazni, azt a következő féle képen tehetjük meg. „A működési kockázat kategóriájába a költségalapon szemléltethető

³ United Nations Office of Drugs and Crime (az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bünmegelőzési Hivatala)

⁴ Kiváló példája ennek a bűncselekmény egyik klasszikus módszere, a viszonthitelezés, vagy „holland szendvics”.

kockázatok, míg az egyéb kockázatok kategóriájába az elszalasztott jövedelemhez kapcsolódó kockázati tényezők tartoznak” (Homolya – Benedek, 2007. 359. o.)

Utóbbi típushoz tartozik a reputációs kockázat, melynek megingása talán a legnagyobb kockázatot jelenti a bankok számára. Ugyanis a velük, illetve működésükkel kapcsolatos negatív információk pillanatok alatt képesek a pénzügyi intézmény működés alappillérének számító bizalom elvesztéséhez vezetni. Amennyiben egy szolgáltatóval kapcsolatban olyan hírek látnak napvilágot, hogy akár gondatlanságból, akár tudatosan⁵ részese volt a pénzmosási folyamatnak, az egyből komoly félelmeket fogalmaz meg az ügyfelekben. Mivel ezek az emberek tarthatnak attól, hogy ők is a bűncselekmény áldozatává válnak, illetve kétségeik keletkezhetnek befektetéseik biztonságával kapcsolatban, ezért rövid időn belül várhatóan elfordulnak az érintett pénzügyi intézménytől. A szolgáltatót illetően azonban ennek komoly következményei lehetnek:

- egyrészt, ha a betétesek az általuk felhalmozott megtakarításokat kiveszik, az a betétállomány drasztikus csökkenését vonja magával, mely rövid időn belül a bankoknál komoly likviditási problémákat okoz,
- másik oldalról, ha a pénzügyi intézmény a jó adósbesorolással rendelkező hitelezőit elveszíti, az a jövedelmezőség csökkenéséhez, illetve a hitelportfólió minőségének romlásán keresztül a nemfizetési kockázat növekedéséhez vezet.

Azonban a reputáció csökkenése nem csak az ügyfelek, hanem a partnerek, a pénzügyi szféra többi szereplőjének bizalmát is megrendítheti. Ha egy szolgáltatóval kapcsolatban pénzmosás gyanúja merül fel, vagy székhelye olyan országban van, mely a pénzmosási tevékenységgel szemben gyengébb szabályozási és felügyeleti rendszerrel rendelkezik, akkor a külföldi pénzügyi intézmények a velük folytatott tranzakciókat korlátozhatják. Szigoríthatják a tranzakciók ellenőrzésének fokát, elutasíthatnak magasabb kockázattal rendelkező szolgáltatásokat, vagy akár a teljes üzleti kapcsolatot is megszüntethetik.

Akár a betétes, illetve hitelfelvevői oldalt, akár az intézményi oldalt tekintjük egy biztosan megállapítható. A bűncselekménnyel kapcsolatban került szolgáltatók reputációjának csökkenéséből származó bizalomvesztés komoly következményekkel jár,

⁵ Míg a gondatlanságból elkövetett pénzmosás a szakértelem hiányát sugallja, addig tudatos változata a pénzügyi szféra erkölceit kérdőjelezi meg.

hiszen a bankok piaci részesedésének, illetve profitjuk csökkenéséhez vezet. (Bartlett, 2002)

Az elemzés másik oldalát a működési kockázat vizsgálata teszi ki, mely véleményem szerint a pénzmosási folyamatokkal, illetve banki tevékenységgel kapcsolatosan felmerülő kockázatok közül a legösszetettebbnek tekinthető. Ugyanis a kockázatoknak ez a típusa magába foglalja „az emberek, belső folyamatok és rendszerek nem megfelelő vagy hibás működése, továbbá a külső tényezők által előidézett veszteségek kockázatát” (BIS, 2006. 144. o.) A Bankfelügyelet definíciójába beletartozik a jogi kockázat fogalma is, mely a bűncselekmény által generált ritkán látott nemzetközi fellépés és szabályozási folyamatból adódóan igen jelentősnek tekinthető. Ide tartoznak azok a pénzintézettel, illetve alkalmazottaival szemben kezdeményezett jogi eljárások és perek, melyeket a hatóságok indítanak a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni jogi szabályozás be nem tartása, illetve tartatása, vagy nem megfelelő alkalmazása miatt. Az ilyen jogi hibák következtében a pénzügyi intézményt veszteségek érhetik, hiszen a hatóság komoly büntetéseket és bírságokat szabhat ki, illetve egyéb szankciókat is alkalmazhat velük szemben. Szintén a jogi kockázatokhoz sorolandóak az olyan végrehajthatatlan szerződések miatt keletkezett veszteségek, melyek esetében a szerződésben foglaltak a piszkos pénzek mosását végző ügyfél miatt nem hajtható végre. (Gárdos és társai, 2003)

Mivel a pénzmosási tevékenységből származó működési kockázat rendkívül összetettnek tekinthető és a kockázatok széles spektrumát lefedi, ezért további típusaira csak felsorolás szintjén hozok pár példát:

- a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvény által kötelezővé tett belső szabályzat gyakorlatba történő rossz implementációja
- a bűncselekmény elleni küzdelemmel kapcsolatos belső folyamatok hatékonyságának nem megfelelő szintje
- az ügyintézők nem ismerik fel a pénzmosás gyanús ügyleteket, ezért nem tesznek vele kapcsolatban bejelentést
- ügyfélkapcsolatok nem megfelelő kezelése, az ügyfél-átvilágítási kötelezettség során kevés, vagy rossz minőségű adat bevitele a központi rendszerbe
- a szűrőrendszerek mögött álló banki alkalmazottak nem rendelkeznek megfelelő képzettséggel, szakértelemmel

- a monitoring rendszerek rossz paraméterezése
- a pénzintézet rendszereinek technikai hibája, illetve az ennek során keletkezett adatvesztés

Természetesen az említett példák mellett számos, a pénzmosással összefüggő működési kockázatot meg lehetne említeni, azonban egy dolog ezek alapján is egyértelműen megállapítható. Ha a bankok, illetve vezetői nem képesek hatékonyan menedzselni a felmerülő problémákat, akkor az súlyos következményekkel lehet a pénzintézet hírnevére, üzleti kapcsolataira, illetve hosszútávon a profitabilitására is.

3. A PÉNZMOSÁS ELLENI SZABÁLYOZÁS

Az előző fejezetben láthattunk, hogy milyen súlyos politikai, gazdasági és társadalmi következményekkel járhat, ha egy régió, vagy intézményrendszer fertőzötté válik. Ennek fényében nem meglepő, hogy a pénzmosás elleni küzdelem kapcsán egy olyan globális szabályozási folyamat indult meg, mely addig szinte teljesen elképzelhetetlen volt. Számos szervezet és szakértő foglalkozott a bűncselekmény vizsgálatával, illetve az ellene való fellépés lehetőségeivel. Természetesen ez alól az Európai Unió sem volt kivétel. A 90-es évek végére a pénzmosás volumene ugyanis már olyan mértékeket öltött, mely a Közösség vezetőinek figyelmét is felkeltette. Hamar ráébredtek, hogy a 20. század vége felé a pénzügyi piac liberalizálódásának hatására egy olyan integrált pénzügyi rendszer alakult ki, melynek lehetőségeit nem csak a törvénytisztelő uniós állampolgárok, hanem a bűnözői csoportok is megpróbálják kihasználni. Mivel az Unió tagországai egyéni szinten is felismerték ezeket a veszélyeket, ezért félő volt, hogy gazdasági és pénzügyi rendszereik védelme érdekében olyan protekcionista intézkedéseket hoznak, melyek szembemennek a közösségi célokkal. E káros folyamatok megelőzése érdekében született meg az Európai Közösség Tanácsának 91/308/ECC. számú irányelve a pénzügyi rendszer pénzmosás céljára történő felhasználásának megakadályozásáról, mely a pénzmosás elleni küzdelem területén a közösségi jogalkotás mérföldkövének számít. Természetesen az azóta eltelt több mint 2 évtized alatt a direktíva rendelkezéseit több alkalommal is felülvizsgálták, melynek eredményeképpen számos változtatást végeztek rajta. A legutóbbi jelentősebb módosításra a 2001-es és 2004-es súlyos terrortámadásokat követően, 2005-ben került sor. Az így létrejövő új, 2005/60/EC. számú pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni irányelvnek⁶ elsődleges célja a Nemzetközi Pénzügyi Akciócsoport⁷ által kidolgozott, és 2003-ban módosított negyven ajánlás, illetve az azt kiegészítő 9 speciális ajánlás átvétele és közösségi jogba történő beépítése volt. Utóbbi azért is volt kiemelten fontos, hiszen ezt követően az új direktíva hatálya már nemcsak az illegális eredetű pénzek mosására terjedt ki, hanem a tisztán szerzett tőke és egyéb vagyontárgyak terrorista cselekmények finanszírozására történő felhasználására is. A

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/60/EC. számú irányelve a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint a terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzésére.

⁷ Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF)

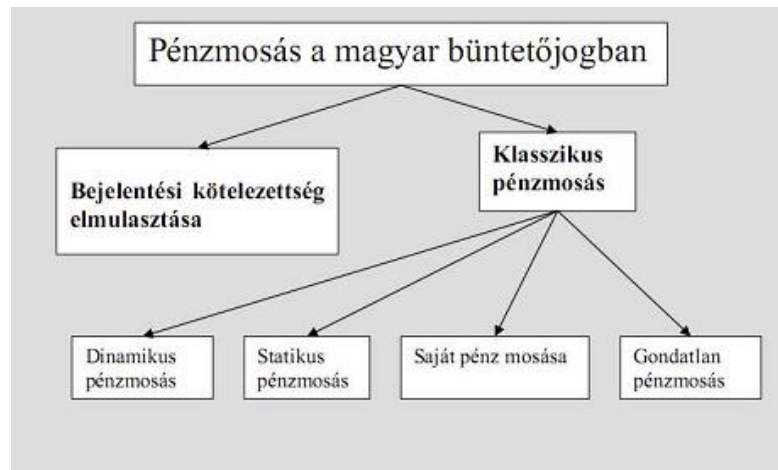
Közösség tagállamainak az Irányelv tartalmát 2007. december 15-éig kellett jogrendszerükbe beépíteniük. (Gál, 2009)

3.1. Magyar helyzetkép

Miután Magyarországot több alkalommal is Kelet-Európa egyik legnagyobb pénzmosó központjaként mutatták be, egyre nagyobb nemzetközi nyomás nehezedett hazánk kormányára. Ennek, illetve egyéb kötelezettségvállalások hatására 1994-ben felállításra került a magyar pénzmosás-ellenes szabályozási rendszer, mely alapvetően két komponensből állt. Egyrészt a pénzmosás tényállását meghatározó, a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényből, illetve az azt kiegészítő háttér-normarendszerből. Utóbbi a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvényből, illetve a Kormány által kibocsátott végrehajtási rendeletből állt. Bár az így kialakított rendszerrel Magyarország jelentőst lépést tett a bűncselekményből származó pénzek mosása ellen, azonban az utóbbi közel 2 évtized alatt jelentős változtatásokra volt mégis szükség.

3.2. Büntetőjogi szabályozás

A pénzmosás hatályos büntetőjogi szabályozást a 2007. évi XXVII. törvény 24§-a alakította ki, mely módosította a Büntető Törvénykönyvben (továbbiakban: Btk) szereplő pénzmosás tényállását. Ennek kialakítása során a jogalkotók figyelembe vették az Európai Unió és más nemzetközi szervezetek iránymutatásait, valamint szakértői csoportok építő kritikáit. Ennek alapján a Btk. két tényállás különböztet meg a pénzmosással kapcsolatban. Az első tekinthető a klasszikus pénzmosásnak, míg a másik a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása, melyet sokan csak banki pénzmosásnak neveznek. A pénzmosás büntetőjogi csoportosításának könnyebb megértését a 1. ábra szolgálja.

Forrás: Gál, 2007. 155. o.

1. ábra: Pénzmosás a magyar büntetőjogban

3.2.1. Büntetőjogi értelemben vett pénzmosás

A klasszikus pénzmosás esetében a bűncselekmény tárgyi oldalát vizsgálva kijelenthetjük, hogy annak elsődleges jogi tárgya a bűnözéssel szembeni fellépés eredményességéhez fűződő érdek, míg elkövetési tárgya a dolog⁸. Utóbbi kapcsán korábban már megállapítottuk, hogy az a pénzmosást minden esetben megelőző, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származik, mely a tevékenység járulékos jellegét adja. Az alaphűncselekmény kapcsán fontos kiemelni a „büntetendő cselekmény” fogalmát. Ugyanis nem véletlen, hogy a törvény nem a „bűncselekmény” fogalmát használja, mivel így a pénzmosás tényállása abban az esetben is megállapítható, ha az alaphűncselekmény elkövetője például kora, vagy elmeállapota miatt nem büntethető.

Ahogy az 1. számú ábrán is láthatjuk, a törvényi tényállás alapján a klasszikus pénzmosásnak 4 altípusát különböztethetjük meg:

1. „Aki más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog ezen eredetének leplezése céljából

a) a dolgot átalakítja vagy átruházza, gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

⁸ „A dolog jogi értelemben: a külvilágnak olyan önálló része, amely állandó tulajdonságai folytán más testi tárgyaktól megkülönböztethető és jogviszonynak önálló tárgya lehet.” (Benedek, 1995. 8. o.)

b) a dologon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, illetve azt a helyet, ahol a dolog található eltitkolja vagy elleplezi,

c) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe...”

Az első tényállás megvalósításakor a tettes elsődleges célja a dolog eredetének leplezése. Ebből kifolyólag közgazdasági nézőpontból vizsgálva az ehhez kapcsolódó elkövetési magatartások jelentős hányada vagyontranszfert eredményez⁹, ezért erre a csoportra a *dinamikus pénzmosás* elnevezést használjuk. További jellemzője, hogy a pénzmosásnak ezt a típusát az alaphűncselekményt elkövető személy nem követheti el.

2. „... aki a más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolgot

a) magának vagy harmadik személynek megszerzi,

b) megőrzi, kezeli, használja vagy felhasználja, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez, ha a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.”

Az előzőhöz hasonlóan, a *statikus pénzmosás* elnevezéssel illetet tényállás során is kívülálló személy a tettes. Azonban ebben az esetben a pénzmosó személy tettét eredetleplezési célzat nélkül követi el. További különbség a két tényállás között, hogy utóbbi esetében közgazdasági értelemben vagyonmozgás nem valósul meg.

3. „... aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolgot ezen eredetének leplezése céljából

a) gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.”

A Btk.-ban megfogalmazott tényállásból érdemes kiemelni az „aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolgot”,

⁹ Kivételt képez a dolog helyének eltitkolása és elleplezése, mely cselekmény nem feltételez vagyonmozgást.

hiszen ebben az esetben a dinamikus és a statikus pénzmosással ellentétben az alaphűncselekműny és a pénzmosási tevékenység elkövetésének személye megegyezik. Ebből kifolyólag ezt a csoportot a „*saját pénz mosása*” elnevezéssel lehet ihletni.

4. „Aki a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekműnyből származó

a) dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) dologgal összefűggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe, és gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről...”

A klasszikus pénzmosás negyedik típusának elkövetési magatartása lényegében megegyezik a saját pénz mosásának tényállásával, azzal az igen fontos különbséggel, hogy a gondatlan alakzathól adódóan az előcselekműnyt elkövető személy nem követheti el.¹⁰ *Gondatlan pénzmosásért* a tettes csakis akkor vonható felelősségre ezért a tényállásért, ha annak ellenére nem volt tisztába, illetve nem bizonyítható rá, hogy tisztába lett volna a dolog bűnös eredetével, hogy azt a körűlműnyekből fel kellett volna ismernie.

A pénzmosás 4 alapesetével kapcsolatban fontos elmondani, hogy akár szándékos, akár gondatlan alakzat esetén értékhatarától független bűncselekműnynek minősűlnék. Vagyis akár milyen kicsi összeget is mosnak a tettesek tisztára bűncselekműnyt követnek el. Szintén kiemelném, hogy a fent említett elkövetési magatartások bármelyikének tanúsítása esetén, a művelet eredményességétől függetlenül, a pénzmosás bűncselekműnye befejezetté válik. Sőt, a törvény a pénzmosással kapcsolatos előkészűletet is bünteti, ha annak elkövetésében legalább két személy között, kölcsönös együttértésen alapuló megállapodás szűletett. Beszélhetűnk továbbá a bűncselekműny Btk.-ban meghatározott¹¹ minősített eseteiről, illetve büntethetőséget megsűntető okokról is. Utóbbi eset akkor állhat elő, ha az elkövető önként feljelentést tesz, illetve ilyet kezdeműnyez.

¹⁰ Fontosnak tartom ennek kapcsán megjegyezni, hogy a gondatlan pénzmosás nem tekinthető úgy, mint a saját pénz mosásának gondatlan változatára, hiszen az alaphűncselekműny elkövetőinek személye minden esetben eltérő.

¹¹ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykűnyvről 303.§ (4) bekezdés.

3.2.2. Pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása

Ahogy korábban már többször kifejtettem, tevékenységükből adódóan a pénzügyi szolgáltatók vannak kitéve leginkább a pénzmosás kockázatának. Mivel a bűnözők rendszerint ezen intézmények felhasználásával kívánják tőkéjüket a legális gazdasági rendszerbe bejuttatni és legalizálni, ezért a bankoknak és egyéb pénzügyi szolgáltatást kínáló szervezeteknek különösen oda kell figyelniük a bűncselekmény jeleire. Ugyanis egy jól felépített pénzmosás elleni rendszer segítségével meg lehet akadályozni a pénzmosás véghezvitelét, illetve olyan adatokhoz és információkhoz lehet jutni, melyek az ellene való harcban nélkülözhetetlenek. Ezért a pénzmosási törvény személyi hatálya alá tartozó szolgáltatók számára kötelező a gyanús eseteket jelenteni, illetve az elkövetésre utaló adatokat a hatóság felé továbbítani. Itt azonban felmerülhet a kérdés, hogy az ilyen fajta adattovábbítás nem ütközik-e a banktitok és értékpapír-titok védelmét szolgáló előírásokba. Mivel a jogalkotók úgy ítélték meg, hogy a jelentések a bennük szereplő információkkal fontosabbak, mint a titoktartáshoz fűződő jog, illetve kötelezettség, ezért a szolgáltatóknak jelenteniük kell. Sőt, abban az esetben, ha a szolgáltató alkalmazottai nem tennének eleget kötelezettségüknek, felelősségre vonhatóak. Ugyanis a Btk. önálló bűncselekményként határozza meg a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása gyanújával kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztását. A sokak által csak banki pénzmosásnak nevezett bűncselekmény alanyait a 2007-es pénzmosás elleni törvény személyi hatálya alá tartozó szolgáltatók vezetői, illetve alkalmazottai teszik ki. Jogi tárgya részben megegyezik a klasszikus pénzmosásával, ugyanis az a bűnözés elleni fellépés eredményességéhez fűződő érdek, mely kiegészül a pénzmosás elleni törvény alanyi hatálya alá tartozó szolgáltatók reputációjának védelmével. Elkövetési magatartása értelemszerűen a bejelentési kötelezettség elmulasztása. Továbbá érdemes megemlíteni, hogy a tényállásnak bár korábban volt gondatlan változata is, azonban a mennyiségükből fakadóan kezelhetetlenné vált bejelentések miatt ezt 2007-ben eltörölték. Így a hatályos büntetőjogi szabályozás szerint a bűncselekményt csakis szándékosan lehet elkövetni. Ugyancsak 2007-ben nemzetközi hatásra az új pénzmosás elleni törvénybe bekerült a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem is. Mivel az ilyen tevékenységre utaló adatok esetén is bejelentést kell tenniük a szolgáltatóknak, ezért ennek értelmében módosították a bejelentési kötelezettség elmulasztásának tényállását is. (Gál – Sinku, 2008)

3.3. Pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvény

Európai Unió tagságából adódóan Magyarországnak is be kellett építeni jogrendszerébe a közösség legújabb, 2005/6/EC irányelvének rendelkezéseit. E kötelezettségnek eleget téve hazánk az Unió által megszabott határidő utolsó napján hatályba léptette a korábbiakhoz képest számos helyen módosított és kiegészített új kódexét. A 2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról (továbbiakban: Pmt.) a csak téglatörvényként emlegetett elődjéhez képest lényegesen szigorúbb és sokkal inkább a megelőzésre helyezi a hangsúlyt. A legjelentősebb változást már a jogszabály címe is tükrözi, ugyanis az uniós direktívával összhangban az új törvény tárgyi hatálya a pénzmosás mellett ki lett terjesztve a terrorizmus finanszírozásának megelőzésére és megakadályozására is. A szabályzat hatályát illető további változás, hogy alanyi körébe most már az árukereskedők is beletartoznak. Emellett a szolgáltatók kötelezettségeit tekintve számos egyéb módosítás történt, melyeket a banki gyakorlat bemutatása során részletesen vizsgálni fogok.

Bár a jelenleg hatályos pénzmosás ellenes szabályozás alapvetően két törvényre, a korábban már bemutatott Btk.-ra és Pmt.-re épül, azonban a pénzintézetek számára számos egyéb pénzmosással kapcsolatos jogszabály, ajánlás és szabályzat létezik, melyek közül az általam legfontosabbnak vélteket a 3. mellékletben mutatom be röviden.

4. A BANKOK PÉNZMOSÁS ÉS TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELME¹²

4.1. A banki pénzmosás elleni gyakorlat általános bevezetése

A pénzmosás visszaszorítására irányuló küzdelem közel négy évtizedes tapasztalatai azt mutatják, hogy a vizsgált illegális tevékenységgel szemben csak abban az esetben lehet sikeresen fellépni, ha a hagyományos büntetőjogi eszközök mellett a küzdelemben preventív intézkedéseket is bevezetnek. A megelőzésnek ugyanis fokozott szerepet kell tulajdonítani, melynek leghatékonyabb módszere, a pénzmosással kapcsolatos törekvéseknek sikeresen ellenálló pénzügyi infrastruktúra kiépítése és működtetése. (Gál, 2009) Ennek szükségességét szakértők már a nemzetközi fellépés korai szakaszában felismerték, hiszen már az 1980-ban született Strasbourgi Konvenció is rámutatott a pénzügyi szolgáltatók jelentős szerepére.

4.1.1. A magyar compliance kultúra kialakulása

Ennek ellenére a bankok pénzmosás elleni küzdelmének (továbbiakban: AML¹³) magyar fejlődést vizsgálva megfigyelhetjük, hogy néhány kivételtől¹⁴ eltekintve az intézményi fellépés csak az 1994-es szabályozási rendszer kiépítését követően indult meg. Kezdetben a bűncselekmény megelőzésére és megakadályozására fordított erőfeszítések fő motiváló ereje elsősorban a jogszabályi kötelezettségeknek való megfelelés volt. Jellemzően a bankok többségénél a jogi osztály 1-2 munkatársa foglalkozott a kapcsolatos esetekkel, illetve teljesítette a törvényből származó kötelezettségeket. A szabályozás fokozatos szigorodásával, illetve a bankok kockázati attitűdjének változásával párhuzamosan folyamatosan erősödött a fellépés mértéke. Az általános fejlődési tendenciát vizsgálva a 2000-es évek közepén, illetve második felében jelentős változás volt megfigyelhető. A PSZÁF 2004-ben kiadott ajánlásában¹⁵ a nagyobb pénzügyi szervezetek számára javasolta, hogy működési kockázatuk csökkentése érdekében hozzanak létre elkülönített

¹² A fejezet elkészítéséhez szükséges adatokat és információkat a terület szakértőivel folytatott interjúim során ismertem meg. A banki és üzleti titok védelmét szem előtt tartva, a belső források részletes ismertetésétől a későbbiekben el kell hogy tekintsek.

¹³ Anti Money Laundering

¹⁴ A 4 vizsgált nagybank közül az amerikai tulajdonosi háttérrel rendelkező Citi Bank Zrt.-ben már 1986-ban lépéseket tettek a pénzmosás elleni védekezés és megelőzés érdekében. Ennek elsődleges oka az Egyesült Államok eltérő szabályozási rendszere volt.

¹⁵ PSZÁF 1/2004. számú ajánlás a terrorizmus finanszírozása és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról

compliance szervezetet, valamint ezen belül pénzmosási részleget. Utóbbi elsődleges feladatának az elektronikus monitoring rendszerekből származó, illetve az ügyfelekkel kapcsolatban álló alkalmazottaktól beérkező pénzmosás gyanúját keltő adatok feldolgozását és az ezzel kapcsolatos esetek bejelentését jelölte meg. A Magyarországon működő jelentősebb bankoknál, melyeknél addig még nem alakítottak ki önálló megfelelési osztályt¹⁶, ezt pár éven belül pótolták¹⁷. Az osztály hatékony működésének, és ezáltal a kockázatok menedzselésének támogatására egyre nagyobb erőforrásokat biztosítottak. A KPMG vizsgálata alapján a közép-európai globális méretű pénzintézetek 2004 és 2007 között átlagosan 58%-kal, míg a 2007 és 2011 közti időszakban 45%-kal növelték a pénzmosás elleni intézkedésekre fordított kiadásait. (KPMG, 2011) A nagyobb bankokra jellemző általános tendencia volt, hogy az osztályon belül AML tevékenységgel foglalkozó munkatársak létszámát fokozatosan 5-8 főre emelték, valamint egyre modernebb, és feladatukat nagy mértékben elősegítő automatizált rendszereket biztosítottak számukra. Ennek hatására hazánkban is kezdett kialakulni egy, a nyugati államokban már meghonosodott fejlett compliance kultúra.

4.1.2. A pénzmosás megelőzési tevékenység fejlettségét meghatározó tényezők

Bár a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem szabályzásai háttére minden személyi hatálya alá tartozó szolgáltatóra azonos követelményeket szab meg, ennek ellenére egyértelműen megállapítható, hogy Magyarországon – ahogy a világon mindenhol – a bankok gyakorlatában eltérések tapasztalhatóak. Ez egyáltalán nem tekinthető meglepőnek, hiszen minden bank más és más adottságokkal, jellemzőkkel és lehetőségekkel rendelkezik, melyek külön, egymás hatásait erősítve befolyásolják a pénzintézetre jellemző compliance kultúra fejlettségét, illetve az AML osztály felépítését és működését.

- Az első, és talán legnagyobb hatású tényező a pénzintézetek tulajdonosi háttére. Kutatásaim során ugyanis azt tapasztaltam, hogy a pénzügyi szolgáltatók AML tevékenységét jelentős mértékben befolyásolja, hogy az anyabankoknak mely országban található a székhelyük és az adott országban milyen szigorú pénzmosás ellenes szabályozási rendszert építettek ki. Továbbá meghatározó, hogy a bankok

¹⁶ Kutatásom mintájául szolgáló bankok közül a Citi Bank Zrt. ezen a területen is megelőzte társait, ugyanis a pénzintézetben jóval a Felügyeleti ajánlás előtt, 1996-ban megalakult az Önálló Compliance Főosztály.

¹⁷ Azok a bankok, ahol nem hoztak létre elkülönített compliance osztályt, ott legtöbbször a pénzmosás elleni küzdelemhez tartozó feladatokat a jogi, vagy a belső ellenőrzési osztály látja el.

mögött álló tulajdonosi kör milyen mértékben támogatja a pénzmosás elleni folyamatokat, mennyire tekinthető úgymond „compliance barátoknak”. Ezeket a megállapításokat támasztja alá, hogy compliance fejlettséget tekintve, a magyar bankok között az amerikai tulajdonosi háttérrel rendelkező pénzintézetek állnak a lista élén.

- Részben a fentiekkel függenek össze a pénzügyi intézmények tőkeerejéből származó különbségek is. Ugyanis a törvényi előírásoknak a kisebb, kevésbé tőkeerős bankoknak is meg kell felelniük. Mivel ezeknek a szolgáltatóknak a rendelkezésükre álló forrásaik korlátozottak, és sok esetben csupán az alapvető AML tevékenységhez szükséges háttér áll rendelkezésükre, ezért esetükben – tőkeerősebb társaikhoz viszonyítva - eltérések figyelhetők meg a pénzmosás elleni szakterület felépítésében, infrastrukturális jellemzőiben, valamint tevékenységük végzése során alkalmazott módszereiben. Kijelenthető velük kapcsolatban, hogy az általuk folytatott pénzmosás elleni küzdelem elsősorban inkább „jogászkodásról” szól, ahol elsődleges cél a jogkövető magatartás, a Pmt-ben foglalt kötelezettségeknek való megfelelés. Ahogy azonban növekszik a pénzügyi szervezetek mérete, úgy ez a fellépés inkább egy proaktív jellegű, megelőző tevékenységbe megy át, ahol a pénzmosás elleni szakterület alapvető tevékenysége kiegészül az ellenőrzés, véleményezés és tanácsadás funkciójával.
- Szintén jelentős hatást gyakorol a pénzmosás elleni tevékenység hatékonyságára, illetve jellegére a kapcsolódó feladatokat ellátó alkalmazottak képzettsége, szaktudása és tapasztalata. Itt azonban nem csak az AML csoport munkatársaira kell gondolni, hiszen az ügyfelekkel közvetlen kapcsolatban álló ügyintézőkre legalább akkora felelősség hárul. A szolgáltatók alkalmazottai közül a pénzmosás elleni küzdelem tekintetében fontosnak tartom kiemelni a compliance osztály vezetőjének szerepét. Ugyanis ő az, aki a tulajdonosi és vezérigazgatói elképzelésekkel, illetve jogszabályi megköötésekkel összhangban alakítja és irányítja az adott pénzintézet AML fellépését. Ezért az ő tapasztalata, szakértelme

és a feladatokhoz, illetve problémákhoz való hozzáállása több mint meghatározó.¹⁸

- Végül a bankok működésére ugyancsak befolyással lehet a pénzügyintézetek által megszerzett piaci részesedés, valamint a kialakított ügyfélkör mérete és minősége is.

4.1.3. A pénzmosás megelőzési szakterület szervezeten belüli elhelyezkedése

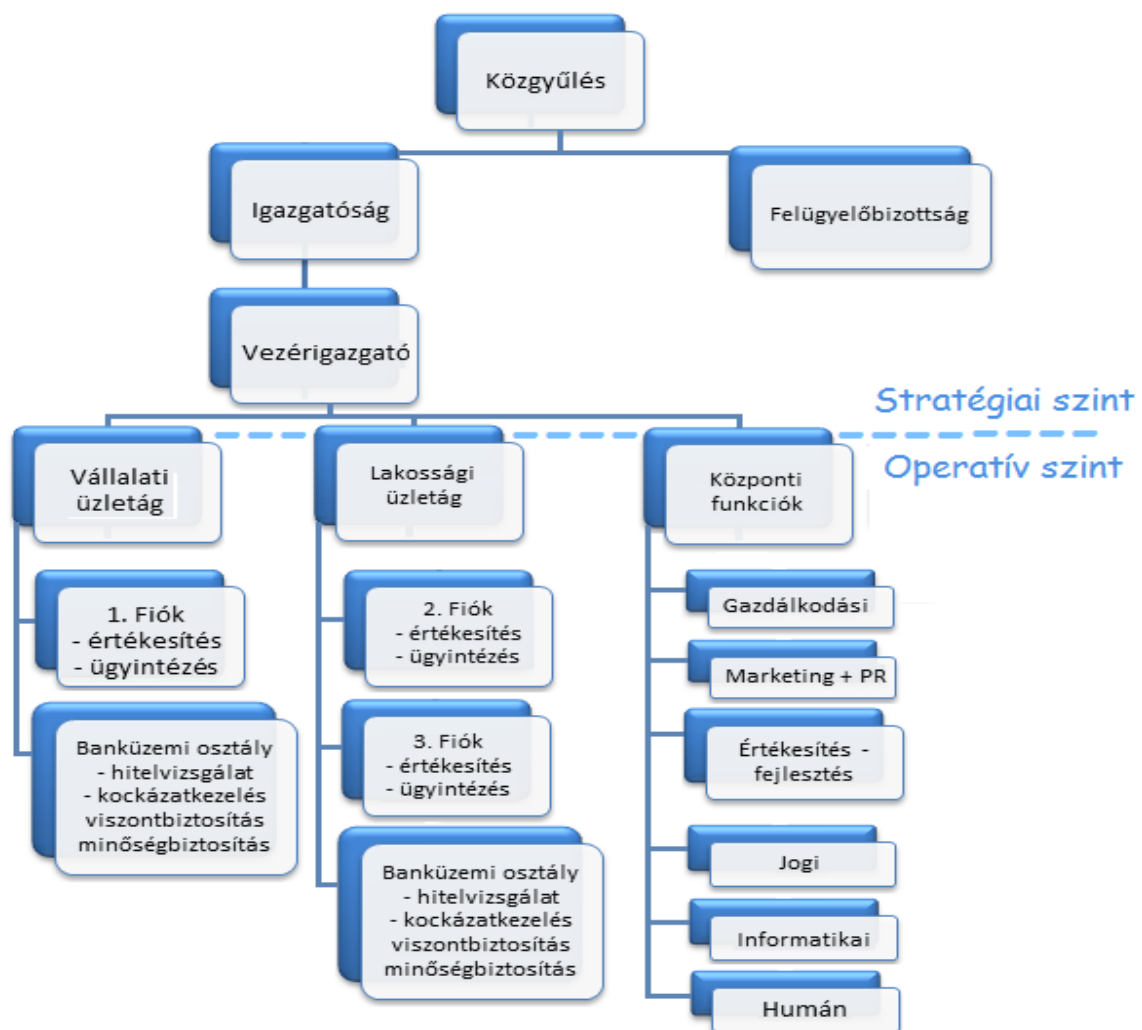
A kereskedelmi bankok szervezeti felépítésének általánosítása bonyolult feladat, ugyanis az pénzügyintézetektől függően igen eltérő lehet. Az azonban általánosságban elmondható, hogy minden egyes kereskedelmi bankban megtalálhatóak az 2. ábrán látható funkcionális szervezeti egységek.

Ha ebben a szervezeti modellben el akarjuk helyezni a pénzmosás elleni osztályt, akkor a napjainkra kialakult gyakorlatából kell kiindulnunk. Eszerint legtöbb esetben a részleg a belső védelmi vonalak részét képző központi egység, a compliance osztály részét képi.

A csoport felelősségi körét tekintve megállapíthatjuk, hogy a tevékenység hatékony végzéséhez elengedhetetlen függetlenség biztosítása érdekében közvetlenül a vezérigazgató alá tartozik¹⁹. Az igazgató feladata a pénzmosás elleni küzdelem bankon belüli hatékony és eredményes megvalósulásának felügyelet. Ennek keretében jóváhagyja az AML stratégiát és a bank belső szabályzatát a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról, évente legalább egyszer beszámoltatja az osztály vezetőjét az időszakot érintő legfontosabb kérdésekről, valamint értékeli a kockázatkezelés hatékonyságát.

¹⁸ Véleményem szerint a jogi beállítottságú osztályvezetők sokkal inkább hajlamosak a jogszabályoknak való megfelelést, a benne foglalt kötelezettségek teljesítését szem előtt tartani. Ezzel szemben, ha a csoport irányítója inkább közgazdasági múlttal rendelkezik, akkor a pénzügyintézet AML politikáját mélyebb elemzésekre, az adott bank, illetve a piac jellemzőihez igazodva kívánja meghatározni.

¹⁹ A vizsgált pénzügyintézetek esetében ez alól kivételt képez az amerikai tulajdonosi háttérrel rendelkező Citi Bank Zrt., mely esetében a compliance osztály vezetője közvetlen a tulajdonosoknak tartozik felelősséggel.

Forrás: Maczó, 2007

2. ábra: A kereskedelmi bankok általános szervezeti felépítése

Mivel az osztály munkatársai eltérő mértékben, de szinte a bank összes egységének képviselőivel együttműködnek, ezért a részleg kapcsolati hálójának meghatározása igen nehéz feladat. Ez arra vezethető vissza, hogy a csoport feladatait csakis megfelelő információk birtokában képes hatékonyan elvégezni, ezért létfontosságú, hogy a pénzüintézet szervezeti egységébe beágyazódva képes legyen szoros bankon belüli kapcsolatok kiépítésére. Véleményem szerint ennek ellenére vannak osztályok, melyeket a szorosabb együttműködés miatt érdemes kiemelni:

- Kockázatkezelés: A pénzmosással kapcsolatos korábban bemutatott kockázatok kezelésében szoros együttműködés áll fent a két terület képviselői között. A legfontosabb különbség ezen kockázatok felmérésének és kezelésének módjában figyelhető meg. Az osztály a compliance-hez hasonlóan a bank belső védelmi vonalainak részét képezi.
- Belső ellenőrzés: Általános feladatköréből eredően ellenőrzi a compliance osztály, ezen belül a pénzmosás elleni szakterület feladatainak hatékony megvalósulását, a csoport tevékenységének belső szabályzatokkal való összhangját. Emellett rendszeres ellenőrzések során vizsgálja fióki tevékenység banki pénzmosás elleni belső szabályzatnak való megfelelését. Az osztály szintén a bank belső védelmi vonalainak része.
- Jogi terület: A törvényi előírásoknak, jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelés érdekében a pénzmosás elleni részleg dolgozói számára megkeresés esetén jogi segítséget nyújt. Emellett segít a pénzmosási tevékenységet kísérő jogi kockázatok felismerésében, ezek kezelésében, valamint esetleges jogsérelem esetén az érdekeltségeihez tartók jogi védelmében és képviselésében.
- Bankbiztonság: Jogköriükből adódóan van a legszorosabb és a legkézenfekvőbb e két terület kapcsolata. Ugyanis a humánbiztonság, üzleti tevékenységek biztonsága, hálózatbiztonság, IT területek biztonsága egymással és a compliance területtel szerves egységet képeznek és kölcsönhatásban vannak.
- Üzleti terület: Az ügyfelekkel való közvetlen kapcsolatból adódóan a pénzmosás megelőzése, illetve megakadályozása szempontjából releváns információk egyik legfontosabb forrása. A bűncselekmény gyanús bejelentések 70-80% a terület alkalmazottaitól érkezik az osztályra.

Természetesen ezek mellett további területi egységeket is felsorolhatnánk, mint például a monitoring és belső banki rendszerek üzemeltetéséért felelős IT, a Pmt.-ben megszabott oktatási kötelezettség lebonyolításában résztvevő Humánerőforrás Menedzsment, vagy éppen az osztályt érintő sajtós megkereséseket intéző Kommunikációs osztály.

4.1.4. A pénzmosás megelőzési szakterület felépítése és az AML Officer fogalma

A legtöbb magyar bank esetében a pénzmosás elleni küzdelem a compliance osztály keretein belül valósul meg, mely általában két részlegből épül fel. Az általános compliance legfontosabb feladatai, hogy szabályozza és kontrollálja a bennfentes kereskedelem tilalmát, az összeférhetetlenséget, illetve a pénzügyi és szolgáltatási tevékenységek elválasztását²⁰, valamint elkészítse és érvényesítse az intézmény etikai kódexét. Az osztály másik részét a pénzmosás megelőzési szakterület képezi, melynek legfőbb feladata a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának megelőzése és megakadályozása, a két tevékenységgel kapcsolatos banki kockázatok menedzselése. A csoport létszáma bankoktól függően igen változó, azonban a nagyobb bankok esetében általában 5-8 fő látja el ezt a tevékenységet. Ebből az alkalmazottak egy része a monitoring rendszerek által generált találatok kezelésével foglalkozik, vannak, akik a fióki bejelentéseket kezelik, illetve a csoport fennmaradó része szakmai támogatásával segíti a részleg munkáját. Természetesen az említett pozíciók nem kötöttek, szükség esetén a munkatársak képesek egymás munkáját segíteni. A szakterület munkatársainak bemutatása során külön érdemes kiemelni az AML Officer-t. Ugyanis a Pmt. értelmében a szolgáltató köteles kijelölni²¹ egy, vagy több személyt²², aki a legtöbb esetben a pénzmosás megelőzési terület vezetője. Legfontosabb feladata a beérkezett bejelentések és a hozzá kapcsolódó egyéb rendelkezésre álló információk továbbítása a Pénzügyi Információs Osztály felé. Emellett kapcsolattartó személyként jelenik meg a hatóság irányába, elvégzi a pénzmosási szabályzat aktualizálását, évente legalább egyszer pénzmosással kapcsolatos továbbképzést szervez az alkalmazottak részére, valamint szintén éves gyakorisággal végrehajtja az egyszerűsített ügyfél-átvilágításban részesült személyek körének felülvizsgálatát. (PSZÁF, 2008)

²⁰ Ez az úgynevezett „Kínai fal” szabályzat

²¹ A szolgáltatónak a Kijelölt személy nevééről, beosztásáról, valamint ezek esetleges változásáról 5 munkanapon belül tájékoztatnia kell a pénzügyi információs egységként működő hatóságot.

²² Száma a szervezet sajátosságaitól függ.

4.2. A Front Office-ban dolgozó ügyintézők szerepe

A pénzmosási tevékenységre utaló jeleket legkönnyebben az elhelyezés fázisában lehet észlelni, ezért ez tekinthető a műveletsorozat legkényesebb részének. Mivel a pénzmosók célja ebben a periódusban, hogy a szennyezett pénzeket bejuttassák a pénzügyi rendszerbe, ezért a banki alkalmazottaknak fokozott figyelemmel, a belső szabályzat betartása mellett kell munkájukat végezniük. Bár az utóbbi években kialakuló fejlett monitoring technológiák hatékony eszközei a szokatlan ügyletek felismerésének, azonban az ügyfelekkel közvetlen kapcsolatban álló banki alkalmazottakra továbbra is jelentős feladat és felelősség hárul az ilyen típusú tranzakciók kiszűrésében. A KPMG felmérése szerint a szakterület banki képviselőinek 97%-ért egyet ezzel a megállapítással, ugyanis véleményük szerint a gyanús megbízásokat kísérő szubjektív körülményeket elsősorban a személyes kontaktus alkalmával lehet felismerni.

A pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvény két lényeges kötelezettséget ír elő a hitelintézet munkatársainak. Egyrészt a törvényi előírások, illetve belső eljárási mód szerint végrehajtandó ügyfél-átvilágítási kötelezettséget, másrészt a pénzmosásra, illetve terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény felmerülése esetén bejelentési kötelezettséget.

4.2.1. Ügyfél-átvilágítási kötelezettség

Az FATF frissen átdolgozott 40 ajánlásának 10. pontjában felhívja a pénzügyi szolgáltatók figyelmét arra, hogy ne vezessenek névtelen, vagy nyilvánvalóan fiktív nevekre nyitott számlákat. Ennek érdekében vezessék be az ügyfél adatainak kellő ellenőrzését biztosító intézkedéseket. Bár már a 2003-as téglatörvényként elhíresült szabályozás is azonosítási kötelezettséget írt elő a magyar szolgáltatók számára, azonban az új, hatályos Pmt. tovább bővítette az ezzel kapcsolatos teendőket. Az ügyfél-átvilágítási kötelezettség keretén belül az ügyfél azonosításán túlmenően el kell végezni az ügyfél személyazonosságának igazoló ellenőrzését, nyilatkoztatni kell az ügyfelet a tényleges tulajdonos személyéről, illetve hogy közszereplőnek minősül-e, valamint az üzleti kapcsolatra, vagy ügyleti megbízásra vonatkozó adatokat is vizsgálni kell, azokról a lehető legtöbb információt be kell szerezni. Ezek alapján felmerülhet a kérdés, hogy a hivatalos magyar fordítás, vagyis az ügyfél-átvilágítási kötelezettség mennyire adja vissza a szabályozás valódi célját, hiszen a vizsgálatnak nem csak az ügyfél személyére, hanem az üzleti kapcsolat, illetve ügyleti megbízás hátterére is ki kell terjednie. (Jacsó, 2000)

A hatályos törvény szerint az ügyfél-átvilágítását az alábbi esetekben kötelező elvégezni:

1. üzleti kapcsolat létesítésekor,
2. 3.600.000 forintot elérő, vagy azt meghaladó összegű, készpénzben teljesített ügyleti megbízás teljesítésekor,
3. 500.000 forintot elérő, vagy azt meghaladó pénzváltás esetén,^{23, 24}
4. összeghatártól függetlenül minden esetben, ha pénzmosásra, vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény merül fel,
5. ha a korábban rögzített, ügyféltől kapott azonosító adatok valódiságával, illetve megfelelőségével kapcsolatban kétség merül fel.

4.2.1.1. Ügyfél azonosítása

Az ügyfél azonosítással kapcsolatban sokakban él az a tévhit, hogy mikor a szolgáltató munkatársai azonosítást végeznek, akkor azt azért teszik, mert valamit gyanúsnak találtak, és ezt jelenteni kívánják. A valóságban azonban nem ez a folyamat elsődleges szerepe. Célja, hogy a bank megismerje ügyfeleit és ezáltal csökkentse a velük fennálló üzleti kapcsolatból származó jövőbeli kockázatait. Ennek érdekében az ügyintézőknek a belső szabályzatban meghatározott esetekben azonosítaniuk kell az ügyfelet, az ügyfél nevében vagy megbízása alapján eljáró természetes személyt és a számla felett rendelkezni jogosult személyeket. A folyamat elvégzésére az azonosítási adatlap kitöltésével kerül sor.

Az azonosítást két egymással igen szoros kapcsolatban álló elv alapján kell elvégezni. A pénzmosásból származó kockázatok csökkentésének egyik leghatékonyabb eszköze az „Ismerd meg az ügyfeled” (Know Your Customer – KYC) elv, mely szerint a banknak az ügyfélről és az ügyféltől a lehető legtöbb adatot be kell gyűjteni annak érdekében, hogy tisztába legyen tevékenységével, üzleti kapcsolatai jellegével, pénzügyi szokásaival. Bár a „Körültekintő Ügyfélkezelés” (Customer Due Diligence –CDD) elve igen szoros kapcsolatot mutat a KYC-cel, azonban egy kicsiben mégis különbözik. A CDD ugyanis az azonosítás módját, a felelős ügyintézői magatartást határozza meg.

²³ Utóbbi két esetben a kötelezettség kiterjed az egymással ténylegesen összefüggő, több ügyleti megbízásra/pénzváltásra is, ha ezek együttes értéke eléri a megszabott összeghatárt. Ebben az esetben az átvilágítást az összeghatár elérésekor kell elvégezni.

²⁴ Mind a készpénzes fizetés, mind pedig a pénzváltás esetén, ha az ügyletet külföldi pénznemben bonyolítják le, az értékhatár megállapításához az adott művelethez alapján is alkalmazott árfolyam az irányadó.

Eszerint az ügyintézőnek minden esetben az ügyfél kockázati profiljához igazodva kell eljárnia.

Ugyanis az ügyfelekhez társítható, pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos kockázat nem minden esetben ugyan olyan mértékű. A hatékony fellépés érdekében a pénzügyi intézményeknek korlátolt erőforrásaikat a potenciálisan legnagyobb veszélyt jelentő területekre kell koncentrálnia. Ebből, az úgynevezett kockázat alapú megközelítésből kiindulva az új Pmt. bevezette a háromszintű ügyfél-átvilágítási kötelezettséget. Vagyis az ügyfelek vizsgálatát nem azonos mértékben kell elvégezni.

Ha a banki ügyintéző megítélése szerint az ügyféljelölt beletartozik az alacsony kockázati besorolású ügyfelek közé, akkor esetében az átvilágítás egyszerűsített módozata is alkalmazható²⁵. Ilyen esetben az üzleti kapcsolat létesítése előtt meg kell kérni a Kijelölt személy engedélyét, és a számlanyitást csakis az ő pozitív válaszát követően lehet elvégezni. Ilyen esetben az ügyfél-átvilágítás intézkedéseit csakis a pénzmosás és terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerüléskor kell elvégezni, ha pedig ez nem áll fenn, akkor elég csupán az üzleti kapcsolatot figyelemmel kísérni.

A kockázat alapú megközelítés másik végletét a fokozott ügyfél-átvilágítás képezi, melynek kötelező alkalmazását a Pmt. négy esetben várja el:

- Külföldi kiemelt közszereplő (Politically Exposed Person – PEP)
- Harmadik országokkal folytatott határon átnyúló levelező banki kapcsolatok
- Távollévő ügyfél
- 500.000 forintot elérő, vagy azt meghaladó pénzváltás esetén²⁶

Véleményem szerint az utolsó két esetben tanúsított nagyobb körültekintés szükségességét – pénzmosás megelőzési és megakadályozási szempontból - nem kell magyarázni. Mivel a külföldi kiemelt közszereplő kérdéskörét az ügyfél nyilatkozattételi kötelezettségénél fogom kifejezni, ezért most csak a levelező banki szolgáltatásokkal járó magasabb kockázatokat indokolom meg. A tevékenység valamely hitelintézet által más hitelintézetnek nyújtott olyan banki szolgáltatást jelenti, melyet a pénzintézetek közvetlen módon ügyfeleiknek nem nyújtanak. Ez alapján a levelező banki kapcsolat szereplőit

²⁵ Pmt. 12. § (1) bekezdés

²⁶ A kötelezettség kiterjed az egymással összefüggő, több ügyleti megbízásra/pénzváltásra is, ha ezek együttes értéke egy héten belül eléri a megszabott összeghatárt.

tekintve megkülönböztethetjük a szolgáltatást nyújtó, vagyis a külföldi pénzintézet számláját vezető levelező bankot, valamint a szolgáltatást igénybe vevő levelezett bankot. Mivel előbbi szolgáltatók a levelezőbanki számlák vezetése során ki vannak téve annak a veszélynek, hogy klíring rendszerüket illegális forrásból származó pénzek tisztára mosására használják fel, ezért a pénzintézeteknek kellő mennyiségű információt kell beszerezniük levelezett bankjaikkal kapcsolatban annak érdekében, hogy megértsék partnerük üzleteinek jellegét, illetve célját. Ezért harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltatóktól levelezőbanki szolgáltatás keretében adott megbízást csakis abban az esetben lehet elfogadni, ha a levelezőbanki kapcsolat létesítését megelőzően az ügyfél-átvilágítási intézkedések megtörténtek, valamint a levelező bank a Pmt.-ben tételesen felsorolt egyéb kapcsolódó kötelezettségeinek²⁷ is eleget tett. Bár az ezzel kapcsolatos feladatokat az ügyintézők mellett általában a nemzetközi bankműveletekkel foglalkozó csoport munkatársai látják el, azonban a kapcsolat létesítéséhez a magas kockázatok miatt, minden esetben szükséges a Kijelölt személy engedélye. A pénzintézeteknek tevékenységük végzése során kiemelt figyelmet kell szentelniük az olyan országokban, illetve területeken működő szolgáltatókkal fenntartott levelező banki kapcsolatok alkalmával, melyek szerepelnek az FATF által kibocsátott NCCT listán²⁸, gyenge pénzmosás elleni szabályozással, valamint felügyelettel rendelkeznek. A szabályozás továbbá rendelkezik a fiktív bankokkal, valamint az az EU és az ENSZ szankciós listáin szereplő szolgáltatókkal fenntartott levelezőbanki kapcsolat létesítésének és fenntartásának tilalmáról.

A fent említett négy eset mellett a bankok tevékenységének vizsgálata során azt tapasztaltam, hogy kockázataik csökkentése érdekében belső szabályzatukban további eseteket is megfogalmaznak, mint például:

- devizakülföldi ügyféllel üzleti kapcsolat létesítésekor, ha az ügyfél a közepes, vagy a magas kockázatúnak minősülő országok állampolgára, illetve ott állandó lakhellyel vagy székhellyel rendelkezik
- üzleti kapcsolat létesítésekor a pénzmosási szempontból kockázatos gazdasági tevékenységek végzése esetén
- az ügyfél nyilatkozata alapján várhatóan határon átnyúló tranzakciós tevékenységet folytató ügyfél esetén

²⁷ Pmt. 15. § (1) bekezdés

²⁸ Az FATF pénzmosási szempontból nem együttműködő országokat és területeket tartalmazó listája.

Ha ezek a körülmények nem állnak fenn, akkor a banki alkalmazottaknak normál módozat szerint kell az átvilágítást elvégezniük. Azonban ebben az esetben az ügyfélnek csupán a minimum adatkörhöz tartozó információkat²⁹ kell megadnia, mely a természetes személyek esetében problémát jelenthet a szolgáltatók számára. Ugyanis ez nem tartalmazza sem az ügyfél születési helyét és idejét, sem pedig az anyja születési nevét. Pedig pont ezen adatok alapján lehet a természetes személyeket egyértelműen azonosítani, hiszen ezek a természetes azonosító jegyek az ember életében nem változtathatóak meg. A bankok ezt úgy próbálják kivédeni, hogy szinte minden esetben a magasabb kockázati kategóriához tartozó maximum adatkört kérik be ügyfeleiktől. Bár az adatvédelmi törvény miatt a két említett adat megadását nem tehetik kötelezővé, azonban az ügyfelek legtöbbször nincsenek tisztába jogaikkal, ezért nem is érdeklődnek ezzel kapcsolatban. (PSZÁF, 2004)

Mivel a 2003-as pénzmosás elleni törvény által megszabott azonosítási kötelezettség során a mostani maximális adatkörnek megfelelő információkat kérték be, ezért feltehetnénk a kérdést, hogy hatékonyság szempontjából visszalépés-e az új törvény? Véleményem szerint ez nem jelenthető ki. A kockázat alapú megközelítés a banki erőforrások koncentrálásának jó módszere lehet. Azonban ennek ki kell fornia magát. Ugyanis az ideális állapot majd az lehet, hogy a bankok az ügyfelektől felveszik az alap adatokat, majd kockázaterzékenységi alapon, az ügyfél hozzájárulása mellett, ügyfélprofil kérdőív formájában további kérdéseket tesznek fel. Megjegyezném, hogy számos bank gyakorlatában már alkalmazzák, vagy a közeljövőben tervezik ennek a módszernek a bevezetését.

4.2.1.2. Személyazonosság igazoló ellenőrzése

Az ügyfél-átvilágítás során a szolgáltatónak az ügyfelek személyazonosságának valódiságáról is meg kell bizonyosodniuk. Ennek érdekében az ügyintéző köteles megkövetelni a Pmt. által meghatározott okiratok bemutatását, illetve ellenőriznie kell az átadott okmányok érvényességét. Továbbá ha az ügyfél írásban hozzájárul a bemutatott okiratok másolásához, a bank munkatársának a személyazonosság igazoló ellenőrzésére alkalmas hatósági igazolványokról másolatot kell készítenie. Ellenkező esetben az ügyfélnek nyilatkoznia kell, hogy nem járul hozzá okmányai másolásához, és ezt a dokumentumot aláírásával hitelesíteni kell. Ha a banknak kétsége merülne fel az okiratok

²⁹ Minimum adatkör: családi és utónév, lakcím, állampolgárság, azonosító okmányának típusa és száma, illetve külföldi természetes személy esetén a magyarországi tartózkodási helye

eredetiségével kapcsolatban, abban az esetben a jogszabály alapján rendelkezésre álló nyilvántartásban, valamint a nyilvánosan hozzáférhető adatbázisban köteles az adatokat ellenőrizni.

4.2.1.3. *Ügyfél nyilatkozattételi kötelezettsége*

4.2.1.3.1. *Kiemelt politikai közszereplő (Politically Exposed Person – PEP)*

A Pmt. rendelkezése értelmében üzleti kapcsolat létesítése, illetve ügyleti megbízás esetén külföldi lakóhellyel rendelkező ügyfélnek³⁰ írásban nyilatkoznia kell arra vonatkozóan, hogy saját országa joga szerint kiemelt politikai közszereplőnek minősül-e, és ha igen, akkor milyen minőségben. Ezzel a szabályozás kettős feladata tovább bővült a korrupció elleni fellépés elősegítésével. Ugyanis a PEP intézményrendszer bevezetésének elsődleges célja, hogy a kiemelt közszereplők a büntetendő cselekményből származó vagyonukat ne tudják külföldön tisztára mosni. Emellett amolyan másodlagos szándéknak a pénzügyi intézményrendszer védelme tekinthető. Mivel ezek a személyek az átlag emberekhez képest sokkal inkább vannak a figyelem középpontjába, így a bankok számára magas reputációs kockázatot jelentenek. Ebből adódóan, ha az ügyfél nyilatkozata alapján kiemelt politikai közszereplőnek minősül, akkor az ügyintézőnek egyrészt a fokozott ügyfél-átvilágítás során megszabott eljárásmód szerint kell intézkedniük, másrészt az üzleti kapcsolat létesítése, illetve az ügyleti megbízás teljesítése előtt engedélyt kell kérnie a bank által kijelölt személytől, mely a legtöbb esetben az AML Officer. Abban az esetben, ha a nyilatkozatban állítottak valódiságát illetően bármilyen kétség merülne is fel, az ügyintézőnek minden műveletet fel kell függesztenie az érintett ügyféllel, és az AML Officer-t tájékoztatnia kell. Ilyenkor a Kijelölt személy, illetve meghatalmazott munkatársának feladata, hogy a jogszabály alapján rendelkezésre álló nyilvántartásban, valamint a nyilvánosan hozzáférhető adatbázisban ellenőrizze a megismert adatok valószínűségét és vizsgálatának eredményéről mielőbb visszajelzést adjon a fiók számára. Ha a pénzmosás elleni osztály szakértője úgy ítéli meg, hogy az ügyfél kiemelt közszereplőnek minősül, a felfüggesztést egészen addig fent kell tartani, amíg az ügyfél megfelelő, valós tartalommal nyilatkozatot nem tesz. Ellenkező esetben, ha erre nem hajlandó, az ügyintézőnek el kell utasítani mindennemű további üzleti kapcsolatot.

³⁰ Azokat a külföldi lakóhellyel rendelkező ügyfeleket is ide kell sorolni, akik a bankkal üzleti kapcsolatban álló, külföldön bejegyzett jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet vezető tisztségviselői, képviselői, vagy meghatalmazottjai.

A pénzügyi intézmények gyakorlatának vizsgálatát követően a PEP-ek kezelésével kapcsolatban számos kérdés és kritikai észrevétel megfogalmazódott bennem. Az első ilyen, hogy Magyarországon, jelenleg a legtöbb bank az ügyfél PEP státuszát az általa kitöltött nyilatkozat alapján ítéli meg, melynek valós tartalma sok esetben kérdéses lehet. Ezért megfontolandó lenne a jelenlegi nyilatkozási elv mellé a nemzetközi gyakorlatban elterjedt, dokumentum alapú ellenőrzés, illetve automatizált listás szűrés bevezetése is. Ennek során a bank alkalmazottai már az első találkozáskor ellenőrizhetnék a PEP nyilatkozatok tartalmát a rendelkezésükre álló adatbázisok segítségével³¹. Az ilyen vizsgálat hatékonyságát azonban nehezítené, hogy a kiemelt közszereplőkről legtöbb esetben a nevükön kívül nem áll rendelkezésre egyéb adat, így egyértelmű beazonosításuk rendkívül nehéz. Továbbá véleményem szerint a bankok hírnevének védelme érdekében a hazai pénzintézeteknek a magyar közszereplőkkel folytatott üzleti kapcsolatokat is figyelnie kellene. Bár tény, hogy a PEP definíciója szerint a vizsgálatnak csak a külföldi közszereplőre kell kiterjednie, azonban megítélésem alapján a magyar szolgáltatók számára a hazai közszereplők által hordozott reputációs kockázat még magasabb, mint a legtöbb, kevésbé ismert külföldi társuké. Ugyancsak a hazai közszereplőkkel kapcsolatos, hogy számos ország gyakorlatához hasonlóan érdemes lenne róluk, illetve a kapcsolódó adatkörükről országos szinten listát készíteni. Ezzel egyrészt a előző pontban felvetett, reputációs kockázatok kivédésére irányuló folyamatot lehetne hatékonyabbá tenni, másrészt akár összesített globális PEP-jegyzéket is létre lehetne hozni. Bár az elképzelés nem újszerű, hiszen az Egyesült Államok már régóta szeretné elérni egy ilyen lista összeállítását, azonban számos országban a vele járó nemzetbiztonsági kockázat miatt ellenállásba ütközik az elképzelés. Végül gyakorlati problémaként említeném meg, hogy a pénzügyi intézmények számára a legtöbbször igen nehéz megállapítani a külföldi szereplők esetében a reális pénzáramlás mértékét. Ebből kifolyólag azonban sokkal nehezebb a szokatlan összegű tranzakciók kiszűrése.

4.2.1.3.2. Tényleges tulajdonos (Beneficial Owner)

A tényleges tulajdonos azonosítása kiemelt jelentőséggel bír. Számos esetben előfordul ugyanis, hogy a bankfiókban megjelenő személy, valamint a pénzeszköz felett ténylegesen rendelkező természetes személy egymástól különbözik. Ilyen esetekben a transzparens látásmód hiányában a bank nem lenne tisztában, hogy valójában kinek a

³¹ Bár ez módszer Magyarországon még nem terjedt el, azonban a vizsgált pénzintézetek közül találok olyannal, aki már számlanyitáskor listás szűrőrendszerrel vizsgálta az ügyfelek PEP státuszát.

pénzét is kezeli, az milyen forrásból származik, ezáltal könnyen a pénzmosási folyamat részesévé válhatna. Ennek érdekében az ügyfél-átvilágítás alkalmával az ügyfeleknek kötelező írásban nyilatkozniuk, hogy saját, vagy harmadik személy nevében, illetve érdekében járnak-e el. Első üzleti kapcsolat alkalmával jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet esetében az erről szóló nyilatkozatot csakis a képviselőre jogosult személy teheti. Ha az üzleti kapcsolat, vagy ügyleti megbízás körülményei alapján a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának veszélye nem áll fenn, akkor a tényleges tulajdonosról a családi és utónevét, a lakcímét, illetve az állampolgárságát elég bekérni. Ellenkező esetben a Pmt. által meghatározott maximum adatkörhöz tartozó információkat is rögzíteni kell. Véleményem szerint érdekes, hogy mivel a normál esetben felvett adatkör egyáltalán nem tartalmaz természetes azonosító jegyeket, ezért a PEP státuszt a tényleges tulajdonos esetében nem kell megállapítani.

Mivel a kiemelt politikai közszereplőkhöz hasonlóan a tényleges tulajdonos személyének megállapítását is az ügyfél nyilatkozata alapján kell meghatározni, ezért a pénzek valós háttere gyakran bizonytalan³². Bár ha a banki alkalmazottban kétség merül fel a nyilatkozat tartalmával kapcsolatban, akkor ismételt írásbeli nyilatkozat megtételére kell felszólítani az ügyfelet, azonban ez továbbra sem jelenthet számukra biztosítékot. Így egységes adatbázis hiányában a pénzintézet szakértői maximum a számukra elérhető információkból következtethetnek a mögöttes személy, vagy szervezet kilétére.

4.2.1.4. Üzleti kapcsolatra és ügyleti megbízásra vonatkozó adatok rögzítése

Az eddig bemutatott kötelezettségek elsősorban az ügyfél és hátterének megismerését szolgálták. A Pmt. ezek mellett üzleti kapcsolat létesítése, vagy ügyleti megbízás teljesítése esetére adatrögzítési kötelezettséget ír elő a szolgáltató számára. Ennek során a kötelezően rögzítendő adatok üzleti kapcsolat esetén a szerződés típusa, tárgya és időtartama, míg ügyleti megbízás esetén a megbízás tárgya és összege. A kockázatalapú megközelítés elvének szem előtt tartásából adódóan szokatlan tranzakciók esetén ez kiegészülhet a teljesítés körülményeinek leírásával. Megjegyezném, hogy a magyar szabályozás által megkövetelt információmennyiség még így kevesebb, mint amit az EU III. direktívája megszab, ugyanis ott az adatkör tovább bővül az üzleti kapcsolat céljával és tervezett jellegének leírásával.

³² A banki munkatársak elmondása szerint az ügyfeleknek csak igen kis százaléka jelzi a tényleges tulajdonos személyét. Ez valószínűleg arra vezethető vissza, hogy ha valaki nem a saját nevében, vagy érdekében jár el, az már alapvetően gyanút kelthet az ügyintézőben.

4.2.1.5. *A kockázatalapú megközelítés szoftveres támogatása*

Az elmúlt másfél évtized folyamatos fejlesztéseinek és technológiai innovációinak köszönhetően a pénzügyi szolgáltatók pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni küzdelmének hatékonyságát automatizált szoftverek bevezetésével és működtetésével jelentősen meg lehetett növelni. Ezeknek a rendszereknek egyik típusát a kockázatértékelő programok jelentik. Az ilyen informatikai megoldások bevezetése képessé teheti a bankokat, hogy az ügyfél-átvilágítás alkalmával begyűjtött adatok, valamint belső adatbázisok alapján teljes kockázati profilképet alkossanak ügyfeleikről. A program elemzése alkalmával általában három tényezőt vesz figyelembe:

- Ügyfélkockázat: A kockázatnak ezt a típusát két részre kell bontanunk. Természetes személyek esetében az ügyfél kora, végzettsége, jövedelme, állampolgársága, családi állapota és egyéb hasonló tényezők számítanak ide, míg szervezetek esetében a tevékenységi kör, társasági forma, tulajdonosi háttér, illetve a készpénz és internet banki forgalom várható volumene alapján lehet az ügyfélkockázatot számítani.³³
- Ország kockázat: Az ügyféllel kapcsolatban vizsgálják a tartózkodási-, illetve székhelyhez tartozó kockázatot is, melyet számos tényező együttes figyelembe vétele mellett állapítanak meg. Leggyakrabban az ország gazdasági kockázatát, esetleges offshore besorolását, illetve terrorista fenyegetettségét veszik számba, valamint ellenőrzik, hogy az ország nem szerepel-e a nemzetközi szervezetek által kiadott korlátozó és szankciós listák valamelyikén.
- Termékkockázat: A pénzintézet egyes termékei különböző kockázatot rejtenek magukban, ezért szükséges az ügyfél termékportfóliójának kockázati értékelése is. Ennek szükségességét fokozza, hogy a napjainkban jellemző piaci dinamizmus és a pénzügyi innovációk mellett egyre komplexebb terméke jönnek létre. (Bedi, 2006)

Ezek alapján a szoftver mátrix alapú számítási módszerrel kockázati pontszámokat társít az egyes ügyfelekhez, melyek szerint a pénzintézetek kockázati kategóriákba sorolhatják őket. Az ilyen módszer nagyban segítheti a bankokat a korábban már említett Körültekintő Ügyintézés elvének megvalósításában, hiszen közvetlen az adatok felvételét

³³ Megjegyzendő, hogy az itt felsorolt adatok többsége csak ritkán áll a szolgáltatók rendelkezésére, ezért is lenne fontos az azonosítási kötelezettségnél már említett ügyfélprofil kérdőív használatának rendszeresítése.

követően besorolja az ügyfeleket, mely információ ismeretében az ügyintézők az ügyfél kockázati profiljához igazodva tudnak eljárni.

Bár a Magyarországon működő pénzügyi szolgáltatók a vizsgált bűncselekményből fakadó kockázatok felmérésére és értékelésére komoly figyelmet fordítanak, azonban kutatásom eredményei alapján, a bemutatott, rendkívül komplex technológiai megoldások alkalmazása még csak pár nagyobb bank gyakorlatában valósult meg. Ugyanis az igencsak drága, külső fejlesztő cégtől vásárolt CDD/KYC modulok helyett a legtöbben saját fejlesztésű szoftvereket használnak az ilyen típusú kockázatmenedzselésre.³⁴

4.2.1.6. Ügyfél-átvilágítás elvégzésének időpontja

Bár az ügyfél átvilágítását alapesetben az üzleti kapcsolat létesítése, vagy az üzleti megbízás teljesítése előtt kell elvégezni, azonban a gyakorlatban találhatóak mégis kivételek. Vannak olyan szolgáltatók, amelyek engedélyezik munkatársaik számára, hogy az ügyfél és a tényleges tulajdonos személyazonosságának igazoló ellenőrzését az üzleti kapcsolat létesítése során folytathatssák le, ha azt a rendes üzletmenet megszakításának elkerülése érdekében szükséges vélik és ha a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának valószínűsége csekély. Ilyen esetekben az igazoló okiratok bemutatásáig a számlát zárolni kell, azon pénzügyi műveletek nem végezhetőek.

Az üzleti kapcsolat létesítését követően az ügyfél átvilágítását további szerződéskötések, illetve üzleti megbízások alkalmával már nem kell elvégezni, ha a szolgáltató munkatársa a megismert adatokat visszakereshető módon a banki rendszerbe rögzítette, az adatokban változás nem következett be, illetve nem áll fent az ügyfél-átvilágítás elvégzését kötelezővé tevő körülmények egyike sem.

Mivel a szolgáltatónak érdeke és egyben kötelezettsége is az ügyfél adatainak naprakészen tartása, ezért ha az ügyfélkapcsolat fennállása során az ügyfél-átvilágításkor megadott adatokban változás következik be – beleértve a tényleges tulajdonosi nyilatkozatot is – akkor az ügyfélnek a tudomásszerzést követő 5 munkanapon belül kötelezettsége erről a pénzintézetet tájékoztatni.

³⁴ A pénzintézetek vizsgálata során csupán egy esetben tapasztaltam, hogy külső cég által kifejlesztett kockázattértékelő szoftvert működtetnének. További két bank a közeljövőben tervezi külső gyártó termékének bevezetését, míg a negyedik szolgáltató sajátfejlesztésű rendszerének hatékonyságát teljesen kielégítőnek véli.

4.2.1.7. *Teendő, ha ügyfél-átvilágítás nem hajtható végre*

Előfordulhat olyan eset, hogy az ügyintéző nem tudja az ügyfelet kockázati besorolásának megfelelő mértékben átvilágítani, a szabályzatban meghatározott adatokat felvenni tőle. Ilyenkor az üzleti kapcsolat létesítését, illetve az ügyleti megbízásban foglalt tranzakció végrehajtását meg kell tagadni, és hiánypótlásra kell felszólítani az ügyfelet. Ha a megszabott határidőn belül ennek nem tesz eleget, abban az esetben az érintett ügyféllel fenntartott üzleti kapcsolatot azonnali hatállyal meg kell szüntetni.

4.2.1.8. *Ügyfél-átvilágítás speciális esetei*

4.2.1.8.1. *Más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések átvétele, illetve a bank által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések átadása*

A szabályozás lehetővé teszi a bankok számára, hogy egy másik szolgáltató³⁵ által már végrehajtott ügyfél-átvilágítás eredményét elfogadják, amennyiben az érintett ügyféljelölt ezt kéri, és írásbeli meghatalmazást³⁶ ad a bank részére, hogy bekérhesse a már felvett és rendelkezésre álló adatokat tartalmazó okiratok másolatát. Ilyen esetekben, a kockázatok mérséklésének érdekében, még az üzleti kapcsolat létesítését megelőzően az ügyintéző köteles a Kijelölt személyt írásban tájékoztatni, mellékelni számára az adatokat átadó pénzügyi szolgáltatóról a szükséges információkat. Ha a szolgáltató megfelel a bank belső szabályzatában megszabott feltételeknek és az AML Officer sem értékeli kockázatosnak a korábban elvégzett átvilágítás adatainak átvételét, akkor pozitív döntésről értesíti az ügyintézőt. A bank munkatársa ezt követően már lekérheti az adatokat, mely a gyakorlatban két módon valósulhat meg:

- bank csoporton belül a bank által használt belső levelezési rendszeren, vagy más, belső kommunikációs csatornán keresztül
- más magyar, illetve Európai Unió szolgáltató esetében pedig SWIFT üzeneten keresztül

Természetesen a bank által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések alkalmával megszerzett adatokat más szolgáltató részére is ki lehet adni. Ilyenkor az érintett ügyfél hozzájárulása mellett, a szolgáltató írásbeli megkeresése is szükséges. Ha mindkét feltétel

³⁵ Ez alól kivételt képeznek a készpénzáttutalás és pénzváltási tevékenységet folytató szolgáltatók.

³⁶ Idegen nyelvű meghatalmazás esetén szükséges a dokumentum hiteles magyar fordítása.

teljesül, akkor a felmerülő igényt jelezni kell az AML osztály vezetője felé, akinek hozzájárulásával az adatok átadása megvalósulhat.

Az effajta információ-tranzakciók minkét fél részéről kiemelt körültekintést igényelnek, hiszen jelentős kockázatot rejtenek magukban. Míg az átvevő bankot az ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadásával járó felelősség terheli, addig az átadó banknak a banktitok képző ügyfél adatokat megfelelő és biztonságos kezelésére kell törekednie.

4.2.1.8.2. Ügynökök által végzett ügyfél-átvilágítás

A pénzintézetekkel szerződésben álló ügynökök által hozott új üzleti kapcsolatok, illetve ügyleti megbízások esetében az ügyfél-átvilágítás módszere és menete megegyezik a korábban leírtakkal. A folyamatban csupán annyi a különbség, hogy az ügynököknek az ügyfél jóváhagyásával, a szükséges igazoló okiratokról másolatot kell készíteni és azt el kell juttatnia az érintett fiókhoz. Az ügynöki tevékenység során fontosnak tartom továbbá megjegyezni, hogy az általuk végzett átvilágításért a bank teljes körű felelősséggel tartozik.

4.2.2. Az ügyfél és tranzakcióinak folyamatos figyelemmel kísérése, ügyintézői bejelentés

Manapság a bűnözők a büntetendő cselekményből származó piszkos pénzüket számos módszer segítségével próbálhatják meg legális forrásból származóként feltüntetni. Ebből adódóan a pénzmosás elleni küzdelem során nem lehet normákat előírni, hogy egy tranzakciót mikor kell gyanúsaként ítélni. Ezért a küzdelem legmegfelelőbb módszere a korábban már megismert KYC és CDD elvek szigorú betartása. Vagyis az ügyintézők tevékenysége nem fejeződik be az ügyfél-átvilágítás már eddig ismertetett lépéseinek megtételével. A bank munkatársainak folyamatosan vizsgálniuk kell az ügyfelet, valamint a vele kialakított üzleti kapcsolat fennállása során, a megbízásából végrehajtott tranzakciókat. Ennek érdekében az ügyfél-átvilágításkor begyűjtött adatok, az ügyfél üzleti, pénzügyi és fizetési szokásainak elemzése, valamint kapcsolatainak és pénzforgalmának nyilvántartása alapján ügyfélprofil hoznak létre. Az effajta adatbázisok a megismert információk mellett tartalmazzák az ügyfél kockázati besorolását, a róla készült pénzintézeti értékeléseket, valamint a külső forrásból beszerzett ismereteket. Az ügyfélprofil esetében fontos, hogy a benne szereplő adatok mindig naprakészek legyenek, hiszen célja, hogy a pénzügyi intézmények ügyfeleikről olyan komplex képet kapjanak,

mely alapján értelmezhetőek az ügyfelek ügyletei, illetve üzleti kapcsolatai, valamint megállapíthatóak és kiszűrhetőek gyanús tranzakciói. Ha a bank munkatársai az aktív ügyfélkapcsolat alkalmával szokatlanságot észlelnek az ügyfél számlaforgalmában, olyan ügyletet, mely nincs összhangban az ügyfél szokásaival, nem illeszkedik a róla kialakított profilba, és ez az eltérés nem igazolható könnyen belátható gazdasági, vagy jogszerű céllal, akkor arról bejelentést kell tenniük. Természetesen a bűncselekménynek egyéb jelei is megfigyelhetőek a közvetlen ügyfélkapcsolat folyamán, ezért az ügyintézőknek fokozottan figyelniük kell az ügyfelek viselkedését, illetve megjelenésük körülményeit is. Ha ezekben bármi normálistól eltérőt észlelnek, szintén jelenteniük kell. (PSZÁF, 2008)

A pénzügyintézeti munkatársnak szokatlan ügyletek észlelésekor, a gyanú jellegétől függően három lehetősége van. A tapasztalt körülményekkel kapcsolatban a tranzakció lebonyolítását megelőzően kikérheti a fióki, illetve adott szervezeti egység vezetőjének véleményét, valamint szükség esetén, konzultációt folytathat az AML Officer-rel is. Ha ezek alapján a gyanú nem bizonyul elégségesnek a megbízás teljesítésének felfüggesztéséhez, illetve visszautasításához, a bank alkalmazottjának a tranzakciót végre kell hajtania. Azonban a konzultációk alapján a Kijelölt személy úgy is dönthet, hogy az eset kapcsán a hatóság azonnali beavatkozását látja szükségesnek és ezért a tranzakció teljesítésének felfüggesztését rendeli el. Ilyenkor a felfüggesztés tényéről szintén bejelentést kell küldeni, melyet a PEII-nek 24, illetve 48 órán³⁷ belül el kell bírálnia. A hatósági válasz alapján³⁸ az ügyintézőnek vagy teljesíteni kell az ügyfél felfüggesztett megbízását, vagy a PEII további intézkedése esetén visszautasíthatja annak végrehajtását. Bármelyik eset is áll fenn, mivel az ügyintéző az ügylet kapcsán pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, vagy körülmény felmerülését észlelte, ezért a belső eljárás szerint haladéktalanul bejelentési kötelezettségének eleget kell tennie.

Bár minden bankban elektronikus formában kell eljuttatni a bejelentéseket az AML osztály felé, azonban ennek belső eljárásrendje és technikai háttere pénzügyintézettől függően igen változó lehet. A nagyobb bankok esetében három gyakorlati megoldást tapasztaltam. A legegyszerűbb a bejelentési lap szkennelése és elektronikus üzenetben – belső levelezési rendszeren, vagy faxon keresztül - való továbbítása. Bár a rendszer

³⁷ 24 óra belföldi ügyleti megbízás, illetve 48 óra nem belföldi ügyleti megbízás esetén.

³⁸ Ha a PEII válasza 24/48 órán belül nem érkezik meg, akkor a megbízást a bűncselekmény támogatásának lehetősége ellenére is végre kell hajtani. Mivel az ügyintéző és a bank a hatóság részére jelentett a gyanús esetet, ezért a szolgáltató és munkatársai sem vonhatóak felelősségre, büntetőeljárás a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt nem kezdeményezhető ellenük.

megfelel a követelményeknek, véleményem szerint több szempontból sem nevezhető hatékonynak. Egyrészt mivel az ügyintézőknek nincsen azonnali visszacsatolás arról, hogy helyesen töltötték-e ki a szükséges mezőket, így a fiókvezető kontrollja ellenére is jó esély van a hiányos és hibás dokumentumok beérkezésének. Ráadásul azt adatok manuális rögzítése a hatósági elektronikus bejelentő rendszerbe jelentős időráfordítást igényel az AML részleg munkatársaitól. Ennél hatékonyabb megoldásnak találtam a belső levelező rendszeren belül kialakított, bejelentő modult. Mivel ez az informatikai alkalmazás az ügyintéző számára az elektronikus bejelentő formulához kitöltési opciókat kínál fel, valamint hiányosan, vagy hibásan kitöltött mező esetében nem engedi továbbléptetni felhasználóját, ezért az előző problémafelvetéseimet feloldja. Azonban a rendszer belső adatbázissal való szinkronizálásának hiányából fakadóan a kezelőknek a bejelentő lapok kitöltésével még mindig sokat kell foglalkozniuk. Ezért véleményem szerint az alkalmazottak munkájának egyszerűsítése érdekében a legjobb módszer egy olyan esetrögzítő modul kialakítása és alkalmazása, mely az ügyfél-adatbázissal teljesen szinkronizálva van. Ugyanis ebben az esetben a szoftver a jelentés mezőit automatikusan feltölti az ügyfél adataival, így az ügyintézőknek csupán az ügyfél számla és tranzakció adatait kell kiegészíteniük, valamint a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása gyanús eset körülményeit, illetve a hozzá kapcsolódó egyéb információkat kell megadniuk. Ennek elvégzését követően, a fióki vezető jóváhagyásával már továbbítható is a belső dokumentum a Kijelölt személy felé.

Az ügyintézői bejelentésekkel kapcsolatban fontosnak tartom megemlíteni a felfedés tilalmát, melynek személyi hatálya mind a szolgáltatóra, illetve alkalmazottaira, mind pedig a hatóságra kiterjed. Lényege, hogy a törvény szerint a tilalom tárgyaül³⁹ meghatározott információról ügyfélnek, illetve harmadik személynek és szervezetnek⁴⁰ nem lehet tájékoztatást adni, illetve az információ titokban maradását biztosítani kell. A szabályozás célja, hogy biztosítsa egyfelől a bejelentő személyének védelmét, másrészt pedig elősegítse a hatósági munka menetét.

³⁹Tilalom tárgya: bejelentés és adatszolgáltatás teljesítése, annak tartalma, az üzleti megbízás teljesítésének felfüggesztése, a bejelentő személye, illetve büntetőeljárás indításának ténye.

⁴⁰ A tiltás alóli kivételeket a szabályozó a Pmt. 27§ (2)-(5) bekezdésében határozta meg.

4.3. Pénzintézetek AML/WLM szűrőrendszereinek működése

4.3.1. Szűrő és tranzakció-figyelő rendszerek általános bemutatása

Az előzőekben bemutatott körültekintő ügyintézés mellett a gyanús tranzakciók felderítésének másik lehetőségét a szűrő és tranzakció-figyelő informatikai megoldások hatékony használata jelenti. Manapság ugyanis a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása során alkalmazott műveletek olyan többszörösen összetett, esetenként több száz tranzakciónak a sorozatát jelentik, melyeket a hagyományos módszerekkel szinte lehetetlen felfedezni. Ezért a szakértők munkáját olyan előre paraméterezett monitoring rendszerekkel támogatják, melyek a pénzintézet által használt belső adatbázisokat, számlaműveleteket és elektronikus tranzakciókat vizsgálva észlelik a gyanúsnak vélt eseteket és erről riasztást küldenek. Ahhoz azonban, hogy egy elektronikus szűrőrendszer hatékonyan bizonyuljon számos feltételnek meg kell felelnie. Egyrészt egy jól kidolgozat szoftver működése során a bank teljes tranzakció-állományát elemzi, és ebből ismeri fel a szokatlan pénzmozgásokat. Ahhoz azonban, hogy ezt eredményesen meg tudja valósítani, vagyis képes legyen az ismerté vált pénzmosás-gyanús technikák és tranzakciók észlelésére, elengedhetetlen a riasztási szabályok megfelelő beállítása. Ugyanis egy rosszul kalibrált rendszer vagy nem fog egyáltalán találatot generálni, vagy pedig olyan mennyiséggel halmozza el a pénzmosás megelőzési szakterület munkatársait, mellyel teljesen megbéníthatja munkájukat. További elvárás a hatékony rendszerekkel kapcsolatban, hogy azok jól kezelhetők, rugalmasak és jelentős ráfordítások nélkül utólagosan is könnyen fejleszthetők legyenek. Ugyanis egy ilyen dinamikusan fejlődő területen, mint amilyen a pénzmosás elleni küzdelemé, nem lehet előre látni, hogy 2, 3, vagy 5 év múlva az állandóan változó szabályozás, a bűncselekmény elkövetésének új módszerei, vagy éppen a bank által bevezetett új pénzügyi termékből származó kockázatok milyen megoldásokat és változtatásokat fognak megkövetelni. Ha ennek a kritériumnak nem felel meg a pénzintézet által használt szoftver, akkor az előbb, vagy utóbb szükségessé váló új rendszer beszerzése és üzembe helyezése, valamint kezelésének megismerése komoly időráfordítást és jelentős költségeket igényelhet. Vagyis lehet, hogy egy nagyobb flexibilitást nyújtó szoftver rövidtávon drágább lehet, azonban hosszútávon mégis költséghatékonyabb megoldást biztosíthat. Végül nem lehet elhanyagolni a program kezelhetőségét, az általa kínált funkcionális lehetőségeket sem. Először is fontos, hogy a riasztásokat megfelelő időben és formátumban juttassa el az arra illetékes személynek. Emellett egy felhasználóbarát informatikai megoldás lehetővé teszi

például az ad hoc, akár célirányos vizsgálatok elvégzését, a találatok mentését, statisztikai elemzését, vagy éppen a kapcsolati hálók felrajzolását. (Oracle, 2010)

4.3.2. Szűrés a gyakorlatban

A legtöbb nagyobb pénzintézet a fenti kritériumokat szem előtt tartva állandó jelleggel alkalmaz automatizált szűrőszoftvereket, melyeket a gyakorlat alapján két csoportba sorolhatunk. A rendszer pénzmosás elleni modulja – AML⁴¹ modul – paraméterek alapján a tranzakciós adattárházból szűri ki a szokatlan tranzakciókat, míg a listafigyelő modul – WLM⁴² modul – a tranzakciós-adattárház, valamint a SWIFT rendszeren keresztül bonyolított nemzetközi átutalások szankciós és korlátozó listás elemzését végzi.

A tranzakció-figyelő rendszer AML modulja a tranzakciós-adattárházból kinyert adatbázisban keresi, és találat esetén jelenti az illetékes személy felé a gyanús belföldi és nemzetközi pénzügyi műveleteket. A program pénzmosás elleni modulja minden bank esetében offline szűrést végez, vagyis az előző napi pénzmozgások és számla információk alapján, éjszakai feldolgozásban végzi el az elemzéseket. A folyamat előre beállított paraméterek alapján megy végbe, melyeket a PSZÁF ajánlásai, a pénzügyi intézmények tapasztalatai, valamint a nemzetközi gyakorlat alapján alakítottak ki. Az analisták által leggyakrabban használt riasztási szabályok a nagy, ismétlődő, illetve kerek összegek, körkörös, vagy oda-vissza utalások, inaktív, alvószámlák hirtelen „ébredése”, shell address kedvezményezettek, valamint offshore partnerek, vagy bankok. A 13. mellékletben megtalálható az egyik magyar pénzintézet által alkalmazott riasztási szabályzat. Természetesen a pénzmosás technikáinak folyamatos fejlődésével új módszerek jelennek meg, melyből adódóan a pénzmosás elleni szakterület rendszeresen felülvizsgálja és aktualizálja a szűrés során alkalmazott szabályokat, illetve feltételeket.

A banki tranzakciós adattárházából származó adatbázis vizsgálatának másik módját a WLM szűrés képezi. Ennek során a terrorista-, illetve egyéb szankciós és embargós listákon szereplő személyekről és szervezetekről, külön erre szakosodott szolgáltatók által készített adatbázist használnak fel.⁴³ Megfigyeléseim alapján a rendszer által elvégzett

⁴¹ Anti-Money Laundering

⁴² Watchlist Management

⁴³ A létrehozott adatbázisok számos szervezet listáját tartalmazzák. A bankok ezek közül vásárolják meg az általuk hasznosnak, szükségesnek – illetve megfizethetőnek – tartottakat. Magyarországon leggyakrabban az Európai Unió, valamint az Egyesült Államok Külföldi Eszközök Felügyeltének Irodája (OFAC) által kiadott listákat használják.

listás megfigyelések, a pénzintézet gyakorlatától függően lehetnek real time, vagy offline vizsgálatok egyaránt⁴⁴.

Ha a banknál real time, vagyis valós idejű WLM szűrőrendszert alkalmaznak, abban az esetben szankciós listás találathoz az ügyintézőt már az ügyfél adatainak bevitelkor riasztja a rendszer. Ilyenkor a belső szűrőrendszer kezelőfelületen keresztül értesítést küld a szankciós listás találathoz, valamint felhívja a banki alkalmazott figyelmét, hogy a riasztásról haladéktalanul tájékoztassa az AML szakterület munkatársait és a válaszig függessze fel a számlanyitást, illetve az ügyleti megbízás lebonyolítását. Miután az ügyintéző megküldte az ügyfél adatait, a pénzmosás elleni osztály szakemberei a rendelkezésükre bocsátott adatbázisok alapján ellenőrzik a bejelentést, majd a döntésről értesítik az érintett fiókot. A vizsgálat eredményét figyelembe véve a döntésnek két kimenetele lehet. Ha az AML terület munkatársai úgy ítélik meg, hogy nagy valószínűséggel a bankban számlát nyitni, illetve ügyleti megbízást lebonyolítani kívánó személy megegyezik a szankciós, korlátozó listákon szereplő egyénnel⁴⁵, akkor egyrészt bejelentési javaslattal élnek a Kijelölt személy felé, valamint az ügyintézőt tájékoztatják a valós találathoz és a rendszer a további ügyintézkedést megakadályozza⁴⁶. Ellenkező esetben a találathoz a „téves riasztás” jelölést alkalmazzák és engedélyezik a számla megnyitását, illetve az ügyleti megbízás teljesítését.

Számos pénzügyi szolgáltatónál azonban a terrorizmus elleni küzdelmet, illetve egyéb korlátozó intézkedések végrehajtását elősegítő listás szűrést az AML szűréshez hasonlóan offline módban végzik. A folyamat során a szűrőrendszer szankciós listák alapján, a tranzakciós adattárházban tárolt előző napi tranzakciók adatait és számla információkat éjszakai műszakban monitorozza. Egyezőség esetén, a keletkezett találatokhoz kapcsolódó személyek, illetve szervezetek tranzakcióit megakadályozza, majd erről a pénzmosás elleni szakterület munkatársának riasztást küld. Ezt követően a

⁴⁴ A gyakorlatban tapasztaltak alapján előfordulhat, hogy bizonyos listák esetén (például PEP lista) már számlanyitáskor, valós idejű szűrést végeznek, míg a többi esetben (EU és OFAC által készített listák) későbbi elemzést hajtanak végre.

⁴⁵ Megjegyezném, hogy a találatot a számla tényleges tulajdonosára kell értelmezni, arra a személyre, illetve szervezetre, akinek/amelynek a számla megnyitása, illetve az ügyleti megbízás a valós érdekeit szolgálja.

⁴⁶ Elviekben a találatot generáló ügyfél esetében is meg kellene a számlát nyitni, vagy el kellene az ügyleti megbízást végezni, és ezt követően azonnal be kellene jelenteni az esetet. Ugyanis a gyanús személyt csakis a pénzügyi művelet tényleges elvégzése mellett lehetne tetten érni. Azonban a bankok számára ez nagy mértékű reputációs kockázattal járni, hiszen ha a pénzügyi szolgáltató nevét pénzmosási, vagy terrorizmus finanszírozási esethez lehetne kötni, az jelentősen megtépné a hírnevét, mely már rövid távon is súlyos veszteségekkel járna.

találatok ellenőrzése és kezelése a valós idejű ellenőrzéshez hasonlóan történik annyi különbséggel, hogy mivel ebben az esetben a rendszer közvetlenül az AML részleget értesítette, így az ügyleti megbízást, vagy üzleti kapcsolatot intéző fióki kollégát a vizsgálatról nem kell tájékoztatni.

A pénzügyi szolgáltatók a tranzakciós adattárház WLM szűrését akár real time, akár offline módban végzik is el, a kockázatok csökkentése érdekében az ellenőrzéseket változó rendszerességgel és mélységgel későbbi időpontokban is elvégzik. A kutatásom során vizsgált bankok egyikében az a bevált gyakorlat, hogy az új tranzakciók által bekövetkezett változásokat napi, míg a teljes adatbázist heti rendszerességgel vizsgálják.

A bankok a tranzakciós adattárházból nyert adatbázisához hasonlóan a SWIFT rendszerben bonyolított valamennyi tranzakcióra is alkalmazzák a szankciós listákat alapul vevő szűrőrendszereket. Az ilyen típusú ügyletek esetében azonban a szolgáltatók szinte kivétel nélkül valós idejű szűrést alkalmaznak. Abban az esetben, ha a SWIFT üzentben található adatok egyezőséget mutatnak a listákon szereplő személyekről, illetve szervezetekről nyilvántartott adatokkal, a szoftver azonnali hatállyal blokkolja⁴⁷ a SWIFT rendszerben bonyolított tranzakciót és értesíti róla az illetékes személyt. A riasztások további elemzése és kezelése a tranzakciós adattárház valós idejű ellenőrzéséhez hasonlóan alakul⁴⁸.

A 2007. évi pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvény a hatálya alá tartozó szolgáltatók számára legalább egy alkalmazott foglalkoztatása esetén kötelező jelleggel előírja a belső ellenőrző és információs rendszer működtetését. Ez alól a kötelezettség alól a kisebb ügyfélkörrel és forgalommal rendelkező, kevésbé tőkeerős bankok sem képeznek kivételt. Azonban ezeknek a szolgáltatóknak, annak ellenére meg kell felelniük a törvényi előírásoknak, hogy nem áll módjukban a fentiekben bemutatott, alkalmanként több szám millió forintos beruházással és magas fenntartási költségekkel járó szűrőrendszereket alkalmazni. A gyakorlat ezért azt mutatja, hogy ezek a hitelintézetek vagy saját maguk által kidolgozott, a bemutatott rendszerektől fejlettségben jóval elmaradó szoftvereket alkalmaznak, vagy a tranzakciós adatbázisból XLS, vagy XLSX formátumban kinyert adatokat és információkat Microsoft Excel felhasználásával manuálisan elemzik.

⁴⁷ A VIBER átutalások kivételt képeznek, ugyanis ezeket a riasztás ellenére késlekedés nélkül teljesíteni kell.

⁴⁸ Természetesen az ügyintézőknek ebben az esetben nincsen szerepük.

4.4. Pénzintézeti bejelentések

Az eddig megismert folyamatokból kiindulva a hatóság számára megküldött bejelentések alapjául, az ügyfelekkel közvetlen kapcsolatban álló munkatársak észlelései, valamint a szűrő és tranzakció-figyelő rendszerek riasztásai szolgálhatnak. Az így beérkező adatokhoz és információkhoz kapcsolódó bejelentési kötelezettséget két csoportra lehet osztani. A Pmt. értelmében a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása szempontjából gyanúsnak vélt eseteket a szolgáltatónak haladéktalanul jelenteni kell a Pénzügyi Hírszerző Egység felé. Emellett a hatályos Kit. alapján a bankok kötelezettsége az olyan adat, tény, vagy körülmény bejelentésére is kiterjed, melyekből arra lehet következtetni, hogy az Európai Unió korlátozó intézkedéseinek alanya Magyarország területén, az intézkedés hatálya alá eső vagyonnal rendelkezik, illetve olyan ügyletet folytat, melyből vagyoni előnye származik.

Bár a Pmt. rendelkezése szerint a Kijelölt személynek minden ügyintézői bejelentést haladéktalanul, mérlegelés nélkül továbbítani kellene a PEII felé, ennek ellenére a bűncselekmény elleni fellépés hatékonyságának növelése érdekében a gyakorlatban ez másképpen működik. Ugyanis a bejelentési kötelezettség elmulasztását követő jogi felelősségre vonás óvatosságra inti az ügyintézőket. Mivel jóhiszeműség esetén, a később megalapozatlannak bizonyuló ügyek jelentése sem jár semmilyen következménnyel, ezért sokszor a fióki alkalmazottak a legkisebb szokatlan körülmény felmerülésekor is automatikusan értesítik a pénzmosás megelőzési csoport kollégáit. Ha azonban a szolgáltatók a törvényt szó szerint értelmeznék, akkor így olyan mennyiségű bejelentéssel halmozná el a Pénzügyi Hírszerző Egységet, mellyel teljesen ellehetetlenítenék a munkáját. Ezért a hatóság elfogadja, de nem teszi kötelezővé, ha a pénzintézet munkatársai az észlelések megküldése előtt elemzik azok jogosságát. Ezt figyelembe véve, a magyar gyakorlatban az ügyintézői bejelentések kezelésének három típusát különböztetem meg. Egyrészt vannak olyan bankok, melyeknél a pénzmosás elleni osztály a biztonság elvét szem előtt tartva minden beérkezett bejelentést mérlegelés nélkül küld tovább. A legtöbb bank esetében azonban annak ellenére, hogy nem tartozik valós feladatkörükbe a kapott jelentések vizsgálata, mégis egy bizonyos fokú elemző-értékelő munkát végrehajtanak. Ekkor a gyanúsnak talált tranzakcióhoz kapcsolódóan az AML csoport szakértői nyomon követik a pénz útját, vizsgálják a pénzmozgásban érintett partnereket, valamint értelmezik az ügylet hátterét. A folyamat során a bank által létrehozott ügyfélprofil mellett a jogszabályok szerint rendelkezésre bocsátott

adatbázisokat, egyéb nyilvántartásokat, valamint külső forrásból beszerezhető információkat is felhasználhatnak. Az esetek feldolgozása után a valóban gyanúsnak talált ügyleteket haladéktalanul jelentik, míg ellenkező esetben pénzügyi gyakorlattól függően újabb két lehetőség áll fenn. Vannak olyan szolgáltatók, akik a bejelentést visszaküldik az észlelő személy felé további átgondolásra. Ilyenkor az ügyintéző a gyanú igazolására további adatokkal és információkkal egészítheti ki jelentését, vagy akár vissza is vonhatja azt. Ha utóbbit nem teszi, a Kijelölt személy mérlegelés nélkül továbbítja a dokumentumot. A másik módszer, melyet a pénzügyi intézmények alkalmaznak, hogy az elemző-értékelő munka eredménye alapján a téves riasztásokat irattárba helyezik, míg a valóban gyanúsnak vélt eseteket a hatóság felé továbbküldik. Bár ebben az esetben a büntetőjogi felelősségre vonás kockázata nagyobb, mint az imént bemutatott módszereknél, azonban az AML Officer csakis olyan ügylet jelentését utasítja el, melynek legális voltában maradéktalanul biztos.

A bejelentések másik forrásának a szűrő és tranzakció-figyelő rendszerek AML és WLM modulja által észlelt esetek tekinthetők. Mivel az automatizált szűrés előre beállított paraméterek, illetve listák megadásával történik, ezért az ilyen riasztások hatóság felé történő továbbítást minden esetben meg kell előznie egy elemző-értékelő munkának. Ezért a programot felügyelő és kezelő analistáknak a rendelkezésre álló adatbázisok és egyéb források alapján vizsgálatot kell végezniük a találat jogosságát illetően.

- AML modul: Ha a pénzmosás megelőzési csoport szakértője úgy ítéli meg, hogy az adott ügylet pénzmosás szempontjából valóban gyanúsnak tekinthető, akkor az esettel kapcsolatban bejelentési javaslattal kell élnie a Kijelölt személy felé. Ellenkező esetben a program találatát tévesnek minősíti.
- WLM modul: Ha a szakterület munkatársának véleménye szerint, a riasztást generáló személy, illetve szervezet nagy valószínűséggel megegyezik a terrorista-, illetve egyéb szankciós és embargós listákon szereplő személyek, illetve szervezetek egyikével, abban az esetben haladéktalanul értesítenie kell erről az AML Officer-t és a gyanúról bejelentést kell készítenie. Ilyenkor a Kijelölt személy kötelezettsége, hogy a hatóságot azonnali hatállyal tájékoztassa és a PEII válaszáig – maximum 24/48 órán keresztül - fenntartsa a tranzakció

felfüggesztését⁴⁹. Ha a Pénzügyi Hírszerző Egység vizsgálata megállapítja, hogy a bejelentett személy megegyezik a korlátozó intézkedések alanyával, akkor a szolgáltatónak kötelessége a megbízás végrehajtását elutasítani. Ellenkező esetben, vagyis ha a hatóság, illetve már az AML csoport szakértője is téves riasztásnak értékeli a találatot, akkor a felfüggesztést fel kell oldani és a normális eljárási menet szerint teljesíteni kell a megbízást.

A lefolytatott vizsgálatokat követően gyanúsnak talált esetekről ezután bejelentés készül, melyet 2008. december 15-től minden szolgáltatónak az ABeV PMT08⁵⁰ számú kitöltő program segítségével kell elkészíteni. A hatósági vizsgálat megkönnyítése érdekében a bejelentéseket egységes séma alapján kell megtenni. Eszerint az űrlapoknak tartalmazniuk kell a bejelentő szolgáltatónak, illetve az észlelő szervezeti egységnek általános adatait, az ügyfélről átvilágítása során rögzített információkat⁵¹, valamint a pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény megadását, illetve a hozzá kapcsolódó tényállás leírását. Emellett a bankok, ha szükségesnek találják, lehetőségük van további mellékletek nyomtatványhoz csatolására is. Az így elkészült nyomtatványokat egy végső kontrollt követően a Kijelölt személy ügyfélkapun keresztül, védelemmel ellátott elektronikus üzenet formájában küldi el a hatósági szerv részére. A beérkezett bejelentéseket a Pénzmosás Elleni Információs Iroda munkatársai a munkafolyamat megkönnyítése érdekében a belső adatbázisába rögzítik, majd ellenőrzésüket követően, a vizsgálat eredményének függvényében járnak el⁵². A hatóság felé elküldött bejelentések elemzését a 14. mellékletben mutatom be.

Bár az ABeV keretprogram bevezetésekor a hatóság törekedett egy igazán hatékony és könnyen használható elektronikus bejelentő rendszert kialakítani, mégis a megoldással kapcsolatban számos kritika fogalmazható meg. Egyrészt a bevezetett szoftver közel sem tekinthető felhasználóbarátnak. Ugyanis amellett, hogy az alkalmazás telepítésekor és üzemeltetésekor gyakran merülnek fel technikai problémák, a kitöltésével járó adminisztrációs feladatok is sokszor túl sok időt igényelnek. A bejelentési folyamat további bírálatként hoznám fel, hogy mivel az elektronikus üzenetek eljuttatása személyi

⁴⁹ Az ügyleti megbízás teljesítésének felfüggesztését ilyenkor nem kell elrendelni, ugyanis azt a rendszer a találat észlelésekor a kezelő válaszáig automatikusan megteszi.

⁵⁰ Kisebbszolgáltatók esetén a szűkített adattartalmú ABeV PMT08 és a megfelelő XML állomány csatolásával is teljesíthető a bejelentési kötelezettség.

⁵¹ Ide tartozik: az ügyfélre, a hozzá kapcsolódó személyekre, az üzleti kapcsolatra, az ügyleti megbízásra, valamint az érintett bankszámlákra vonatkozó adatok és információk.

⁵² A lefolytatott elemző-értékelő munka alapján a bejelentés irattárba kerülhet, titkos információgyűjtés rendelhető el, valamint megalapozott gyanú esetén nyílt nyomozásra kerülhet sor.

és nem szervezeti szinten történik meg, ezért a művelet jelentős biztonsági kockázatokat rejt magában.

Ezért szakmai körökben egyre többet hallani az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala által külön a FIU-k⁵³ számára kifejlesztett integrált szoftvermegoldásának, a goAML-nek bevezetéséről. A program átvétele ugyanis a jelenleg használt alkalmazás kapcsán felmerülő problémák nagy részét orvosolná. Az új technológia segítségével létre lehetne hozni egy olyan teljesen biztonságos, mégis igen egyszerűen kezelhető online felületet, melyen a bejelentéseket meg lehetne tenni. Ezzel egyrészt el lehetne kerülni az ABeV telepítésével és működtetésével járó kellemetlenségeket, másrészt az adminisztráció is csökkenne. Továbbá az AML Officer védettségét fokozná, hogy az űrlapokat a szolgáltató, mint jogi személy küldené el a hatóság felé. Végül megjegyezném, hogy nem csak a pénzügyi intézmények, hanem a PEII munkatársainak munkáját is jelentősen egyszerűsíteni. Hiszen egy olyan integrált rendszer jöhetne létre, mely segít az adatok és információk összegyűjtésében, vizsgálatában, jelentésében, illetve ezek menedzselésében. A távlati jövőben pedig ebből egy olyan nemzetközi hálózat is létrejöhetne, mely növelné a különböző országok Pénzügyi Hírszerző Egységeinek összekötöttségét, javítva ezzel a köztük lévő információáramlást. (IMoLIN hivatalos oldala)

Ezek alapján egyértelmű, hogy a goAML bevezetése mind szolgáltatói, mind pedig hatósági oldalon, a küzdelem során folytatott munka hatékonyságának jelentős növekedését segítené elő, azonban a hálózat átvételével és kiépítésével járó igen magas költségek miatt feltehetően ez majd csak a hosszabb távon valósulhat meg.

4.5. Egyéb feladatok

Bár a pénzmosás megelőzési osztály erőforrásainak legnagyobb hányadát minden bank esetében a már bemutatott pénzmosás és terrorizmus finanszírozása gyanús esetek, valamint egyéb szankciós és korlátozó listán szereplő egyének tranzakcióinak kiszűrése, elemzése és bejelentése köti le, azonban ezek mellett a csoport munkatársainak számos egyéb feladatot is el kell látniuk.

⁵³ Financial Intelligence Unit (Pénzügyi Hírszerző Egység)

4.5.1. Hatósági kapcsolattartás

A Kijelölt személy feladatai közé tartozik, hogy a Pénzmosás Elleni Információs Irodával állandó jelleggel tartsa a kapcsolatot. Ugyanis a hatósági szerepkört betöltő egység munkatársai a beérkezett gyanús bejelentések elemzése során felmerülő adatszükség esetén, információ kiegészítés iránti megkereséssel élhetnek a pénzintézet felé. Ezt a szolgáltató abban az esetben sem tagadhatja meg, ha a kikért adat bank-, értékpapír-, vagy üzleti titkot tartalmaz. Vagyis a FIU felé történő adattovábbítás alkalmával ki kell adni minden olyan, a bejelentett ügyfelekhez, számlákhoz, valamint a bejelentésben nem szereplő, szerződéses kapcsolatokhoz és tranzakciókhoz tartozó információkat, melyek elősegíthetik a hatóság vizsgálatát. A PEII megkeresés három esetben történhet meg. Egyrészt a bejelentést beküldő szolgáltatótól pontosítását, vagy részletezését kér a beérkezett adattal, ténnyel, körülménnyel kapcsolatban, másrészt, ha az adott pénzintézet egy másik szolgáltató bejelentésében megjelent és erre vonatkozó plusz információt igényel. A harmadik esetben további adatok igénylését a külföldi FIU megkeresése teszi szükségessé⁵⁴. (Papp-Ujváriné-Simonka, 2008)

4.5.2. Magas kockázatú ügyfelek kezelése

Korábban már részletesen kifejtettem, hogy a bankok kockázatérzékenységi alapon értékelik, majd kategorizálják ügyfeleiket. Azokkal a személyekkel, illetve szervezetekkel szemben, akik ez alapján magas kockázati besorolásba kerülnek, szigorúbb biztonsági intézkedéseket foganatosítanak. Egyrészt az ilyen típusú ügyfelek esetében az üzleti kapcsolat létesítéséhez a Kijelölt személy engedélyére is szükség van. Ezen felül a velük fenntartott szerződéses jogviszony alatt pénzügyi tevékenységeik nagyobb figyelmet kapnak, tranzakcióikat gyakrabban ellenőrzik. Ha ezek során az AML csoport szakértői úgy találják, hogy az adott ügyféllel fennálló kapcsolat túl nagy kockázatot rejt magában a bank számára, üzletpolitikai okokra hivatkozva elrendelhetik számláinak zárását.

4.5.3. Levelezőbanki kapcsolatok kezelése

A fokozott ügyfél-átvilágításnál korábban már említett levelezőbanki szolgáltatással kapcsolatban a pénzmosás megelőzési szakterület munkatársainak több feladatot is el kell látniuk. A Kijelölt személy feladatát képezi, hogy levelezőbanki megkeresés esetén kitöltse a pénzintézet megbízhatóságára vonatkozó kérdőíveket, valamint partnerei

⁵⁴ Ebben az esetben adat, illetve információ csakis akkor adható ki a külföldi FIU részére, ha a magyar szabályozással egyenértékű, vagy azt meghaladó jogi védelmet képes biztosítani az átadott adatok és információk kezelése és felhasználása során.

számára tájékoztatást adjon a vonatkozó magyar pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni előírásokról. Emellett a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a szolgáltató honlapján közzéteszi a kitöltött Patriot Act Certification-t. Továbbá az AML csoport feladata, hogy levelezőbanki kapcsolat létesítése előtt, vagy azt követően legalább háromévente felülvizsgálja partnerei megbízhatóságát, valamint pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni tevékenységét. Ehhez elsősorban a nemzetközi küzdelem meghatározó képviselője, a Wolfsberg csoport által kibocsátott kérdőívet használják fel.

4.5.4. Nyilvántartási kötelezettség

A pénzintézet pénzmosás elleni csoportjának mindennapi tevékenysége mellett adminisztrációs feladatokat is el kell látnia. A hatályos Pmt. rendelkezése szerint a szolgáltatót nyilvántartási kötelezettség terheli. Ennek értelmében az ügyfél-átvilágítás alkalmával rögzített adatokról, azok valóságtartalmát igazoló okiratokról és másolatukról, a FIU felé tett bejelentésekről, illetve megkeresésük alapján nyújtott adattovábbításról, az ügyleti megbízások felfüggesztését igazoló iratokról, vagy azok másolatáról, valamint a hárommillió-hatszázezer forint összeget elérő, vagy meghaladó készpénzes tranzakciókról nyilvántartást kell vezetnie és az adatrögzítéstől, illetve bejelentéstől számított 8 évig⁵⁵ meg kell őriznie. Mivel ezek az információk a banktitok részét képezik, ezért a pénzintézetnek az adatok kezelését és tárolását úgy kell megoldani, hogy azokhoz egyrészt illetéktelen személyek véletlenül sem férhessenek hozzá, másrészt szükség esetén visszakereshetők legyenek, esetleges módosítások esetén pedig a régi adatok is egyértelműen ki lehessen olvasni belőlük⁵⁶.

4.5.5. Statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség

Az adminisztrációs feladatok másik csoportját a 45/2008. PM rendeletben, a hitelintézetek számára előírt adatszolgáltatási kötelezettség alkotja. Eszerint a szolgáltatóknak a felügyeletüket ellátó PSZÁF felé statisztikai jelentést kell tenniük, melynek 9D fejezetét a pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos adatok képezik. A negyedéves bejelentéssel a szabályozó célja, hogy megfelelő ismeretek birtokában fel tudja mérni a Pmt. végrehajtásának hatásait. (PSZÁF, 2010)

⁵⁵ A törvényben megszabott 8 év nem véletlen, ugyanis a pénzmosás bűncselekménye pontosan ennyi idő alatt évül el.

⁵⁶ Módosítás esetén a már nem hatályos adatok mellett az adاتمódosítás dátumának is szerepelnie kell.

4.5.6. Belső szabályzat készítése

A pénzügyintézet pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni hatékony fellépésének érdekében az AML Officer-nek belső szabályzatot kell készíteni. Ennek elkészítéséhez a PSZÁF mintaszabályzatot bocsát ki, azonban a szolgáltató belső szabályzatának kötelező elemeit nem ez, hanem a 16. mellékletben bemutatott, 35/2007. (XII.29.) PM rendelet határozza meg. Ebből adódóan, bár a bankok kapnak egy egységes útmutatást, azonban a belső szabályzatok, főbb tartalmi elemeiket leszámítva eltérhetnek egymástól. Ez egyrészt függ a szolgáltatók pénzmosás megelőzési és megakadályozási gyakorlatának eltéréseitől, másrészt pedig a Kijelölt személytől. Általánosságban a szabályzatok a Pmt. fontosabb rendelkezéseit, az azokhoz tartozó feladatok és belső eljárásrendek részletes ismertetését, a szükséges nyomtatványokat, valamint egyéb, az alkalmazottak eredményes munkáját elősegítő javaslatokat és dokumentumokat tartalmazznak.

4.5.7. Oktatási kötelezettség

Ugyancsak a bűncselekmény elleni hatékony fellépést szolgálja a bankok részére előírt oktatási kötelezettség. Ugyanis a képzési programokon való részvétel alkalmával, a pénzügyintézet érintett alkalmazottai⁵⁷ részére bemutatásra kerülnek a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzésére és megakadályozására vonatkozó szabályozás, illetve a Büntető Törvénykönyv erre vonatkozó részeinek alapvető rendelkezései, a tanfolyam résztvevői megismerik az illegális tevékenységekhez köthető gyanús esetköröket, valamint elsajátítják a törvényből adódó kötelezettségek teljesítésének belső eljárás rendjét. Emellett az eredményes fellépés érdekében a pénzmosási törvénnyel szoros kapcsolatban álló, az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló törvény is ismertetésre kerül. A tréningeket elvégzésük időpontja alapján két csoportba lehet sorolni. Egyrészt a belépő munkatársaknak, a munkaviszony létrejöttét követő 30 napon belül kötelező jelleggel részt kell venniük rajtuk, másrészt minden új, illetve régi alkalmazottnak legalább éves szinten részesülni kell pénzmosás elleni képzésben. Utóbbit további két részre oszthatom fel. Napjaink technikai fejlettsége mellett a pénzügyintézetek dolgozóinak általános e-learning, másfelől pedig terület specifikus tananyagot is el kell sajátítaniuk. Az oktatással kapcsolatban érdemesnek tartom még megjegyezni, hogy azt a szolgáltatók szervezeti kereteiken belül saját, illetve külső szakértők által kidolgozott tananyag

⁵⁷ Azok a banki alkalmazottak, akik a pénzügyi szolgáltató üzletszerű tevékenysége alkalmával kapcsolatba kerülnek az ügyfelekkel.

felhasználásával, valamint külön erre specializálódott cégek segítségével is lebonyolíthatják. Azonban fontos, hogy bármelyik megoldást is választják a felelősséget minden esetben az AML Officer viseli.

Természetesen az eddig felsorolt kötelezettségek mellett a pénzügyi intézet gyakorlatától, illetve compliance kultúrájának fejlettségétől függően egyéb feladatokat is elláthat. A legtöbb nagyobb bank esetében a pénzmosás megelőzési csoport tanácsadói és véleményezési funkciókat is ellát, melyek elsődlegesen nem a szabályozásnak való megfelelést, hanem inkább a várható veszteségek minimalizálásán keresztül a menedzseri értékteremtést szolgálják.

4.6. A pénzügyi intézetek felügyeletét ellátó PSZÁF feladatai

Véleményem szerint a pénzügyi intézetek pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni gyakorlata kapcsán szükséges kitérni a szolgáltatói tevékenység felügyeletét ellátó szerv feladataira is. Az előzőekben már kifejtettem, hogy a PSZÁF a belső szabályzatok megírásához, illetve az abban foglaltak hatékony gyakorlati végrehajtásához mintaszabályzatot és ajánlásokat ad ki. Ezen felül a Felügyelet ellenőrzi, illetve tapasztalatai átadásával elősegíti a törvény érvényesülését. Ha utóbbi során olyan adatot, tényt, vagy körülményt észlel, amely a Pmt., illetve a Kit. rendelkezéseinek értelmében bejelentések alapjául szolgálhatnak, akkor a szerv munkatársainak haladéktalanul tájékoztatniuk kell a Pénzmosás Elleni Információs Irodát. A PSZÁF felügyeleti tevékenysége során megállapíthatja, hogy szolgáltató kötelezettségeinek, illetve a szabályozás bizonyos rendelkezéseinek nem tesz eleget, megsérti azokat. Ilyenkor a szervezet:

- felhívhatja a bank figyelmét a feltárt szabálytalanságokra, illetve hiányosságokra és felszólíthatja ezek megszüntetésére,
- ha ezek a problémák vélhetően a jogszabály nem megfelelő ismeretéből erednek, akkor javasolhatja a szolgáltató számára munkatársai speciális képzésben való részesítését, megfelelő ismeretekkel rendelkező szakemberek alkalmazását, valamint ezek alapján a belső szabályzat határidőn belüli átdolgozását,
- valamint figyelmeztetheti,
- a jogsértés megszüntetésére kötelezheti,

- illetve végső esetben bírsággal büntetheti⁵⁸ a pénzügyintézetet. (Kérdő, 2007)

⁵⁸ A pénzbírság mértékét a PSZÁF a szolgáltató árbevétele, jogsértésének súlya, illetve gyakorisága alapján állapítja meg.

5. ZÁRÓ GONDOLATOK

Kezdetben, amikor a bűncselekményekből származó tőke megjelenik az országok gazdaságában, abból számos piaci szereplő profitálhat. Azonban az illegális eredetű vagyonok az idő múlásával megmutatják valós arcukat és volumenük növekedésével egyre nagyobb károkat, jelentős torzulásokat okoznak az érintett államok politikai, gazdasági és társadalmi felépítésében. Ez ellen a romboló folyamat ellen azonban nem lehet szimplán a hagyományos büntetőjogi eszközökkel fellépni, hiszen azok elsősorban inkább csak a tünetek kezelésére alkalmasak. A hangsúlyt ezért a megelőzésre kell helyezni, melynek legjobb módszere egy olyan pénzügyi infrastruktúra kiépítése és működtetése, mely képes sikeresen ellenállni a pénzmosással kapcsolatos törekvéseknek.

Ebből kiindulva, hogy megnehezítse az illegális vagyonok gazdasági körforgásba való integrálását, a törvényi szabályozás számos kötelezettséget határoz meg a pénzmosás szempontjából leginkább veszélyeztetett pénzügyi szektor számára. Az ügyféllel közvetlen kapcsolatban lévő személyeknek az ügyintézés során körültekintően kell eljárniuk, az ügyfélről tevékenységének és szokásainak megismerése céljából, a lehető legtöbb adatot be kell gyűjteniük, amelyek alapján az esetleges gyanús tranzakciót észlelni, és jelenteni tudják. Emellett a napjainkat jellemző technológiai megoldásokat kihasználva, a szokatlan ügyleteket sokéves tapasztalatokon alapuló riasztási feltételek, illetve terrorista és egyéb korlátozó listák alapján, fejlett monitoring rendszerekkel is vizsgálják. Az automatizált szoftvermegoldások jelzéseit, az ügyintézői bejelentésekhez hasonlóan a pénzmosás ellen szakterület kollégái dolgozzák fel és a szolgáltató által kijelölt AML Officer-en keresztül továbbítják a hatóságok felé. Továbbá a csoport dolgozóinak számos olyan egyéb feladatot is el kell látniuk, mellyel egyrészt a törvényi megfelelést biztosítják, másfelől a kockázatokból származó esetleges veszteségek minimalizálásán keresztül értéket is teremtenek a bank számára.

Bár a fejlett országokhoz hasonlóan mára hazánkban is létrejött egy, a hatálya alá tartozó szolgáltatók számára általános érvényű pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni szabályozás, valamint a küzdelem jeles képviselői számos fórumon osztják meg egymással tapasztalataikat, ennek ellenére mégsem lehet azt kijelenteni, hogy egy teljesen egységes pénzintézeti gyakorlat alakult volna ki. Bár a szolgáltatók kivétel nélkül igyekeznek megfelelni a jogalkotói elvárásoknak, azonban a rendelkezések mindennapi megvalósulásában eltérések figyelhetők meg. Véleményem szerint ezek közül a

legmarkánsabbak elsősorban a bankok által alkalmazott informatikai rendszerek fejlettségének, az egyes ellátandó feladatok szoftveres támogatásának eltérő szintjére vezethetőek vissza. Láthattuk, hogy a pénzügyi intézet által használt kockázattertelő, illetve szűrő és tranzakció-figyelő programok, valamint az ügyintézői bejelentések elküldésének módszerei között gyakran igen jelentős különbségek mutatkoznak. Ugyanis a külső cégek által kínált fejlett rendszerek beszerzése és működtetése hatalmas összegekbe kerül, melyre több szolgáltatónál nincs meg a szükséges keret. Így sok esetben inkább az olcsóbb, de olykor kevésbé hatékony, saját fejlesztésű alkalmazásokkal látják el feladataikat. Másik okként a törvényi szabályozás hiányosságainak, gyengepontjainak eltérő kezelését nevezném meg. Ugyanis gyakorlati szakemberek egybehangzó véleménye alapján, a jogszabály kapcsán két jelentősebb kritika is felhozható. Egyrészt a kockázatalapú megközelítés nemzetközi jogból való nem megfelelő átvétele, másfelől a külföldi kiemelt közszereplők, illetve a tényleges tulajdonosok azonosítása alkalmával elvégzett nyilatkozáti elv alkalmazása. Az ezekből származó problémákat a szolgáltatók eltérő módszerekkel kezelik, belső eljárásrendjükben más gyakorlat alakul ki. Természetesen ezeken felül a tulajdonosi elvárások, a rendelkezésre álló erőforrások, a pénzmosás elleni csoport vezetője által meghatározott irány, illetve egyéb sok más tényező is hozzájárul a bankok közti különbségek kialakulásához.

Véleményem szerint a szabályozók, illetve a pénzügyi intézetek által meghatározott irány jónak tekinthető. Ha a szolgáltatók számára rendelkezésre állnak majd a megfelelő erőforrások, akkor az idő előre haladtával a banki AML tevékenység valóban a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni hazai fellépés leghatékonyabb eszközévé válhat. Az ehhez vezető út azonban még nagyon hosszú és a bűncselekmény fejlődését jellemző dinamizmusból kiindulva talán sosem ér véget.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- Benedek Ferenc (1995): Római Magánjog: Dologi és kötelmi jog. Pécs: Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Gál István László (2009): Bejelentés vagy feljelentés? A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatok és kötelezettségek. Budapest: Penta Unió Kft.
- Gál István – Sinku Pál (2008): Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése. Magyar Jog. 55. évf. 3. szám. 129-139. o.
- Gál István László (2007): Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak. Budapest: Akadémia Kiadó
- Gál István László (2004): A pénzmosás. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Homolya Dániel – Benedek Gábor (2007): A banki működési kockázat elemzése – katasztrófamodellezés. Hitelintézeti Szemle, 2007. 6. évf. 4. sz. 358-385. o.
- Jacsó Judit (2000): A pénzmosás elleni nemzetközi fellépés eszközei. Magyar Jog. 47. évf. 9. szám. 545-556. o.
- Marton Bernadett (2003): Mindig megelőzi valamilyen más bűncselekmény. Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 45. évf. 5. szám. 207. o.
- Papp Zsófia – Ujváriné Fejes Renáta – Simonka Gábor (2008): A pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéseiről és megakadályozásáról szóló új törvény. Pénzügyi Szemle. 53. évf. 2. szám. 293-316. o.
- Peter Lilley (2001): Piszkos ügyletek. A pénzmosás világa. Budapest: Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt.

- Steiner Péter (2006): Paradigmaváltás a pénzmosás elleni küzdelemben: Globális rendszer a bűnözés ellen. Pénzügyi Szemle. 51. évf. 3. szám. 320-335. o.
- Tóth Mihály (2002): Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó
- Wiesel Iván (2008): Harc a pénzmosás ellen. Fejlesztés és Finanszírozás. 2008. 1. szám. 79-83. o.
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról
- 2007. évi CLXXX. törvény az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról
- 2007. évi CXXXVI. Törvény a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
- Bankers Accuity: Due Diligence Repository Documents. Letöltve: Bankers Accuity hivatalos oldala, <http://www.bankersaccuity.com/compliance/due-diligence/>, 2012.03.10.
- Bank for International Settlements (2006): International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework. Letöltve: Bank for International Settlements, <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>, 2011.10.6.
- Brent L. Bartlett (2002): The Negative Effects of Money Laundering on Economic Development. Letöltve: The Asia / Pacific Group on Money Laundering, http://www.apgml.org/issues/docs/30/Negative%20effects%20of%20ML%20on%20Econ%20Development_Secretariat%20summary.pdf, 2012.03.10.

- Datamonitor (2008): Using Technology to Combat Financial Crime in Retail Banking (Strategic Focus), Anti-Money Paundering, Fraud Detection and Trevention Evolution. Letöltve: Neustar IP Intelligence, http://www.quova.com/downloads/AR-Datamonitor-Combat_Financial_Crime.pdf, 2012.03.10.
- Financial Action Task Force on Money Laundering hivatalos oldala: http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,3746,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html
- Gál István László (2005): A pénzmosás elleni küzdelem közgazdasági és büntetőjogi kérdései. Letöltve: PTE ÁJK Doktori Iskola, http://doktori-iskola.law.pte.hu/files/tiny_mce/File/Archiv2/Gal_Istvan_L_PhD_Tezisek.pdf, 2009. augusztus 25.
- Gárdos és társai (2003): Jogi kockázat a pénzügyi intézmények működésében. Letöltve: Gárdos, Füredi, Mosonyi, Tomori Ügyvédi Iroda, <http://www.gbmt.hu/pdf/kiadvany2003.pdf> 2011.10.6.
- HVG (2007): A bankok egyre többet költenek a pénzmosás elleni védekezésre. Letöltve: HVG, http://img0.hvg.hu/gazdasag/20070824_penzmosas_bank_kpmg, 2012.03.10.
- IMoLIN: goAML – UNODC’s Software for Finanfial Intelligence Units. Letöltve: IMoLIN hivatalos oldala, <http://www.imolin.org/imolin/en/goAML-goCASE.html#goaml>, 2012.03.10.
- Index (2009): Narkópénzekből mentettek meg bankokat? Letöltve: Index, <http://index.hu/gazdasag/vilag/drogbank0124/#>, 2012.03.10.

- Kérdő Gyula (2007): Az új, a Pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény alkalmazásából adódó felügyeleti feladatok. Letöltve: PSZÁF,
http://www.pszaf.hu/data/cms1562083/pszafhu_rtfkonf_kerdogy.pdf, 2012.03.10.
- KPMG (2011): Global Anti-Money Laundering Survey. How banks are facing up to the challenge. Letöltve: KPMG hivatalos oldala,
<http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/anti-money-laundering.pdf>, 2012.03.10.
- Maczó Kálmán (2007): Controlling a gyakorlatban. Letöltve: Tankönyvtár,
<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/controlling-gyakorlatban/ch01.html>, 2012.03.10.
- Mártonffy Attila (2011): A pep-listától a bejelentővonalig. Letöltve: IT Business,
http://www.itbusiness.hu/hetilap/business/A_pep_listatol_a_bejelentovonalig.html 2012.03.10.
- Michel Camdessus (1998): Money Laundering: the Importance of International Countermeasures. Letöltve: Nemzetközi Valutaalap,
<http://www.imf.org/external/np/speeches/1998/021098.htm>, 2011.10.2.
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2011): Éves Jelentés – Pénzügyi Információs Osztály – 2010. Letöltve: Nemzeti Adó- és Vámhivatal,
http://www.vam.gov.hu/pio/data/documents/pifo_2010_jelentes.pdf, 2012.03.10.
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2010): Éves Jelentés – Pénzügyi Információs Osztály - 2009. Letöltve: Nemzeti Adó- és Vámhivatal,
http://www.vam.gov.hu/pio/data/documents/A_Penzugyi_Informacios_Osztaly_e ves_Jelentese_a_2009_evre_vonatkozoan.pdf, 2012.03.10.

- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2009): Éves Jelentés – A Pénzügyi Információs Osztály Éves Jelentése a 2008. évre vonatkozóan. Letöltve: Nemzeti Adó- és Vámhivatal,
http://www.vam.gov.hu/pio/data/documents/eves_Jelentes_PIO_20090209_BIG-re.pdf, 2012. 03.10.
- Oracle (2010): Best Practices for Anti Money Laundering (AML): System Selection and Implementation. Letöltve: Oracle hivatalos oldala,
<http://www.rohanbedi.com/AML-RiskModels.pdf>, 2012.03.10.
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (2010): A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének 1/2010. számú módszertani útmutatója a hitelintézetek adatszolgáltatási kötelezettségéről szóló, a 42/2009. PM rendelettel módosított 45/2008. PM rendeletben előírt felügyeleti jelentések elkészítéséhez. Letöltve: PSZÁF,
http://www.pszaf.hu/data/cms2104442/modszertani_utmutato_hitelint_20100521_weblapra.pdf, 2012.03.10.
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (2008): A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 3/2008. (XI.20.) számú ajánlása a pénzmosás és a terrorizmus megelőzéséről és megakadályozásáról. Letöltve: PSZÁF,
http://www.pszaf.hu/bal_menu/szabalyozo_eszkozok/pszafhu_bt_ajanlirelvutmut/ajanlas_ft/pszaf_ajanlas_3_2008.html, 2012.03.10.
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (2008): Mintaszabályzatok a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról. Letöltve: PSZÁF,
http://www.pszaf.hu/bal_menu/szabalyozo_eszkozok/engedelyezesi_utmutatok/pe_nzmos_szab, 2012.03.10.
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (2006): PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 11/2006. számú ajánlása a belső védelmi vonalak kialakításáról és működtetéséről. Letöltve: PSZÁF,
http://www.pszaf.hu/data/cms548126/pszafhu_ajanlas_11_2006.pdf, 2012.03.10.

- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (2004): 1/2004. évi ajánlás a terrorizmus finanszírozása és a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról. Letöltve: PSZÁF, http://www.pszaf.hu/intezmenyeknek/biztositok/szabalyozo_eszkozok/ajanlasok/pszafhu_penzmosastrv_20050729_1.html, 2012.03.10.
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének hivatalos oldal, http://www.pszaf.hu/intezmenyeknek/penzmosas_ellen/szabalyozas/penzmos_sza_balyozas.html
- Peter J. Quirk (1997): Money Laundering: Muddying the Macroeconomy. Finance & Development. 1997. március Letöltve: Nemzetközi Valutaalap, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/03/pdf/quirk.pdf> 2011.10.2.
- Rohan Bedi (2006): Anti-Money Laundering Risk Models. Letöltve: Rohan Bedi hivatalos oldala, <http://www.rohanbedi.com/AML-RiskModels.pdf>, 2012.03.10.
- Tóth István: A pénzmosás és kockázati. Letöltve: IT Business, http://www.itbusiness.hu/Fooldal/hetilap/business/A_penzmosa4439.html, 2012.03.10.

Dolgozatom gerincét képező negyedik, „A bankok pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelme” című fejezet elkészítéséhez szükséges adatokat és információkat a terület korábban említett szakértőivel folytatott konzultációim során ismertem meg. A banki és üzleti titok védelmét szem előtt tartva, a belső források, valamint a rendelkezésemre bocsátott belső szabályzatok részletes ismertetésétől el kell hogy tekintsek.

7. MELLÉKLETEK

1. melléklet: A bankok pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos gyakorlatához tartozó fontosabb fogalmak⁵⁹

- **Azonosítás:** Az ügyfél, annak meghatalmazottja, a rendelkezésre jogosult, továbbá a képviselő a Pmt. 7. § (2), (3) bekezdésében, továbbá a 8. § (2)-(4) bekezdésében megszabott adatainak írásban történő rögzítése.
- **Európai Unió:** Az Európai Unió és az Európai Gazdasági Térség.
- **Európai Unió tagállama:** Az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam (Izland, Norvégia, Liechtenstein, Svájc).
- **Felügyelet:** A pénzügyi tevékenység felügyeletét ellátó szerv a Pmt. 5. §-a alapján a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete.
- **Fiktív bank:** Olyan pénzügyi szolgáltatási, illetve kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységet végző szolgáltató, mely tevékenységét nem a székhely szerinti országban végzi és az összevont alapú felügyelet nem terjed ki rá.
- **Harmadik ország:** Az Európai Unióon kívüli állam.
- **Hit.:** 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról.
- **Kiemelt politikai közszereplő (Politically Exposed Person – PEP):** Kiemelt közszereplő az a külföldi lakóhellyel rendelkező természetes személy, aki fontos közfeladatot lát el, vagy az ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzését megelőző egy éven belül fontos közfeladatot látott el, továbbá az ilyen személy közeli hozzátartozója vagy akivel közismerten közeli kapcsolatban áll.
- **Kijelölt személy (AML Officer):** A Pmt. 23. §-a alapján a szolgáltatónak kötelezettsége egy, vagy több személyt, aki a szolgáltatónál keletkezett gyanús ügyletekről készített bejelentéseket a pénzügyi információs egységként működő hatóság felé továbbítja.
- **Kit.:** 2007. évi CLXXX. törvény az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról

⁵⁹ A listában szereplő fogalmak jelentős hányada a hatályos Pmt. értelmező rendelkezése alapján lettek definiálva.

- **Levelezőbanki kapcsolat:** Valamely hitelintézet más hitelintézet számára történő számla vezetése pénzforgalmi szolgáltatási megbízás teljesítése vagy pénzügyi, illetve befektetési szolgáltatási tevékenység teljesítése céljából.
- **Loro számla:** Hazai hitelintézetnél külföldi hitelintézetnek vezetett számlája
- **Nostro számla:** Hazai hitelintézetnek külföldi hitelintézetnél vezetett számlája.
- **Pénzügyi információs egységként működő hatóság:** A Pmt.-ben meghatározott hatósági feladatokat ellátó, a vámhatóság külön jogszabályában meghatározott szervezeti egysége. Jelenleg ezt a szerepkört a Pénzmosás Elleni Információs Iroda (PEII) tölti be.
- **Pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés:** Pénzeszközök és gazdasági erőforrások közösségi jogi aktus által elrendelt befagyasztása, valamint olyan ügylet teljesítésének megakadályozása, amelyből a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés alanyának vagyoni előnye származik.
- **Pmt.:** 2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról.
- **SWIFT (Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication):** Nemzetközi szervezet, melyet a világ pénzügyi intézményei azzal a céllal hoztak létre, hogy számukra egy olyan zárt kommunikációs hálózatot biztosítson, melyen keresztül az egymás közti fizetési és egyéb pénzügyi üzeneteiket továbbíthatják.
- **Személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolvány:** Személyazonosító igazolvány, útlevél, valamint kártya formátumú vezetői engedély.
- **Személyazonosság igazoló ellenőrzése:** Az ügyfél, a meghatalmazott, a rendelkezésre jogosult, továbbá a képviselő személyazonosságának a 7. § (4)-(6) bekezdésében meghatározottak szerinti, továbbá a tényleges tulajdonos személyazonosságának a 8. § (5) bekezdésében meghatározottak szerinti ellenőrzése.
- **Téglátörvény:** 2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról.
- **Ténylegesen összefüggő több ügyleti megbízás:**
 - a) azon ügyletek, amelyekre vonatkozóan egy éven belül az ügyfél ugyanazon jogcímen, ugyanazon tárgyra ad megbízást,

b) a pénzváltási tevékenységet folytató szolgáltató esetében azon ügyletek, amelyekre vonatkozóan az ügyfél egy héten belül ad megbízást.

- **Tényleges tulajdonos:**

a) Az a természetes személy, aki jogi személyben vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetben a szavazati jogok vagy a tulajdoni hányad legalább 25%-ával rendelkezik, ha a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet nem tőzsdei társaság, amelyre a közösségi jogi szabályozással vagy azzal egyenértékű nemzetközi előírásokkal összhangban lévő közzétételi követelmények vonatkoznak,

b) az a természetes személy, aki jogi személynek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetnek tagja, illetve részvényese és jogosult a jogi személy vezető tisztségviselői, vagy felügyelő bizottsági tagok többségének megválasztására, illetve meghívására, vagy a jogi személy más tagjaival, illetve részvényeseivel kötött megállapodás alapján egyedül rendelkezik a szavazatok több, mint 50%-val,

c) az a természetes személy, akinek megbízásából valamely ügyleti megbízást végrehajtanak, továbbá

d) alapítványok esetében az a természetes személy,

- aki az alapítvány vagyona legalább 25%-nak a kedvezményezettje, ha a leendő kedvezményezetteket már meghatározták, vagy

- akinek érdekében az alapítványt létrehozták, illetve működtetik, ha a kedvezményezetteket még nem határozták meg, vagy

- aki tagja az alapítvány kezelő szervének, vagy meghatározó befolyást gyakorol az alapítvány vagyonának legalább 25% felett, illetve az alapítvány képviseletében eljár.

- **Ügyfél:** Az a személy, aki a pénzügyi szolgáltatóval a szolgáltató tevékenységi körében tartozó szolgáltatás igénybe vételére írásbeli szerződést köt (rendszeres ügyfél), illetve a szolgáltató részére ügyleti megbízást ad (alkalmi ügyfél).
- **Ügyfél-átvilágítás:** A Pmt. 6. §-ban meghatározott esetben a Pmt. 7-10- §-ban meghatározott ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzése.
- **Ügyintéző:** Az ügyféllel közvetlen kapcsolatban álló, ilyen kapcsolat hiányában az ügyleti megbízás feldolgozását végző alkalmazott.
- **Ügyleti megbízás:** Az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybe vételére vonatkozó, szerződéssel létrejött eseti jogviszony.
- **Üzleti kapcsolat:** Az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybe vételére vonatkozó, írásbeli szerződéssel létrejött tartós jogviszony.

2. melléklet: A Btk. pénzmosással kapcsolatos 2007. június 1-jétől hatályos paragrafusai

Pénzmosás

303. § (1) Aki más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog ezen eredetének leplezése céljából

- a)** a dolgot átalakítja vagy átruházza, gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,
- b)** a dologon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, illetve azt a helyet, ahol a dolog található eltitkolja vagy elleplezi,
- c)** a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolgot

- a)** magának vagy harmadik személynek megszerzi,
- b)** megőrzi, kezeli, használja vagy felhasználja, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez, ha a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.

(3) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolgot ezen eredetének leplezése céljából

- a)** gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,
- b)** a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.

(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)-(3) bekezdésben meghatározott pénzmosást

- a)** üzletszerűen,
- b)** különösen nagy, vagy azt meghaladó értékre,

c) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíj szolgáltató intézmény, vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

d) hivatalos személyként,

e) ügyvédként követik el.

(5) Aki az (1)-(4) bekezdésben meghatározott pénzmosás elkövetésében megállapodik, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Nem büntethető az (1)-(5) bekezdésben meghatározott pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, vagy illet kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt még nem, vagy csak részben fedezték fel.

303/A. § (1) Aki a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó

a) dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe, és gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt

a) különösen nagy, vagy azt meghaladó értékre,

b) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíj szolgáltató

intézmény, vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

c) hivatalos személyként követik el.

(3) Nem büntethető az (1) és (2) bekezdésben meghatározott pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz vagy ilyen kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt még nem vagy csak részben fedezték fel.

A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása

303/B. § Aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Értelmező rendelkezés

303/C. § (1) A 303. § és a 303/A. § alkalmazásában dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában -, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának - biztosítja.

(2) A 303. § és a 303/A. § alkalmazásában pénzügyi tevékenységen, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevételén a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealapkezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítői, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magán-nyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíj szolgáltatási tevékenységet, illetve annak igénybevételét kell érteni.

3. számú melléklet: A pénzügyi intézmények számára releváns pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos egyéb törvények, ajánlások és szabályzatok

- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról

A jogalkotó a törvényben megfogalmazta a bank- és üzleti titok részletes szabályait, ezek fogalmát, az általuk védett adatok kiszolgáltatásának megengedett eseteit⁶⁰, valamint azon szervezetek listáját, melyekkel szemben meghatározott esetekben nem áll fenn a titoktartási kötelezettség.

- 2007. évi CLXXX. törvény az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról

A jogszabály a szolgáltatók számára bejelentési kötelezettséget ír elő minden olyan adat, tény, körülmény felmerülése esetén, mely alapján arra lehet következtetni, hogy az Európai Unió korlátozó intézkedéseinek alanya Magyarország területén az intézkedés hatálya alá eső vagyonnal rendelkezik, illetve olyan ügyletet folytat, melyből vagyoni előnye származik.

- A PSZÁF⁶¹ Felügyeleti Tanácsának 3/2008. (XI.20.) számú ajánlása a pénzmosás és a terrorizmus megelőzéséről és megakadályozásáról

A Felügyelet által kibocsátott ajánlás célja, hogy elősegítse az elmúlt évek jogszabályváltozásaiból származó kötelezettségek egységes végrehajtását. Ennek érdekében javaslatokat fogalmaz meg többek között ügyfél-átvilágítással, szűrőrendszerekkel, illetve bejelentési kötelezettséggel kapcsolatban. Az ajánlás rendelkezik továbbá két melléklettel is, melyek közül előbbi egy általános útmutató, míg a 2. számú olyan szokatlan tranzakciók listája, melyek pénzmosás gyanúját kelthetik.

⁶⁰ A jogszabály kimondja, hogy a Pmt. által megszabott bejelentési kötelezettség teljesítése során a szolgáltatók mentesülnek a titoktartási kötelezettség alól.

⁶¹ Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete

- PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 11/2006. számú ajánlása a belső védelmi vonalak kialakításáról és működtetéséről

Az ajánlás célja, hogy segítséget nyújtson a pénzügyi szervezetek számára olyan belső védelmi vonalak kialakításában és működtetésében, melyek elősegítik a szervezet prudens, jogszabályoknak és egyéb belső szabályzatoknak megfelelő működését, ezzel hozzájárulva a szolgáltató reputációjának védelméhez, a vele szembeni bizalom fenntartásához. A pénzintézeti pénzmosás elleni tevékenység a kockázat kezelési és megfelelőség biztosítási funkcióin keresztül a belső védelmi vonalak részét képezi.

- Pénzügyi szolgáltatást és kiegészítő pénzügyi szolgáltatást végzők mintaszabályzata a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló szabályzat elkészítéséhez

A hatályos Pmt. a szolgáltatók számára saját belső szabályzat elkészítését írja elő. E kötelezettség teljesítését támogatja a PSZÁF által kibocsátott mintaszabályzat

Természetesen a fenti bemutatott törvények, ajánlások és szabályzatok csak egy részét képezik azoknak a dokumentumoknak, melyeket a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem szabályozása és elősegítése érdekében bocsátottak ki. Azonban dolgozatom terjedelmi korlátaiból adódóan ezek tárgyalásától eltekintek. (PSZÁF hivatalos oldala)

4. számú melléklet: A pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény dolgozatban meghivatkozott részletei

KIEMELT KÖZSZEREPLŐ

4. §

(1) E törvény alkalmazásában kiemelt közszereplő az a külföldi lakóhellyel rendelkező természetes személy, aki fontos közfeladatot lát el, vagy az ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzését megelőző egy éven belül fontos közfeladatot látott el, továbbá az ilyen személy közeli hozzátartozója vagy akivel közismerten közeli kapcsolatban áll.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában fontos közfeladatot ellátó személy:

- a) az államfő, a kormányfő, a miniszter, a miniszterhelyettes, az államtitkár,
- b) az országgyűlési képviselő,
- c) a legfelsőbb bíróság, alkotmánybíróság és olyan bírói testület tagja, melynek ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs,
- d) a számvevőszék elnöke, a számvevőszék testületének tagja, a központi bank igazgatóságának tagja,
- e) a nagykövet, az ügyvivő és a fegyveres szervek hivatásos állományú, főtiszti vagy tábornoki rendfokozatú tagjai,
- f) a többségi állami tulajdonú vállalkozás ügyviteli, igazgatási vagy felügyelő testületének tagja.

(3) Az (1) bekezdés alkalmazásában közeli hozzátartozó a Ptk. 685. §-ának *b)* pontjában meghatározott közeli hozzátartozó, továbbá az élettárs.

(4) Az (1) bekezdés alkalmazásában a kiemelt közszereplővel közeli kapcsolatban álló személy:

- a) bármely természetes személy, aki a (2) bekezdésben említett személlyel közösen ugyanazon jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet tényleges tulajdonosa vagy vele szoros üzleti kapcsolatban áll;

b) bármely természetes személy, aki egyszemélyes tulajdonosa olyan jogi személynek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetnek, amelyet a (2) bekezdésben említett személy javára hoztak létre.

ÜGYFÉLÁTVILÁGÍTÁS ADATKÖREI

12. §

(1) A szolgáltató a 6. § (1) bekezdés *a)*, *b)* és *d)* pontjában meghatározott esetben kizárólag a 10. §-ban meghatározott ügyfél-átvilágítási intézkedést köteles elvégezni, ha az ügyfele

a) az 1. § (1) bekezdésének *a)*-*e)* és *l)* pontjában meghatározott tevékenységet az Európai Unió területén végző szolgáltató, vagy olyan, harmadik országban székhellyel rendelkező – az 1. § (1) bekezdésének *a)*-*e)* és *l)* pontjában meghatározott tevékenységet végző – szolgáltató, amelyre e törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelmények vonatkoznak, és amely ezek betartása tekintetében felügyelet alatt áll;

b) olyan társaság, amelynek értékpapírjait egy vagy több tagállamban bevezették a szabályozott piacra, vagy azon harmadik országbeli társaság, amelyre a közösségi joggal összhangban lévő közzétételi követelmények vonatkoznak;

c) az 5. §-ban meghatározott felügyeletet ellátó szerv;

d) a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény 1. §-ában meghatározott – a *c)* pontba nem tartozó - központi államigazgatási szerv, vagy helyi önkormányzat;

e) az Európai Közösség intézménye (az Európai Parlament, a Tanács, a Bizottság, a Bíróság, a Számvevőszék), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, az Európai Központi Bank vagy az Európai Beruházási Bank.

TEENDŐK LEVELEZŐ BANKI KAPCSOLAT ESETÉN

15. §

(1) Az 1. § (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott tevékenységet végző szolgáltató harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltatóval történő levelezőbanki kapcsolat létesítését megelőzően köteles

a) a harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltatóról a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása ellen alkalmazott eszközrendszere felmérése és értékelése céljából feltáró elemzést készíteni;

b) meggyőződni arról, hogy a harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltató elvégezte a levelezőszámlához közvetlen hozzáféréssel rendelkező ügyfél személyazonosságának igazoló ellenőrzését, valamint a levelező számlához történő közvetlen hozzáférést folyamatosan figyelemmel kíséri; és

c) meggyőződni arról, hogy a harmadik országban székhellyel rendelkező szolgáltató kérésre közölni tudja a vonatkozó ügyfél-átvilágítási adatokat.

FELFEDÉS TILALMA

27. §

(1) A 23. §-ban meghatározott bejelentés és adatszolgáltatás teljesítéséről, annak tartalmáról, az ügyleti megbízás teljesítésének a 24. § szerinti felfüggesztéséről, a bejelentő személyéről, valamint arról, hogy az ügyféllel szemben indult-e büntetőeljárás, az ügyfélnek, illetve harmadik személynek, szervezetnek a bejelentő és a pénzügyi információs egységként működő hatóság tájékoztatást nem adhat, és köteles biztosítani, hogy a bejelentés megtörténte, annak tartalma és a bejelentő személye titokban maradjon.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott tilalom nem vonatkozik az 5. §-ban meghatározott felügyeletet ellátó szerv, valamint a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóság tájékoztatására.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott tilalom nem vonatkozik a Hpt., a Tpt. és a Bit. által meghatározott összevont alapú felügyelet vagy pénzügyi konglomerátum esetében a kiegészítő felügyelet tekintetében megvalósuló adattovábbításra, a tagállamok vagy olyan harmadik ország vállalkozásai közötti információ felfedésére, ahol e vállalkozásokra e törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelményeket alkalmaznak, és e követelmények betartása tekintetében felügyelet alatt állnak.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott tilalom nem vonatkozik az információk felfedésére a tagállambeli vagy olyan harmadik országbeli, az 1. § (1) bekezdés g)-h) és m) pontjában meghatározott tevékenységet végző szolgáltatók között, ahol e törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelmények alkalmazandók, ha az érintett személyek szakmai tevékenységüket ugyanazon jogi személyen vagy egy hálózaton belül folytatják.

(5) Az 1. § (1) bekezdés *a)-e), g)-h), l) és m)* pontjaiban meghatározott tevékenységet végző szolgáltató esetében az (1) bekezdésben meghatározott tilalom nem vonatkozik az információ felfedésére az érintett két vagy több szolgáltató között feltéve hogy

- a)* az információk ugyanazon ügyfélre és ugyanazon üzleti megbízásra vonatkoznak,
- b)* a két vagy több érintett szolgáltató közül legalább az egyik e törvény hatálya alá tartozó tevékenységet folytat és a többi szolgáltató más tagállamban vagy olyan harmadik országban honos, ahol e törvényben meghatározottakkal egyenértékű követelmények alkalmazandók,
- c)* az érintett szolgáltatók az 1. § (1) bekezdés egyes pontjaiban meghatározott ugyanazon tevékenységet végzik és
- d)* a szakmai titoktartás és a személyes adatok védelme tekintetében a belföldi követelményekkel egyenértékű követelmények irányadóak a szolgáltatókra.

5. melléklet:

ÜGYFÉL-AZONOSÍTÓ ADATLAP

Átvilágítás típusa:

- A. Normál átvilágítás
- B. Egyszerűsített átvilágítás
- C. Fokozott átvilágítás – PEP (Kiemelt közszereplő)
- D. Fokozott átvilágítás - Egyéb

A) TERMÉSZETES SZEMÉLYRE VONATKOZÓ ADATOK:

Név/
(családi és utónév, születési név, nőknél asszony és leánykori név)

Állandó lakcím:

Születési helye: ideje:

Anyja neve:
(leánykori családi és utóneve)

állampolgársága:

azonosító okmányok - típusa: száma:.....

típusa: száma:.....

(A lakcímet igazoló hatósági igazolvány is)

Külföldi személy magyarországi

tartózkodási helye:

**B./ JOGI SZEMÉLYRE, VAGY JOGI SZEMÉLYISÉGGEL NEM RENDELKEZŐ
MÁS SZERVEZETRE VONATKOZÓ ADATOK:**

Szervezet neve/rövidített neve:

Székhelye/külföldi cég magyarországi
fióktelepe:
.....

Azonosító okirat száma:

Fő tevékenységi kör:

Képviselőre jogosult neve, beosztása:

C./ AZ ÜGYLET LEÍRÁSA:

.....

Tranzakció kódja:

..... Ft-ot, illetve összegű
..... valutát, értékpapírt (devizanemben)* befizetett/felvett/átutalt.

A fizetés jogcíme:

A megbízás teljesítésének kelte:

Egyéb megjegyzés: (az azonosított személy státusza pl. ügyfél, rendelkezésre jogosult,
.megbízott stb.)

Kelt 20.....

.....
ügyintéző

*(Variációknál a megfelelő szöveget kell aláhúzni, vagy a rovatot kitölteni)

Az azonosító adatlapot kérjük nyomtatott nagy betűkkel kitölteni!

6. melléklet:

NYILATKOZAT A KIEMELT KÖZSZEREPLŐI STÁTUSZRÓL

Nyilatkozó adatai:

- családi és utónév (születési név):
- állandó lakcím:
- állampolgárság:
- azonosító okmányának típusa és száma:
- külföldi esetében a magyarországi tartózkodási helye:
.....
- születési helye, ideje:
.....
- anyja neve:
.....

Büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom arról, hogy az állampolgárságom szerinti ország jogszabályai alapján⁶²

- kiemelt közszereplőnek **nem minősülök**
- kiemelt közszereplőnek **minősülök**

Kiemelt közszereplőnek számítok a következők szerint⁶³:

1. Fontos közfeladatot látok el jelenleg, illetve láttam el az elmúlt egy éven belül.
2. Jelenleg illetve az elmúlt egy éven belül fontos közfeladatot ellátó személy (neve: _____) közeli hozzátartozója vagyok.
3. Jelenleg illetve az elmúlt egy éven belül fontos közfeladatot ellátó személlyel (neve: _____) közeli kapcsolatban állok.

⁶² Válasza aláhúzendó

⁶³ Válasza aláhúzendó

A fontos közfeladatot ellátó személy pozíciója:

- a) az államfő, a kormányfő, a miniszter,, az államtitkár,
- b) az országgyűlési képviselő,
- c) a legfelsőbb bíróság, alkotmánybíróság és olyan bírói testület tagja, melynek ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs,
- d) a számvevőszék elnöke, a számvevőszék testületének tagja, a központi bank igazgatóságának tagja,
- e) a nagykövet, az ügyvivő és a fegyveres szervek hivatásos állományú, főtiszti vagy tábornoki rendfokozatú tagjai,
- f) a többségi állami tulajdonú vállalkozás ügyviteli, igazgatási vagy felügyelő testületének tagja.

Tudomásul veszem, hogy a szerződéses kapcsolat fennállása alatt az azonosítás során megadott adatokban, a kiemelt közszereplői státuszt illetve a tényleges tulajdonos személyét érintően bekövetkezett változásokról köteles vagyok a Bankot a tudomásszerzést követő 5 munkanapon belül értesíteni.

.....
Dátum

.....
Aláírás

7. melléklet: Nyilatkozat a tényleges tulajdonos személyéről

Lakossági ügyfél vagy egyéni vállalkozó ügyfél nyilatkozata a 2007. évi CXXXVI.

törvény szerinti tényleges tulajdonos személyéről
(első üzleti kapcsolat létesítése és ügyleti megbízás esetén)

Alulírott.....

.....
(név, állandó lakcím, személy-azonosító okmány száma) büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy

.....
(ügylet leírása*) során

természetes személyként**:

- ☐ 1.) saját magam nevében járok el
☐ 2.) az alábbi természetes személy (tényleges tulajdonos) nevében, illetve
érdekében járok el:

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó lakcím:

- **Ügyleti megbízás esetén töltendő ki!**

**** A megfelelő pont melletti négyzetbe tegyen X-et!**

Tudomásom van arról, hogy 5 (öt) munkanapon belül köteles vagyok bejelenteni a szolgáltatónak a fenti adatokban, vagy saját adataimban bekövetkező esetleges változásokat és e kötelezettség elmulasztásából eredő kár engem terhel.

Dátum:	Nyilatkozattevő aláírása:
-----------------	---------------------------------------

**Az AML Bankkal üzleti kapcsolatban nem álló jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet (ideértve az egyszemélyes kft., egyszemélyes rt. és egyéni cég is) nevében eljáró ügyfél nyilatkozata a 2007. évi CXXXVI. törvény szerinti tényleges tulajdonos személyéről
(ügyleti megbízás esetén)**

Alulírott

.....

..... (név, állandó lakcím, személyazonosító okmány típusa és száma)

Képviselt szervezet neve, rövidített neve:

Székhelye:

Fő tevékenysége:

- ☐ 1.) büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy az általam képviselt jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet saját nevében jár el, azaz tényleges tulajdonosa nincs*.
- ☐ 2.) büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy az általam képviselt jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet az alábbi személy(ek) mint tényleges tulajdonos(ok) nevében jár el*:

1.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

2.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

3.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

4.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

*** A megfelelő pont melletti négyzetbe tegyen X-et!**

Tudomásom van arról, hogy 5 (öt) munkanapon belül köteles vagyok bejelenteni a szolgáltatónak a fenti adatokban, vagy saját adataimban bekövetkező esetleges változásokat és e kötelezettség elmulasztásából eredő kár engem terhel.

Dátum:

Nyilatkozattevő aláírása:

**Jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet (ideértve
egyszemélyes kft. egyszemélyes rt. és egyéni cég is) ügyfél nyilatkozata a 2007. évi
CXXXVI. törvény szerinti tényleges tulajdonos személyéről
(első üzleti kapcsolat létesítésekor / meglévő üzleti kapcsolat esetén adatváltozáskor)**

Alulírott(ak)

Név:
Állandó
lakcím:
Személyi-azonosító okmány típusa és száma:

Név:
Állandó
lakcím:
Személyi-azonosító okmány típusa és száma:

Képviselt szervezet neve, rövidített neve:
Székhelye:
Fő tevékenysége:

☐ 1.) büntetőjogi felelősségem (felelősségünk) tudatában kijelentem (kijelentjük), hogy az általam (általunk) képviselt jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet saját nevében jár el, azaz tényleges tulajdonosa nincs*.

☐ 2.) büntetőjogi felelősségem (felelősségünk) tudatában kijelentem (kijelentjük), hogy az AML Bankkal fennálló üzleti kapcsolat során az általam (általunk) képviselt

jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet az alábbi személy(ek) mint
tényleges tulajdonos(ok) nevében jár el*:

1.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

2.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

3.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

4.)

Családi- és utónév:

Születéskori név:

Állampolgárság:

Állandó

lakcím:

* A megfelelő pont melletti négyzetbe tegyen X-et!

Tudomásom (tudomásunk) van arról, hogy 5 (öt) munkanapon belül köteles(ek) vagyok (vagyunk) bejelenteni a szolgáltatónak a fenti adatokban, vagy saját adataimban (adatainkban) bekövetkező esetleges változásokat és e kötelezettség elmulasztásából eredő kár engem (minket) terhel.

Dátum:

Nyilatkozattevő(k) cégszerű aláírása:

.....

8. melléklet: Ország-kockázati besorolás

Az ország-kockázati besorolás készítésénél az AML Bank a következő tényezőket veszi figyelembe:

Pozitív tényezők:

- FATF (Pénzügyi Akciócsoport) tagság,
- EU (Európai Unió) tagság,
- BIS (Nemzetközi Fizetések Bankja) tagság.

Negatív tényezők:

- FATF/NCCT (Nem Együttműködő Országok és Területek) listája,
- EU és OFAC (Amerikai Pénzügyminisztérium Külföldi Vagyonok Ellenőrzéséért Felelős Hivatala) szankciós listái,
- IMF (Nemzetközi Valutaalap)/ OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) offshore országok területek listája,
- INSCR (Nemzetközi Drogfelügyeleti Stratégiai Jelentés) figyelőlistája.

Az ország-kockázati típusok értékelése

Alacsony kockázatú országok: Az EU tagállamai, FATF tagországok, amelyek elismerten szigorú és hatékony pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni kontrollokat alkalmaznak.

Közepes kockázatú ország: Az ilyen országok állampolgárai, illetve az ott állandó lakóhellyel és székhellyel rendelkező ügyfelek automatikusan fokozott kockázati besorolás alá esnek, ezért az ügyfél-átvilágításban résztvevő banki alkalmazottnak rögzítenie kell az ügyfél fő tevékenységét is.

Magas kockázatú ország: Az ilyen országok állampolgárai, illetve az ott állandó lakóhellyel és székhellyel rendelkező ügyfelek automatikusan fokozott kockázati besorolás alá esnek. Az ügyfélnek csak és kizárólag a Kijelölt személy írásos hozzájárulásával lehet a bankban számlát nyitni, illetve vele üzleti kapcsolatba lépni. Az ügyfél hozzájárulásával rögzíteni kell a foglalkozását, illetve fő tevékenységét, főbb

partnereinek nevét és fő tevékenységét, a várhatóan leggyakrabban a számlán bonyolított tranzakciók típusát, és amennyiben azok külföldről érkeznek azok forrás- és célországát, valamint az elsődleges bevétel, illetve tőke forrását is. A pénzmosás elleni szakterület részére az ügyfél-átvilágítás során rögzített adatokat meg kell küldeni, és írásban kell kérni a számlanyitáshoz való hozzájárulást.

Ország-kockázati lista

a.) Alacsony kockázatú ország	Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Brazília, Bulgária, Cseh Köztársaság, Dánia, Dél-afrikai Köztársaság, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Hong Kong, India, Írország, Izland, Japán, Kanada, Kína, Koreai Köztársaság (Dél-Korea), Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Mexikó, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szingapúr, Szlovákia, Szlovénia, Törökország, Új-Zéland
b.) Közepes kockázatú ország	Afganisztán, Aland-szigetek, Albánia, Algéria, Amerikai-Szamoa, Angola, Antarktisz, Antigua és Barbuda, Az Amerikai Egyesült Államok Külső Szigetei, Azerbajdzsán, Bahrain, Banglades, Barbados, Benin, Bhután, Bissau-Guinea, Bolívia, Bonaire és Saint Eustatius és Saba, Bosznia-Hercegovina, Botswana, Bouvet-sziget, Brit Indiai-óceáni Terület, Brunei, Burkina Faso, Burundi, Chile, Ciprus, Comore-szigetek, Costa Rica, Csád, Dél-Georgia és Déli-Sandwich-szigetek, Dominikai Közösség, Dominikai Köztársaság, Dzsibuti, Ecuador, Egyenlítői-Guinea, Egyesült Arab Emírségek, Egyiptom, Eritrea, Etiópia, Észak-Mariana-szigetek, Falkland-szigetek, Feröer, Fidzsi-szigetek, Francia Déli- és Antarktisi-területek, Francia-Guyana, Francia-Polinézia, Fülöp-szigetek, Gabon, Gambia, Ghána, Grenada, Grönland, Grúzia, Guadeloupe, Guam, Guatemala, Guinea, Guyana, Haiti, Heard-sziget és McDonald-szigetek, Honduras, Horvátország, Indonézia, Izrael, Jamaica, Jemen, Jordánia, Kambodzsa, Kamerun, Karácsony-sziget, Katar, Kazahsztán, Kelet-Timor, Kenya, Kirgizisztán, Kiribati, Kókusz-szigetek, Kolumbia, Kongói Demokratikus Köztársaság (Zaire) Közép-afrikai Köztársaság, Kuvait, Laosz, Lesotho, Macedónia, Madagaszkár, Malawi, Maldív-szigetek, Mali,

<i>Közepes kockázatú folytatás</i>	Marokkó, Marshall-szigetek, Martinique, Mauritánia, Mauritius, Mayotte, Mikronézia, Moldávia, Mongólia, Montenegró, Mozambik, Namíbia, Nepál, Nicaragua, Niger, Nigéria, Niue, Norfolk-sziget, Nyugat-Szahara, Omán, Örményország, Pakisztán, Pápua Új-Guinea, Paraguay, Peru, Pitcairn-szigetek, Puerto Rico, Reunion, Ruanda, Saint Barthelemy, Saint Kitts és Nevis, Saint Lucia, Saint Martin (Franciaország), Saint Pierre és Miquelon, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, Salamon-szigetek, Salvador, San Marino, Sao Tome és Principe, Sierra Leone, Srí Lanka, Suriname, Svalbard és Jan Mayen, Szaúd-Arábia, Szenegál, Szent Ilona, Szerbia, Szváziföld, Tádzsikisztán, Tajvan, Tanzánia, Thaiföld, Togo, Tokelau, Tonga, Trinidad és Tobago, Tunézia, Tuvalu, Türkmenisztán, Uganda, Új-Kaledónia, Ukrajna, Uruguay, Üzbegisztán, Vatikán, Venezuela, Vietnam, Wallis és Futuna, Zambia, Zöld-foki Köztársaság
c.) Magas kockázatú ország	Amerikai Virgin-szigetek, Andorra, Anguilla, Aruba, Bahama-szigetek, Belize, Bermuda, Brit Virgin-szigetek, Cook-szigetek, Curacao, Elefántcsontpart, Fehéroroszország (Belarusz Köztársaság), Gibraltár, Guernsey, Holland-Antillák, Irak, Irán, Jersey, Kajmán-szigetek, Kongói Köztársaság, Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (Észak-Korea), Koszovo, Kuba, Libanon, Libéria, Líbia, Liechtenstein, Makaó, Malajzia, Man-sziget, Mianmar (Burma), Monaco, Montserrat, Nauru, Palau, Palesztina, Panama, Seychelle-szigetek, Sint Maarten (Hollandia), Szamoa, Szíria, Szomália, Szudán, Turks és Caicos-szigetek, Vanuatu, Zimbabwe

9. melléklet: Pénzmosási szempontból kockázatos gazdasági tevékenységek

Az alábbi listán azok a gazdasági tevékenységek kerülnek felsorolásra, amelyek jellemzően nagy összegű készpénzfizetések lebonyolításával járnak, ezáltal működésük pénzmosás és terrorizmus finanszírozása szempontjából nagymértékű kockázatot jelent.

- 1) Magas kockázatú országokban működő könyvelők/auditorok,
- 2) Pénzváltással/pénzküldéssel foglalkozó vállalkozások,
- 3) Kaszinók,
- 4) Magas kockázatú országokban működő jótékonysági szervezetek,
- 5) Csekkbeváltással foglalkozó vállalkozások,
- 6) Magas kockázatú országokban és nem szabályozott piacokon működő vagyonkezelői tevékenységgel foglalkozó ügynökök, szervezetek,
- 7) Levelezőbankok, amelyek nem alacsony kockázatú országokban működnek, és felügyelet által nem szabályozottak,
- 8) Nagy értékű árukkal kereskedő személyek, így például régiségkereskedők, műkereskedők, árverésvezetők, ékszerészek, drágakő- és nemesfém kereskedők,
- 9) Pénzügyi intézmények, amelyek nem alacsony kockázatú országokban működnek, és felügyelet által nem szabályozottak,
- 10) Szerencsejátékkal foglalkozó vállalkozások,
- 11) Éjszakai klubok,
- 12) Közepes vagy magas kockázatú országokban működő fiktív (ún. shell) vállalatok.

10. melléklet:

"ISMERD MEG ÜGYFELED"

KÉRDŐÍV

Az ügyfél neve:

.....
...

Lakcím/székhely:.....

.....
...

Az ügyfél foglalkozása (fő tevékenysége):

.....
.....

Főbb üzleti partnerek neve, azok tevékenységi köre:

.....
.....
.....

A számlán a leggyakrabban bonyolított tranzakciók típusa:

.....
.....

A számlára érkező jóváírások forrása(i):

.....
.....

A külföldről érkező jóváírások indító országai:

.....
.....
.....
.....

A külföldre irányuló átutalások célországai:

.....

.....

.....

.....

A forgalmazás pénzneme(i):

.....

.....

Dátum:

Ügyfél aláírása:

11. melléklet: Szokatlan Tranzakciók Tipológiája

A melléklet egységes szerkezetbe foglaltan tartalmazza valamennyi a Pmt. hatálya alá tartozó szolgáltató működési körét érintő, eddig a szakmai látókörbe került szokatlan tranzakciók tipológiáját.

1.) Pénzmosás szokatlan készpénztranzakciók használatával

- a) Szokatlanul nagy készpénzbetét elhelyezése, felvétele természetes személy által, főleg ha az nem egyeztethető össze az ügyfél foglalkozásával. Az ügyfél megjelenése önmagában nem indokolja a nagy készpénzbetét gyanúmentességét. Példa: Egy bűnözőnek mindig rendben van az útlevele és a megjelenése, mert egyszerre nem fog két dolgot kockáztatni.
- b) Akár természetes személy, akár jogi személy, vagy jogi személyiség nélküli szervezet esetében készpénzbefizetések, illetve kifizetések hirtelen, jelentős megnövekedése.
- c) Ügyfelek, akik több, de viszonylag kisösszegű betéttel rendelkeznek, amely betétek azonban teljes összegükben jelentős értékűek.
- d) Készpénz gyakori váltása egyéb valutánemre.
- e) Jelentős összegű pénzmozgás egy előzőleg inaktív számlán.
- f) Ügyfelek, akik együtt érkeznek, és egy időben ugyanazon banknál nagy összegű készpénzműveletet, valutaműveletet hajtanak végre.
- g) Rendszeres készpénz tranzakciók közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.
- h) Készpénz ki- és befizetés azonos napon vagy rövid időintervallumon belül készpénzmozgás nélkül úgy, hogy a tranzakció több ügyfél számláját érinti.
- i) Természetes személyek részére vezetett bankszámlára rendszeresen jelentős összegeket fizetnek be, mivel ez eltitkolt üzleti tevékenységre utal.

2.) Pénzmosás bankszámla felhasználásával

- a) A banknál több bankszámlát is vezet ugyanaz az ügyfél anélkül, hogy ezt üzleti tevékenysége indokolná, és a bankszámlák között gyakran fordul elő átvezetés, racionális indok nélkül. Racionális indoknak minősül a könyveléstechnika megkönnyítése érdekében tett átvezetés.

- b) Természetes vagy jogi személyek részére vezetett bankszámlákon lévő pénzmozgás nem utal üzleti tevékenységre, de a bankszámlán jelentős összegeket írnak jóvá, illetve utalnak át azokról nyilvánvaló cél nélkül.
- c) Általános bankszolgáltatások szokásostól eltérő formában történő igénybevétele, pl. nagy összegű betét után járó kamatról való lemondás.
- d) Több személy által ugyanarra a számlára rendszeresen történő, vagy jelentős összeg elhelyezése.
- e) Ugyanarra a számlára többen, esetleg rendszeresen utalnak kisebb mennyiségű pénzt, amelyeket tovább utalnak egy harmadik számlára, amelyik nincs látható összefüggésben az adott számlával.
- f) Nagy összegű készpénz letétbe helyezése, melyet fedezetként ajánl fel a bankszámla tulajdonos.

3.) Gazdasági társaságok gyanús tranzakciói

- a) A vállalat tulajdonost vált és az új tulajdonosok háttere, megjelenése (hajléktalanok stb.) összeegyeztethetetlen a vállalat tevékenységével, illetve a tulajdonosváltást követően a társaság pénzügyi tevékenysége hirtelen átalakul.
- b) Olyan vállalat, amelynek pénzügyi mutatói észrevehetően különböznek hasonló vállalatokétól.
- c) Az üzlettulajdonos, ha ugyanazon a napon több betétet helyez el különböző bankfiókoknál.
- d) Olyan számla, amelyen racionális üzleti cél nélküli vagy a számlatulajdonos céggel, illetve a történetével össze nem egyeztethető átutalások bonyolódnak le (ki és bejövő átutalások, különösen adóparadicsomnak minősülő országokba és országokból).
- e) Olyan számla, amely sok kis bejövő átutalást fogad, vagy arra sok kisösszegű befizetést eszközölnek, és ezt követően a teljes összeg átutalásra kerül, ha a tevékenység nem egyeztethető össze az ügyfél vállalatával vagy történetével.
- f) A vállalat gyakran nagy készpénzbetéteket helyez el, és nagy összegű egyenlegeket tart fenn, de nem vesz igénybe más szolgáltatásokat, mint a kölcsönök, akkreditívek, munkabér-, adófizetési szolgáltatások stb.
- g) Pénzhelyettesítő eszközökkel folytatott pénzügyi ügyletek, amelyek adatai hiányosak, vagy fiktív kedvezményezetteket, átutalót stb. tartalmaznak.

- h) Szokatlan pénzáttalások kapcsolódó számlák között, illetve olyan társaságok számláin, amelyek között a gazdasági kapcsolaton kívül egyértelmű tulajdonosi összefonódások állnak.
- i) A készpénz befizetések mértéke, elhelyezésük és gyakoriságuk nem egyeztethető össze a társaság tevékenységével.
- j) A társaságot olyan személy vezeti - cégjegyzésre jogosult - akinek megjelenése és képességei nyilvánvalóan nem teszik alkalmassá ilyen tevékenységre, főleg, ha a számla felett a cég alkalmazásában nem álló személy rendelkezik.
- k) Egyazon személy, vagy csoport rendelkezik több társaság számlájával, számlái felett, és a számlákon rendszeres a pénzmozgás.
- l) A számlán gyakran fordul elő létre nem jött szerződés miatt, illetve téves áttalás miatti visszautalás.
- m) A minimális tőkéjű társaság megalakulását követően kiemelkedő forgalmat bonyolít, nagy összegű hitelt kap más banktól.
- n) A társaság részére rendszeresen és indokolatlanul nyújtott tagi kölcsönök, ha azok egyenkénti, vagy teljes összege egyébként is gyanúsán magas
- o) Napon belül nyújtott folyószámla-hitel, melyet egy összegben áttalnak zárt, egymással tulajdonosi és finanszírozási kapcsolatban álló társaságok számára valós gazdasági tartalom nélkül és a nap végén az összeg visszaérkezik az áttalást kezdeményező társaság bankszámlájára

4.) Pénzmosás befektetéssel kapcsolatos tranzakciók felhasználásával

- a) A befektetési szolgáltatások iránti fokozott igény, ahol az arra szánt tőke forrása nem tiszta, vagy az ügyfél üzleti tevékenységétől idegen.
- b) Készpénzért nagyobb értékű értékpapír-mennyiség vásárlása, vásárlás több részletben az azonosítási értékhatár alatt.
- c) Értékpapírok vétele, eladása, birtokban tartása indokolatlanul, illetve szokatlan körülmények között, pl. az eladást a cég anyagi helyzete nem indokolja.
- d) Olyan illikvid értékpapírok vétele-eladása, amely esetében nincs kialakult piaci árfolyam, illetve az, publikus forrásból nem vagy nehezen megszerezhető, és a tranzakció vagy tranzakció sorozat az ügyfél profiljába nem illeszkedik.

- e) Olyan származékos ügyletekre adott megbízás, mely esetében az ügyfél, jellemzően ugyanazzal az ellenoldalú megbízói körrel szemben, folyamatosan csak nyereséget vagy csak veszteséget realizál.
- f) Komplex, sok számlát és társaságot érintő, az ügyfél profiljába nem illő tranzakció kezdeményezése, mely esetében az ügyletsorozatba értékpapírokkal kapcsolatos megbízás is megjelenik.
- g) Rendszeres ügyleti megbízás veszteséges ügyletekre, főleg akkor, ha erre a kapcsolattartó kifejezetten felhívja az ügyfél figyelmét.
- h) Kiemelkedő nagyságrendben, készpénz befizetéssel kezdeményezett ügyleti megbízások adása.
- i) Több, egymással kapcsolatba hozható ügyfél (általában gazdasági társaság) által kezdeményezett, összefüggő ügyleti megbízás adása, keresztkötések bonyolítása.
- j) Ugyanazon ügyfél által indokolatlanul vezetett több értékpapírszámla, melyeken egyenként nem mutatható ki kiemelkedő forgalom, viszont összességében a befektetett összeg jelentős.
- k) Ügyfél, aki indokolatlanul nagy összegű - mennyiségű – fizikai értékpapírral rendelkezik, annak ellenére, hogy annak elektronikus tárolására lehetősége lenne.
- l) Eladásokat követően a bevétel felvétele, vagy átutaltatása, majd ezt követően hasonló, vagy még nagyobb volumenű ügyleti megbízás adása újabb befizetést követően.

5.) Pénzmosás hitelügyleteken keresztül

- a) Ügyfelek, akik problémás hiteleiket hirtelen visszafizetik.
- b) Biztosíték ellenében kölcsön kérése, ahol a biztosíték eredete ismeretlen, vagy a biztosíték nem felel meg az ügyfél vagyoni helyzetének.
- c) Finanszírozás kérése pénzintézettől, amikor nem ismert az ügyfél pénzügyi hozzájárulásának forrása.
- d) Kölcsön igénylése olyan esetben, amikor az ügyfél más számláin jelentősebb felhasználható összeg van.
- e) Kölcsönből eredő pénzüsszegek oly módon történő felhasználása, amely nem összeegyeztethető a kölcsön kinyilvánított céljával.
- f) Off-shore társaság részére benyújtott kölcsönök iránti kérelem, vagy off-shore bank kötelezvényeivel biztosított kölcsön iránti kérelem.

- g) Az ügyfél kölcsönre vonatkozólag kinyilvánított céljának nincs gazdasági értelme, vagy az ügyfél azt javasolja, hogy készpénzbiztosítékot nyújtson a kölcsönre, miközben megtagadja a kölcsön céljának feltárását.
- h) Az ügyfél letéti igazolásokat vásárol, és azokat a kölcsön biztosítékául használja.
- i) Az ügyfél a kölcsönt készpénzletéttel biztosítja.
- j) Az ügyfél off-shore pénzügyi intézményben elhelyezett készpénzbiztosítékot használ a kölcsön megszerzéséhez.
- k) A kölcsönből származó pénzügyi összegeket váratlanul off-shore területre irányítják.
- l) Az ügyfél váratlanul - a bank által nem érzékelt gazdasági előzmény nélkül a hitelt, annak nagy részét visszafizeti.
- m) Olyan személy fizeti vissza a hitelt, akivel az ügyfélnek nem volt (nincs) pénzügyi kapcsolata.

6.) Pénzmosás nemzetközi tevékenységek felhasználásával

- a) Olyan cégek jelentkezése nagy összegekkel, amelyek központja kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos országban van.
- b) Az ügyfél szokásos üzleti forgalmával össze nem egyeztethető nagy egyenlegek tartása, majd átutalása külföldre.
- c) Olyan ügyfél, aki külkereskedelmi tevékenysége során az illető országokban szokásos fizetési módoktól rendszeresen eltér.
- d) Gyanús az ügyfél, aki jelentős nagyságú pénzforgalmat bonyolít olyan országokkal, amelyek kapcsolatban állnak a kábítószer-termeléssel vagy kereskedelemmel, különösen, ha az ügyfél üzleti profilja az illető országok gazdasági, kereskedelmi struktúrájától eltér.
- e) Off-shore bankot, vagy „shell” (fiktív) bankot érintő ügyletek, amely bankok neve nagyon hasonló lehet egy nagy legális pénzintézet nevéhez.
- f) Gyakori, vagy nagy összegű fizetési megbízások, amelyekben a jogosult, vagy a kötelezett off-shore intézmény, és ezek nem egyeztethetők össze az ügyfél ismert vállalkozásával.
- g) Az ügyfél átutalásokat küld és fogad (adóparadicsomnak minősülő országokba, országokból), különösen, ha ezen átutalásoknak nincs szemmel látható üzleti indokuk, vagy ezen átutalások nem egyeztethetők össze az ügyfél vállalkozásával.

vagy múltjával. Tipikus ilyen eset, amikor off-shore viszontbiztosító ügynöki jutalék címen utal természetes személy részére nagyobb összeget.

- h) Rendszeresen ismétlődő átutalások természetes személy bankszámlájáról (számlákról) adóparadicsomnak minősülő országokba.
- i) Az ügyfél éppen a bejelentési érték-küszöb alatt maradó összegeket, vagy számos bankot érintő bejövő átutalásokat fogad vagy ilyen kimenő átutalásokat végez, de e tranzakciók nem hozhatók összefüggésbe tevékenységével, történetével.
- j) Az ügyfél számlájára magas kockázatú országokból vagy nemzetközi szankció alá eső országokból rendszeresen nagy összegű átutalás folyik be, melyet az ügyfél készpénzben felvesz. Az átutalások gyakran gyanús megjegyzéssel történnek.

7.) Elégtelen, vagy gyanús információ

- a) Olyan gazdasági társaság, mely vonakodik attól, hogy teljes körű információkat nyújtson vállalkozásának üzleti céljáról, előző banki kapcsolatairól, tisztségviselőiről, igazgatóiról vagy tevékenysége végzésének helyéről.
- b) Ügyfél, aki nem hajlandó információkat nyújtani, amikor számlát nyit, vagy meghatározott küszöb fölött készpénz-helyettesítő eszközöket vásárol.
- c) Olyan ügyfél, aki referenciák, helyi cím vagy személyazonosítás nélkül (útlevél, gépjárművezetői jogosítvány vagy társadalombiztosítási kártya) kíván számlát nyitni, vagy aki megtagadja bármely egyéb információ szolgáltatását, amelyet a bank a számlanyitáshoz igényel.
- d) A lehetséges kölcsönfelvevő vonakodik attól, vagy megtagadja azt, hogy meghatározza a kölcsön célját vagy a visszafizetés forrását, vagy kérdéses célt és/vagy forrást jelöl meg.
- e) Ügyfél, aki nagyon is minimálisnak, esetleg hamisnak látszó információkat nyújt, vagy olyanokat, amelyeket a bank nem egykönnyen tud ellenőrizni, különösen személyazonosságára vonatkozólag.
- f) A lehetséges ügyfél vonakodik vagy megtagadja referenciák szolgáltatását, vagy a referenciákat nem lehet ellenőrizni, illetve nem lehet velük kapcsolatba lépni.
- g) Olyan személy, aki nem tünteti fel múltbeli vagy jelenlegi munkaviszonyát a kölcsönkérelmen.

8.) Szokatlan jellemzők vagy tevékenységek

- a) A bank, vagy a fiók helyétől távoli címen lévő ügyfél részére vezetett számla, főleg, ha közelebbi fiók is elérhető lenne, és nincs logikus magyarázat a távolabbi fiók választására.
- b) Olyan számla vagy ügyfél, akinél/amelynél gyakran vannak nagy összegű pénzletétek olyan pénzszalagba csomagolva, amelyeket más bankok bélyegeztek le.
- c) A számlavezető ügyfél szinte soha nem jön be a pénzügyintézetbe, hanem számos futárja van, aki beteszi a pénzt a számlára.
- d) Meg nem magyarázott lényeges eltérés a hagyományos banki tevékenység módszereitől.
- e) Ügyfél kockázatvállalása szokásaitól eltérő módon hirtelen megnő.

9.) A jelentéstételi vagy nyilvántartási követelmények megkerülésére irányuló kísérletek

- a) Az ügyfél megkísérli, hogy pénzügyi ügyletbe bocsátkozzék egy bizonyos küszöböt meghaladóan, de amikor tájékoztatják a nyilvántartási vagy jelentéstételi követelményekről, visszaveszi a pénz egy részét, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- b) A személy készpénzt visz a pénzügyi intézetbe, és ragaszkodik hozzá, hogy az előírt nyilvántartási vagy jelentési űrlapokat ne töltsék ki.
- c) Az ügyfél sok betétet helyez el az azonosítási értékhatár alatt egyetlen számlára rövid időközönként, vagy a nagy betéteket felosztja több számla között, a kötelező jelentés benyújtásának elkerülése érdekében.
- d) Olyan ügyfél, aki vonakodik attól, hogy az azonosításhoz szükséges információkat megadja, vagy folytassa az ügyletet, miután tájékoztatták, hogy magát azonosítani kell.
- e) Ügyfél, aki arra kényszerít vagy kísérel meg kényszeríteni egy bankalkalmazottat, hogy ne nyújtsa be az előírt nyilvántartási vagy jelentéstételi űrlapokat.

10.) Pénzmosás életbiztosítás használatával

- a) Akár természetes személy, akár jogi személy esetében rendkívüli befizetések / kifizetések hirtelen, jelentős megnövekedése.
- b) Ügyfél profiljába nem illő, jelentős összegű pénzbefizetés befektetési egységekhez kötött életbiztosítás esetén.
- c) Rendszeres ügyletkötés közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.
- d) Ügyfél profiljába nem illő befizetések, kivonások.
- e) Szolgáltatás igénybe vétele általános szokásostól eltérő formában.
- f) Olyan gazdasági társaság, mely vonakodik attól, hogy teljes körű információkat nyújtson vállalkozásának üzleti céljáról, előző banki kapcsolatairól, tisztségviselőiről, igazgatóiról vagy tevékenysége végzésének helyéről.
- g) Ügyfél, aki nem hajlandó információkat nyújtani, amikor szerződést köt.
- h) Olyan ügyfél, aki referenciák, helyi cím vagy személyazonosítás nélkül (útlevél, gépjárművezetői jogosítvány vagy társadalombiztosítási kártya) kíván szerződést kötni, vagy aki megtagadja bármely egyéb információ szolgáltatását, amelyet a biztosító a szerződéskötéshez igényel.
- i) Ügyfél, aki nagyon is minimálisnak, esetleg hamisnak látszó információkat nyújt, vagy olyanokat, amelyeket a biztosító nem egykönnyen tud ellenőrizni, különösen személyazonosságára vonatkozólag.
- j) Meg nem magyarázott lényeges eltérés a hagyományos biztosítási tevékenység módszereitől.
- k) Az ügyfél megkísérli, hogy ügyletbe bocsátkozzék, szerződést kössön egy bizonyos küszöböt meghaladóan, de amikor tájékoztatják a nyilvántartási vagy jelentéstételi követelményekről, eláll a szerződéskötéstől, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- l) Az ügyfél pénzt kíván befizetni, és ragaszkodik hozzá, hogy az előírt nyilvántartási vagy jelentési űrlapokat ne töltsék ki.
- m) Az ügyfél sok szerződést köt az azonosítási értékhatár alatt.
- n) Olyan ügyfél, aki vonakodik attól, hogy az azonosításhoz szükséges információkat megadja, vagy folytassa az ügyletet, miután tájékoztatták, hogy magát azonosítani kell.
- o) Ügyfél, aki arra kényszerít vagy kísérel meg kényszeríteni egy alkalmazottat, hogy ne nyújtsa be az előírt nyilvántartási vagy jelentéstételi űrlapokat.

11.) Pénzmosás pénzváltás használatával

- a) Szokatlanul nagy összeg birtoklása, ha az nem egyeztethető össze az ügyfél megjelenésével, viselkedésével.
- b) Rendszeres, nagy összegű pénzváltás.
- c) Ügyfelek, akik együtt érkeznek, és egy időben nagy összegű váltást hajtanak végre.
- d) Egymást követő tranzakciók közvetlenül az azonosítási értékhatár alatt.
- e) Ritkán használt valutánemek nagy összegű, vagy rendszeres váltása.
- f) Ügyfél, aki vonakodik azonosságát igazolni.
- g) Az ügyfél megkísérli, hogy váltást kezdeményezzen az értékhatár felett, de amikor tájékoztatják az átvilágítási kötelezettségről, visszaveszi a pénz egy részét, hogy az ügyletet éppen hogy a meghatározott küszöb alatt tartsa.
- h) Kis címletű valuta váltása nagyobb címletre, vagy eladása, esetleg más valutánem egyidejű vásárlása.

12.) Pénzmosás zálogtevékenységen keresztül

- a) Ügyfelek, akik záloghiteleiket hirtelen visszafizetik.
- b) Ügyfelek, akik rendszeresen nagymennyiségű zálogtárgyat helyeznek zálogba, amelyek összességében kisebb értéket képviselnek, de együttesen nagyobb értékűek és jellemzően nem váltják ki azokat.
- c) Ügyfelek, akik megjelenése azt indokolja, hogy a zálogba adott tárgy nem az ő tulajdonukat képezi.
- d) Az ügyfél nagyon ideges és viselkedése alapján gyanú merülhet fel arra, hogy pénzmosás gyanús ügyletbe keveredett.
- e) Az ügyfél ruházata, vagy viselkedése nem illeszkedik a zálogba adott tárgy minőségéhez.
- f) Az ügyfél az azonosítás hallatán inkább eláll az ügylettől.
- g) Az ügyfél kölcsönre vonatkozólag kinyilvánított céljának nincs gazdasági értelme, vagy megtagadja a kölcsön céljának feltárását.
- h) Az ügyfél letéti igazolásokat vásárol, és azokat a kölcsön biztosítékaul használja.
- i) Az ügyfél a 4. sz. mellékletben felsorolt államban tartja székhelyét, vagy a felsorolt országok egyikében lakik.

- j) Más személy próbálja kiváltani a jelentős értékű zálogtárgyat, amire nincs elfogadható magyarázat.

13.) Terrorizmus finanszírozásának gyanújára okot adó tranzakciók

A terroristák viselkedésükben, életvitelükben jellemzően ügyelnek arra, hogy környezetükben, kapcsolat rendszerükben, pénzügyi szokásaikban ne keltsenek feltűnést, gyanúra adó okot. Ezért vonatkozásukban nem, vagy nehezen tipizálható a szokatlan tranzakciók leírása.

A terroristák illegális és jellemzően legálisnak látszó forrásokat is gyűjtenek: védelmi pénzen, zsaroláson és kábítószerrel, fegyverrel való kereskedésen kívül legálisan működő alapítványoktól, non-profit szervezetektől is gyűjtenek forrásokat, illetve tagsági díjat szednek, kiadványokat értékesítenek.

- a) Gyanút kelthet például, ha külföldi állampolgárságú ügyfél számlanyitáskor nem csak egy vagy kettő, hanem több bankkártyát is igényel. A megnyitást követően hosszú idő – ez lehet akár több hónap is – telik el, míg a számlára átutalás vagy pénztári befizetés érkezik, melyet rövid időn belül a kártyák felhasználásával ATM-eken keresztül készpénzben felvesznek. Ezt követően a számlán ismét hosszabb ideig nem történik mozgás, majd a folyamat megismétlődik.
- b) Gyanúra adhat okot az is, ha több személy az életbiztosítási kötvényét felmondva, annak összegét ugyanannak a személynek kéri kifizetni. (PSZÁF, 2008)

12. melléklet: Pénzügyi bejelentő lap

B E J E L E N T É S

PÉNZMOSÁS GYANÚJÁRÓL, SZOKATLAN TRANZAKCIÓRÓL

1. AML Bank

1.1. A tranzakciót észlelő fiók (egység)

megnevezése:

címe, telefonszáma:

1.2. Az észlelés időpontja:

1.3. Jelen bejelentőlap kitöltésének időpontja:

2. A tranzakciót folytató ügyfél adatai:

a.) Természetes személyre vonatkozó adatok:

Családi és utónév (születési név, asszony és leánykori név is):

.....

Állandó lakcím:

Születési helye: Ideje:

Anyja neve (leánykori családi és utóneve):

.....

azonosító okmányok: - típusa: száma:

- típusa:

száma:

(A lakcímet igazoló hatósági igazolvány is)

Állampolgársága:

.....

Külföldi személy útlevelelben szereplő személyazonosító adatok:

.....

.

b.) Jogi személyre, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetre vonatkozó adatok:

Szervezet neve:

.....

Székhelye/ külföldi cég magyarországi fióktelepe:

.....

.....

Fő tevékenységi köre:

.....

Azonosító okirat száma:

Képviselőre jogosult személyek neve, beosztása:

Kézbesítési megbízott azonosításra alkalmas adatai:

3. A tranzakció leírása:

.....

...

3.1. A tranzakció típusa:

.....

3.2. A tranzakció teljes összege:

3.3. A tranzakciókon szereplő külföldi pénznem teljes összege:

3.4. A tranzakcióban érintett számla típusa és száma:

.....

.....

3.5. A tranzakciók száma (többszöri tranzakció):

3.6. A pénzmosásra utaló adat, tény, vagy szokatlan körülmény (pénzmosás gyanúja) leírása:

.....

.....

.....

.....

.....

4. Egyéb pénzmosás gyanújára utaló körülmények:

.....
.....
.....
.....
.....

5. Megtett intézkedések:

.....
.....
.....
.....
.....

6. Statisztikai adatok:

A bejelentett ügylettel kapcsolatban azonosított ügyfelek száma:

Ebből:

Természetes személy:

Jogi személy vagy egyéb szervezet:

A bejelentett ügylet összege Ft-ban:

13. melléklet: Szűrő- és tranzakció-figyelő rendszer AML moduljának riasztási szabályai

HU DS01 Figyelt ügyfél által végzett tranzakció

Az ügyfél megfigyelés alatt áll és a tranzakció összege meghalad egy küszöbértéket

HU DS02 Figyelt számlán végzett tranzakció

A számla megfigyelés alatt áll és a tranzakció összege meghalad egy küszöbértéket

HU DS03 Nagy összegű készpénz befizetés

Készpénz befizetés, amely meghalad egy küszöbértéket és meghaladja az elmúlt 3 hónap legnagyobb készpénz befizetésének 1,5-szeresét is.

HU DS04 Szokatlanul nagy összegű készpénz befizetések

Az eheti készpénzbefizetések kumulált összege meghalad egy küszöbértéket és több mint a szórás 3-szorosával meghaladja az elmúlt 15 hónap havi készpénzbefizetéseinek 0,8-as alfa paraméterrel szűrt értékének kétszeresét (vagy az ügyfél 3 hónapnál kevesebb ideje van a rendszerben).

HU DS05 Nagy összegű készpénz befizetések

Eheti készpénz befizetések kumulált összege meghalad egy küszöbértéket és darabszámuk is meghalad egy küszöbértéket.

HU DS06 Készpénz befizetések növekvő tendenciája

Az utóbbi 3 hónap készpénzbefizetéseinek darabszáma illetve kumulált összege meghalad egy-egy küszöbértéket és ha az ügyfél legalább 3 hónapja szerepel a rendszerben, akkor az eddigi készpénz befizetési tranzakciók 0,8-as alfa paraméterű exponenciális simításával számított értékének 3-szorososa meghalad egy küszöbértéket, és az elmúlt 3 hónap készpénz befizetéseinek kumulált összege meghaladja az elmúlt 15 hónap havi összegeinek 0,8-as alfa paraméterrel szűrt 4,5-szeresét.

HU DS07 Nagyszámú készpénz befizetés

A készpénzbefizetések ehavi darabszáma, illetve kumulált összege meghalad egy-egy küszöbértéket, és ha az ügyfél több mint 3 hónapja szerepel a rendszerben, akkor az utóbbi 3 hónap legnagyobb készpénzbefizetése meghalad egy küszöbértéket.

HU DS08 Készpénz befizetések különböző fiókokban

A készpénz befizetések összege meghaladja a küszöbértéket úgy, hogy a befizetések legalább három különböző fiókban történnek, a vizsgálat három különböző időtávra is megtörténik.

HU DS09 Készpénz befizetések különböző számlákra

A készpénz befizetések összege meghaladja a küszöbértéket úgy, hogy a befizetések legalább három különböző számlára történnek. A vizsgálat három különböző időtára is megtörténik.

HU DS10 Strukturált készpénz befizetések

Azon befizetések összege, melyek két alacsonyabb küszöbérték közé esnek, meghalad egy nagyobb küszöbértéket. A vizsgálat három különböző időtávra is megtörténik.

HU DS11 Szokatlanul nagy összegű készpénz felvételek

Az eheti készpénz felvételek kumulált összege meghalad egy küszöbértéket, és több mint a szórás 3szorosával meghaladja az elmúlt 15 hónap havi készpénz felvételeinek 0,8-as alfa paraméterrel szűrt értékének kétszeresét (vagy az ügyfél 3 hónapnál kevesebb ideje van a rendszerben).

HU DS12 Nagy összegű készpénz felvételek

Az eheti készpénz felvételek kumulált összege meghalad egy küszöbértéket, és darabszámuk is meghalad egy küszöbértéket.

HU DS13 Nagy összegű csekk befizetés

Csekkbefizetés, amely meghalad egy küszöbértéket, és meghaladja az elmúlt 3 hónap legnagyobb csekkbefizetésének 1,5-szeresét is, vagy az ügyfél kevesebb mint 1 hónapja van a rendszerben.

HU DS14 Nagy összegű csekk befizetések

A csekkbefizetések ehavi kumulált összege meghalad egy küszöbértéket, és az ehavi legnagyobb csekkbefizetés is meghalad egy küszöbértéket, és a csekkbefizetések ehavi kumulált összege meghaladja az ehavi külső jóváírások kumulált összegének X százalékát.

HU DS15 Nagy összegű konverziós tranzakció

Konverziós tranzakció, amely meghalad egy küszöbértéket.

HU DS16 Tranzakció magas kockázatú országgal

Tranzakció magas kockázatú országgal, amelynek összege meghalad egy küszöbértéket.

HU DS17 Tranzakció terrorizmust támogató országgal

Tranzakció terrorizmust támogató országgal, amelynek összege meghalad egy küszöbértéket.

HU DS18 Adóparadicsom tranzakció

Tranzakció adóparadicsomnak minősített országgal, amelynek összege meghalad egy küszöbértéket.

HU DS19 Nagy összegű akkreditív

Akkreditív, amely meghalad egy küszöbértéket.

HU DS20 Nagy összegű befizetés alacsony forgalom mellett

Egy legalább 2 hónapja a rendszerben lévő ügyfél külső jóváírás tranzakciójának összege meghalad egy küszöbértéket, valamint az előző hónap külső jóváírásainak összegének 1.5-szeresét is, miközben az elmúlt 3 hónap külső jóváírásai és terhelései is a küszöbértékek alatt vannak.

HU DS21 Nagy összegű befizetések új számlára

Egy az elmúlt 3 hónapban nyitott számlán az elmúlt 3 hónap külső jóváírásainak összege ezzel a tranzakcióval lépi át a 3 hónapra megszabott küszöbértéket.

HU DS22 Aktivitás hirtelen radikális növekedése

A tranzakciók ehavi darabszáma meghaladja az előző 6 hónap darabszámainak havi átlagának egy faktorral való szorzatát és az ehavi összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. Az elmúlt 6 hónapban történt tranzakció.

HU DS23 A terhelésekhez képest nagy összegű jóváírások

A külső, nem megtakarítási jóváírások ehavi kumulált összege meghalad egy küszöbértéket, és szintén meghaladja a külső, nem megtakarítási terhelések ehavi kumulált összegének adott paraméter faktorral való szorzatát

HU DS24 Gyors pénzmozgás

A külső jóváírások és terhelések összegei adott időszakban bizonyos %-nál kisebb eltérést mutatnak, összegük pedig meghalad egy küszöbértéket. 1 illetve 2 hetes periódusra is vizsgál.

HU DS25 Gyors pénzmozgás - készpénz/csekk/nemzetközi fizetés

A nemzetközi, készpénz, illetve csekk jóváírások és terhelések összegei adott időszakban bizonyos %-nál kisebb eltérést mutatnak, összegük pedig meghalad egy küszöbértéket. 1 illetve 2 hetes periódusra is vizsgál.

HU DS26 Gyors pénzmozgás - készpénzből belföldi átutalás

A készpénz befizetések és a belföldi átutalások összegei adott időszakban bizonyos %-nál kisebb eltérést mutatnak, a nagyobbik összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. 1 illetve 2 hetes periódusra is vizsgál.

HU DS27 Gyors pénzmozgás - készpénzből nemzetközi átutalás

A készpénz befizetések, és a nemzetközi átutalások összegei adott időszakban bizonyos %-nál kisebb eltérést mutatnak, a nagyobbik összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. 1 illetve 2 hetes periódusra is vizsgál.

HU DS28 Gyors pénzmozgás - nemzetközi jóváírásból készpénzbe

A nemzetközi jóváírások, és a készpénz felvételek összegei adott időszakban bizonyos %-nál kisebb eltérést mutatnak, a nagyobbik összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. 1 illetve 2 hetes periódusra is vizsgál

HU DS29 Gyors pénzmozgás - nemzetközi jóváírásból nemzetközi átutalás

A nemzetközi jóváírások, és a nemzetközi átutalások összegei adott időszakban bizonyos %-nál kisebb eltérést mutatnak, a nagyobbik összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. 1 illetve 2 hetes periódusra is vizsgál

HU DS30 Nagy összegű tranzakció

Bármilyen tranzakció, amely meghalad egy küszöbértéket.

HU DS31 Nagy összegű terhelési tranzakció kisebb jóváírások után

Külső terhelés tranzakció, amely meghalad egy küszöbértéket, valamint az utóbbi 4 heti jóváírási tranzakciók átlagösszegének adott faktorra való szorzatát. A külső jóváírás tranzakciók száma az elmúlt 4 hétben szintén meghalad egy küszöbértéket és az utóbbi 4 hét jóváírási tranzakcióinak átlagösszege egy küszöbérték alatt marad.

HU DS32 Magas egyenleg összegyűjtése és átutalása

Külső terhelés tranzakció, amely meghaladja az előző nap végi egyenleg adott faktorra való szorzatát, ami meghalad egy küszöbértéket. Az ehavi átlagos napvégi egyenlegérték meghaladja az előző havi átlagos egyenlegérték adott faktorra való szorzatát, az előző havi átlagos egyenlegérték pedig meghaladja az azt megelőző havinak adott faktorra való szorzatát.

HU DS33 Nagy volumenű értékpapír műveletek

Az értékpapír tranzakciók ehavi kumulált összege meghalad egy küszöbértéket, és számuk is meghalad egy küszöbértéket.

HU DS34 Az értékpapír vételek száma jóval meghaladja az értékpapír eladások számát

Az értékpapír vételek száma meghalad egy küszöbértéket, és az értékpapír vételek havi kumulált összege meghalad egy küszöbértéket, és szintén meghaladja az értékpapír eladások havi kumulált összegének adott faktorra való szorzatát.

HU DS36 Forgalomhoz képest magas napi összértékű bejövő átutalások

A külső bejövő átutalási tranzakciók mai napi kumulált összege meghaladja az elmúlt 3 hónap külső jóváírásainak, havi átlagösszegének bizonyos százalékát, és meghalad egy küszöbértéket.

HU DS37 Forgalomhoz képest magas napi összértékű kimenő átutalások

A kimenő átutalási tranzakciók mai napi kumulált összege meghaladja az elmúlt 3 hónap átlagos havi külső terheléseinek bizonyos százalékát, és meghalad egy küszöbértéket.

HU DS38 Alvó számla aktívvá válik

Az ügyfél nem belső tranzakcióinak száma az elmúlt hat hónapban maximum 1, és a belső tranzakcióinak összege alatta marad egy küszöbértéknek, miközben a belső tranzakciók ehavi összege meghalad egy küszöbértéket. Az ügyfél legalább 6 hónapja szerepel a rendszerben.

HU DS39 Számlazárás röviddel számlanyitás után

Számlazárás, számlanyitáshoz képest 10 napon belül.

HU HU01 Aktivitás hirtelen radikális növekedése

A tranzakciók ehavi darabszáma meghaladja az előző 6 hónap darabszámainak havi átlagának egy faktorra való szorzatát és az ehavi összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. Az elmúlt 6 hónapban történt tranzakció.

HU HU02 Nemzetközi aktivitás hirtelen radikális növekedése

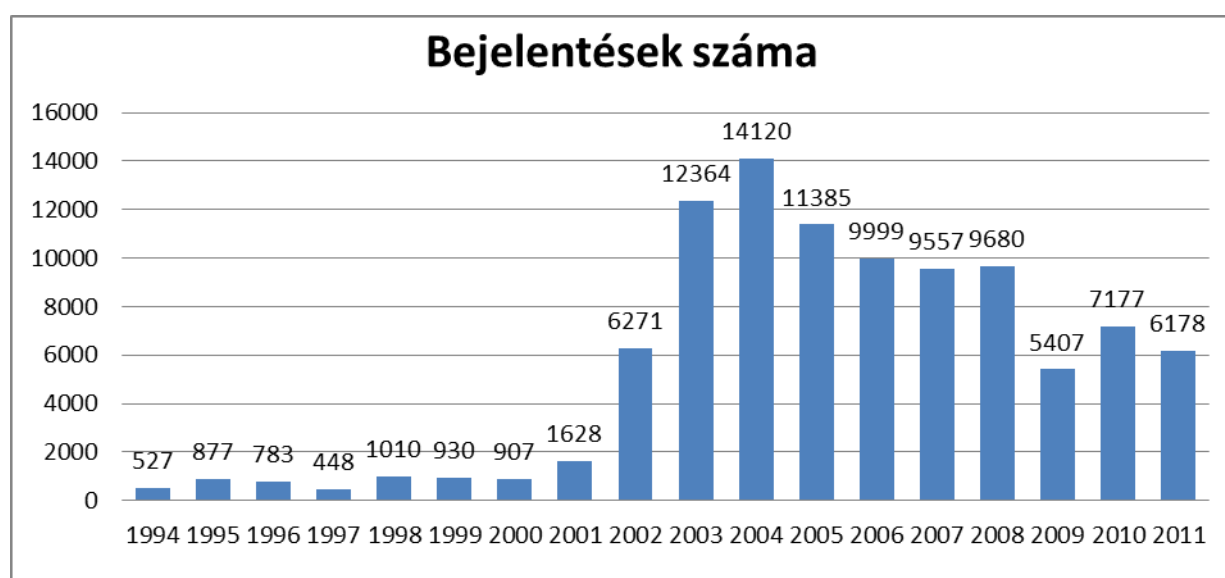
A nemzetközi tranzakciók ehavi darabszáma meghaladja az előző 6 hónap darabszámainak havi átlagának egy faktorra való szorzatát és az ehavi összeg pedig meghalad egy küszöbértéket. Az elmúlt 6 hónapban történt tranzakció.

14. melléklet: Szolgáltatói bejelentések elemzése

A 2007-es Pmt. hatályba lépése előtt a pénzintézetek több esetben is elégedetlenségüket fejezték ki a bejelentésekkel kapcsolatos hatósági visszajelzések hiányáról. Ugyanis szerették volna tudni, hogy munkájuk mennyire bizonyul hasznosnak, milyen mértékben tudják elősegíteni a hatóság vizsgálatait. Ezért az új pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megakadályozásáról és megelőzéséről szóló törvény a pénzügyi információs egység számára egy olyan statisztika vezetését tette kötelezővé, melyből a küzdelmet szolgáló rendszer hatékonysága, illetve a bejelentések eredményessége megítélhető. Ennek köszönhetően, az adatok elemzésén keresztül egy általános képet kaphatunk a pénzintézetek, illetve egy szolgáltatók bejelentési kötelezettségének teljesüléséről.

A. Bejelentések számának alakulása

A magyar kormány 1994-ben, a pénzmosás elleni szabályozási rendszer kialakítása során megalkotta az első pénzmosás elleni törvényt, mely hatalmas változást hozott a pénzügyi szolgáltatók életbe. A jogszabály ugyanis számos kötelezettséget írt el az intézmények számára. Többek között ehhez tartozott a bejelentési kötelezettség is, melynek értelmében a szokatlan, pénzmosás gyanús tranzakciókat be kellett jelenteni a törvény által kijelölt hatóság felé.

Forrás: Saját szerkesztés a Nemzeti Nyomozóiroda, valamint a Pénzügyi Hírszerző Egység statisztikái alapján

3. ábra: Pénzmosás gyanús bejelentések 1994. és 2011. között

A kezdeti időszakban azonban az Országos Rendőr Főkapitányság munkatársai csak igen kis mennyiségben kaptak ilyen típusú jelentéseket, számuk éves szinten csupán 500 és 1000 darab között változott. Az effajta adatszolgáltatás csekély mértéke elsősorban két okra vezethető vissza. Egyrészt az akkoriban érvényben lévő szabályozás személyi hatálya még csak a leginkább veszélyeztetett ágazatokra, vagyis a pénzügyi és befektetői szolgáltatókra, valamint a biztosítókra és biztosításközvetítőkre terjedt ki. Emellett a szolgáltatóknak időre volt szükségük, hogy a törvény által megfogalmazott feladatokat és kötelezettségeket beépítsék belső eljárásrendjükbe. Számok tekintetében az első jelentősebb megugrás a 2001-2002-es évekre tehető, mely időszakban az FATF feketelista és egyéb körülmények miatt a kormány törvényváltoztatásra szánta el magát. Egyrészt a 2001. évi LXXXIII. törvény hatályba lépésével bővült a jogszabály személyi hatályának köre. Másrészt a büntetőjogi oldal módosítása során a saját pénz mosása, illetve a gondatlan bűnösséggel elkövetett cselekmény büntethetővé vált. Az új törvény természetesen a bejelentések számában is észrevehető volt. Az addigi évek tendenciáihoz képest 2002-re mintegy 600%-kal növekedett a bejelentések mértéke. Azonban ez még csak a kezdet volt. A 2003-as törvénymódosítás során a jogszabály személyi hatálya tovább bővült. Emellett az elhíresült brókerbotrány kapcsán 18 banki alkalmazott ellen indítottak eljárást a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt, melynek eredményeképpen egyre kevesebb ügyintéző mert önálló hatáskörben dönteni a tranzakciók körülményeinek gyanúságáról. Ezért óvatosságból már a legkisebb szokatlanság észlelésekor is automatikusan jelentették az ügyleteket, megkereséseikkel szinte teljesen elárasztva a Pénzmosás Elleni Osztályt. A 3. ábrán megfigyelhetjük, hogy csupán egy év a bejelentett esetek száma a duplájára, 6271-ről 12364 darabra nőtt. Ez hatalmas problémát jelentett abban az időben a hatóságoknak, hiszen a heti 200-250 darab, nagyrészt alaptalan bejelentés teljesen lebéníthatta volna működésüket. Az ennek elkerülése érdekében alkalmazott ügyrendi változtatások⁶⁴, valamint az állomány létszámának bővítése azonban csökkentette az osztály leterheltségét és megoldotta a problémát. Az eddig megfigyelhető csúcspontot, a maga 14120 darab bejelentésével a 2004-es év jelentette, hiszen az ezt követő időszakban egy csökkenő tendencia vette kezdetét. A változás egyfelől a törvény rendelkezéseinek a szolgáltatók belső eljárásaiba való beépülésére, valamint ügyfélkörük fokozatos tisztulására vezethető vissza. A 2004-

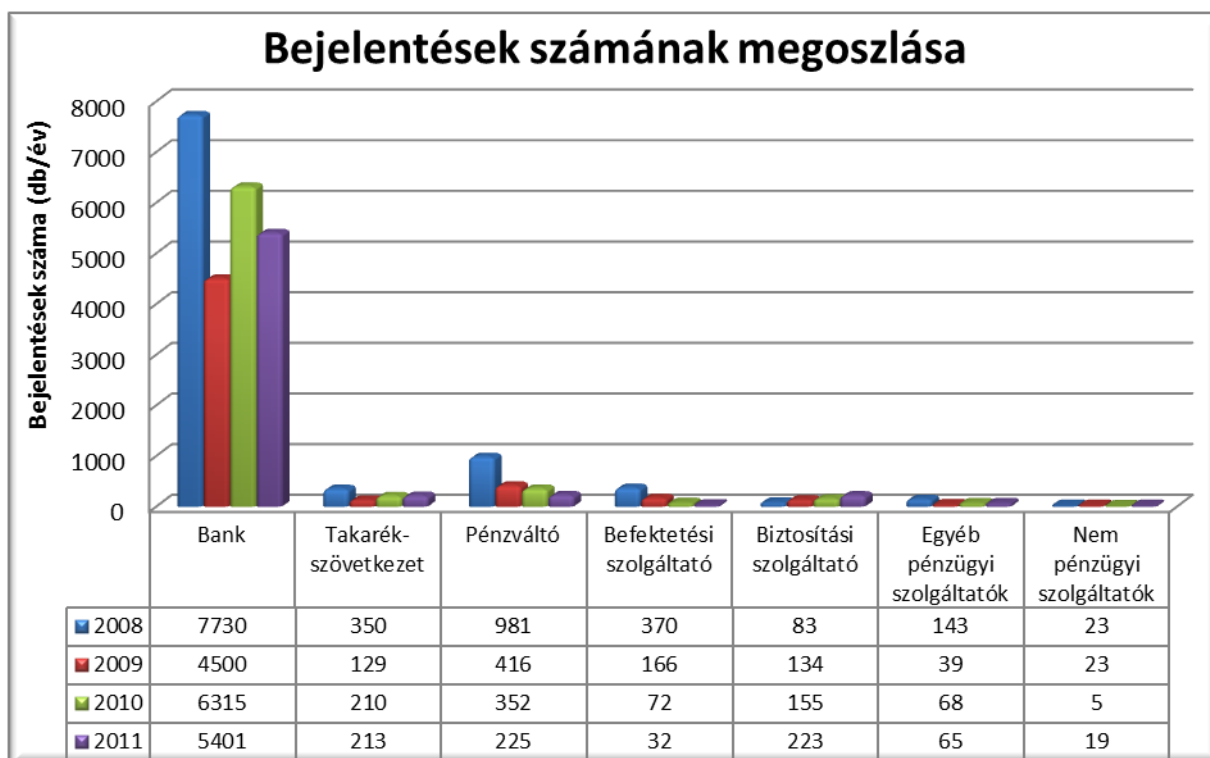
⁶⁴ A korábbi gyakorlattal ellentétben, amikor valamennyi pénzmosás gyanús bejelentést részletesen kivizsgáltak, az ügyrendi változásokat követően az egyszerűbb, „tisztá” ügyeket napok alatt lezárták és mélyrehatóan csak a valóban gyanús esetekkel foglalkoztak.

es csúcspontból 2006-ra 9999 darabra esett vissza a bejelentések száma. A 2007-es év azonban újabb változást hozott, hiszen büntetőjogi oldalon eltörölték az igencsak sok bírálatot kapó bejelentési kötelezettség elmulasztásának gondatlan változatát⁶⁵. Emellett a háttér-normarendszerben is módosítások történtek, hiszen a jogszabály személyi hatályának kiterjesztése mellett tárgyi hatályát is bővítették. Ennek értelmében a korábban csak büntetendő cselekményből származó pénzek mosása ellen fellépő törvény hatálya a jövőben a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre is kiterjed. A szabályozói lépések hatásai 2008-ban még nem, 2009-re viszont már érezhetően jelentkeztek. Míg 2008-ban összesen 9680 darab bejelentés érkezett, addig ez a szám egy év alatt 44 százalékkal, 5407-re esett vissza. Bár a változás elsősorban a törvényi módosításoknak volt köszönhető, azonban más tényezők is hozzájárulhattak a bejelentésszám csökkenéséhez. A pénzügyi és gazdasági világválság hatásai, valamint a 2008. december 15-től kötelezően alkalmazandó, magas adminisztrációval járó elektronikus bejelentőrendszer mellett a szolgáltatók ügyfélkörében további tisztulás volt megfigyelhető. Ez két oldalról befolyásolta a statisztikai eredményeket. Egyrészt az pénzintézetek a számukra elfogadhatatlan kockázatot jelentő ügyfelek számláit zárolták és ezzel kapcsolatban, több alkalommal is adatszolgáltatással éltek a hatóság felé, mely a 2008-as évben növelte a bejelentések számát. Másfelől ennek következtében csökkent a problémás ügyfelek száma és ezzel annak az esélye, hogy pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására használják fel a bankot. Ez pedig közvetlenül a bejelentések számának mérséklődésével járt. Bár az ezt követő időszakban - feltehetően a válság csökkenésével, a pénzügyi szférába visszatérő bizalom miatt megnövekvő forgalommal párhuzamosan - egy kisebb, 25 százalék körüli emelkedés, majd minimális visszaesés tapasztalható, azonban mégis viszonylagos stabilizálódás figyelhető meg. Utóbbiban szerepet játszhatott, hogy a szolgáltatók részéről az elmúlt időszakban jelentős minőségi javulás vehető észre, mely megmutatkozik mind a bejelentések információtartalmában, mind pedig az adatok továbbításban⁶⁶. (NAV, 2011)

⁶⁵ Megjegyezném, hogy az említett K&H ügy kapcsán szándékosságra, illetve ellenszolgáltatás nyújtására utaló körülmény hiányában, 16 esetben a „banki pénzmosás” gondatlan alakzatának megvalósulását állapították meg.

⁶⁶ Fontosnak tartom kiemelni, hogy a jogszabályváltozások és egy befolyásoló események mellett feltehetően a pénzmosásban érintett ügyletek számában is történnek változások.

B. Bejelentések szolgáltatók közötti megoszlása

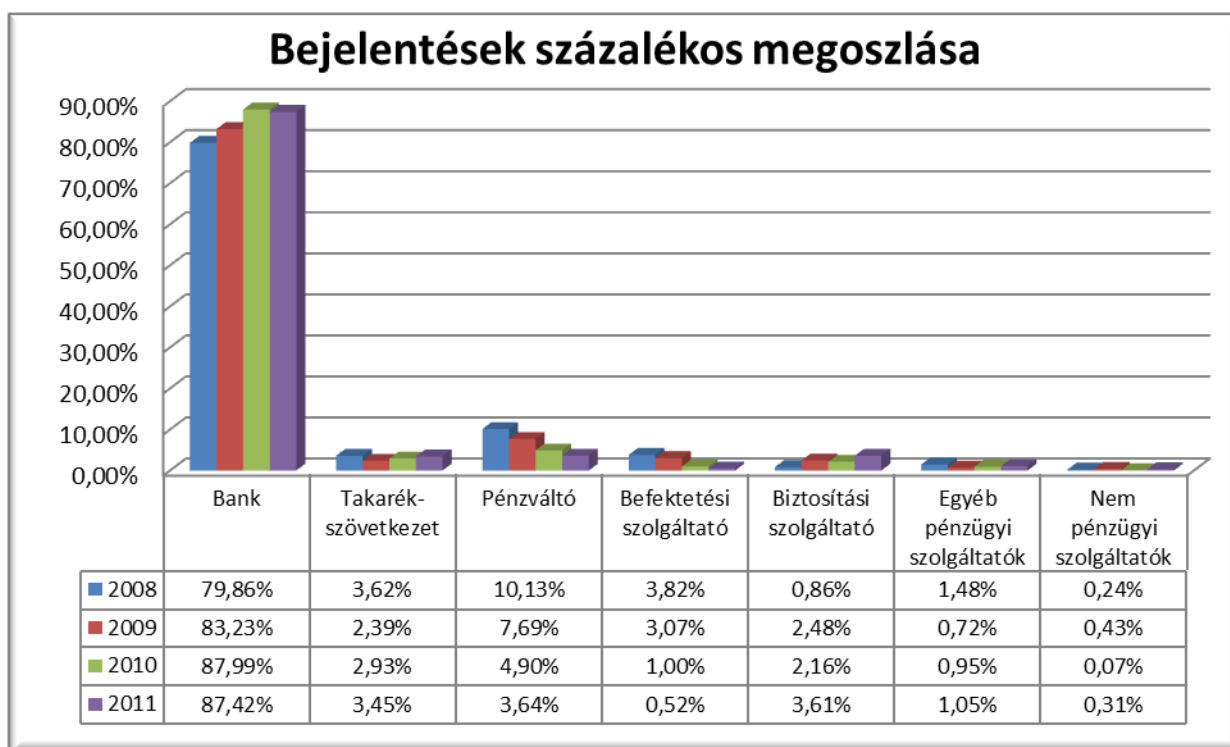
Forrás: Saját szerkesztés a Pénzügyi Hírszerző Egység statisztikái alapján

4. ábra: Bejelentések számának megoszlása 2008. és 2011. között

Ha tovább vizsgáljuk a Pénzügyi Hírszerző Egység statisztikáinak adatait, és a bejelentéseket beküldő szolgáltatókra bontjuk, akkor rögtön észrevehetjük a rendszer egy igen nagy hibáját. Annak ellenére, hogy a bejelentési kötelezettség személyi hatálya mára szinte a teljes, pénzmosási tevékenységre felhasználható ágazati kört lefedi, a 4. ábrán feltüntetett bejelentések megoszlását vizsgálva megfigyelhető, hogy azok nagyrészt bankoktól érkeznek. Ez alapvetően nem lenne baj, hiszen méretükből, ügyfélkörükből, lebonyolított tranzakcióikból, illetve egyéb számos tényezőtől fakadóan egyértelműen az effajta pénzügyi intézmények vannak leginkább kitéve a pénzmosás kockázatának. Azonban ha elemezzük az 5. ábra adatait, akkor szembesülünk a megdöbbentő eredménnyel. 2008-ban az összes hatóságnak megküldött szolgáltatói bejelentés közel 80 százalékát, míg 2011-ben már 87,4 százalékát a bankok adták. Pozíciójuk erősödéséhez járult hozzá, hogy az előző évek során még viszonylag jelentős mennyiségben jelentő pénzváltók a korábbi közel 1000 esethez képest 2011-ben már csak 225-ben találtak pénzmosásra utaló adatot, tényt, vagy körülményt és küldték be ezzel kapcsolatos

észlelésüket. Ezzel viszont körülbelül egyenlő mértékben jelentettek a takarékszövetkezetekkel, valamint biztosítási szolgáltatókkal. A három pénzügyi szolgáltató a teljes állomány körülbelül 10 százalékát adja. Megfigyelhető, hogy a korábbi évek tendenciáihoz képest a befektetési szolgáltatók észlelései jelentős visszaesést mutatnak, hiszen a 2008-as 370 darab bejelentéshez képest 2009-ben már csak 166 darabot, míg 2011 csupán 32 darabot küldtek a Pénzügyi Hírszerző Egység részére. Ami viszont igazán elgondolkodtató, az a nem pénzügyi szolgáltatóknál tapasztalható jelentési inaktivitás. A tőlük érkezett észlelések egyik évben sem érték el a teljes állomány fél százalékát sem. Ez különösen a könyvelők, könyvvizsgálók, illetve ügyvédek esetében aggasztó, hiszen nekik a legtöbb esetben igen jelentős rálátásuk van a pénzműködés során felhasznált társaságok működésére. (NAV, 2011)

Forrás: Saját szerkesztés a Pénzügyi Hírszerző Egység statisztikái alapján

5. ábra: Bejelentések számának százalékos megoszlása 2008. és 2011. között

15. melléklet:

**A PSZÁF felé teljesítendő adatszolgáltatási kötelezettséghez használt
formanyomtatvány: Pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos
adatok (9D)**

1. táblázat: A PSZÁF 9D formanyomtatványa

(adatok millió forintban értendők)

Sor- szám	PSZÁF kód	Megnevezés	Tárgynegyedév		Halmazott (napközi év elejétől kumulált)		Mód
			Darabszám	Összeg	Darabszám	Összeg	
			1	2	3	4	
			a	b	c	d	
1	9D1	Nem névre szóló betét			X	X	
2	9D2	Nem teljes körűen átvilágított ügyfél		X	X	X	
3	9D21	ebből: ügyfélkövetelés			X	X	
4	9D22	ebből: ügyfél- kötelezettség			X	X	
5	9D3	Összes ügyfél- átvilágítás		X		X	
6	9D31	Egyszerűsített ügyfél átvilágítás		X		X	
7	9D32	Fokozott ügyfél átvilágítás		X		X	
8	9D321	ebből: kiemelt közszereplő (PEP) ügyfél átvilágítása		X		X	
9	9D33	Normál ügyfél átvilágítás		X		X	

10	9D41	Üzleti kapcsolat létesítésekor történt átvilágítás		X		X	
11	9D42	Hárommillió- hatszázezer forintot elérő vagy meghaladó összegű tranzakció miatti átvilágítás					
12	9D43	Több, egymással ténylegesen összefüggő, hárommillió- hatszázezer forintot meghaladó összegű tranzakció miatti átvilágítás					
13	9D44	Korábban rögzített ügyletadatok valódiságával kapcsolatos kétség felmerülése miatti átvilágítás		X		X	
14	9D45	Más szolgáltató által végzett ügyfél- átvilágítás átvétele		X		X	
15	9D461	Saját pénzváltás miatti átvilágítás					
16	9D462	Nem saját pénzváltás miatti átvilágítás					
17	9D471	Saját zálogtevékenység miatti átvilágítás					

18	9D472	Nem saját zálogtevékenység miatti átvilágítás					
19	9D48	Egyéb ügynök által végzett átvilágítás		X		X	
20	9D51	Saját bejelentések		X		X	
21	9D52	Bejelentésekből devizában bonyolított ügyletek					
22	9D531	Bejelentésekből: 1. legnagyobb összegű bejelentés	X		X	X	
23	9D532	2. legnagyobb összegű bejelentés	X		X	X	
24	9D533	3. legnagyobb összegű bejelentés	X		X	X	
25	9D534	4. legnagyobb összegű bejelentés	X		X	X	
26	9D535	5. legnagyobb összegű bejelentés	X		X	X	
27	9D541	Bejelentésekből saját pénzváltási tevékenység miatt tett bejelentés					
28	9D542	Bejelentésekből nem saját pénzváltási tevékenység miatt tett bejelentés					
29	9D551	Bejelentésekből saját zálog tevékenység miatt tett bejelentés					

30	9D552	Bejelentésekből nem saját zálog tevékenység miatt tett bejelentés					
32	9D56	Bejelentésekből egyéb ügynök által végzett tranzakciók bejelentése					
33	9D6	Bejelentésekből 24/48 órára felfüggesztett tranzakció					
34	9D7	Bíróság által pénzmosás miatt zárolt követelések					
35	9D8	Terrorizmus finanszírozásának gyanúja miatti bejelentés					
36	9D9	Terrorista lista alapján zárolt követelések					

Jelmagyarázat: Az „X”-szel megjelölt helyek kitöltése tilos!

Forrás: PSZÁF, 2010

16. melléklet:

35/2007. (XII. 29.) PM rendelet

**a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
szóló 2007. évi CXXXVI. törvény alapján elkészítendő belső szabályzat kötelező
tartalmi elemeiről**

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény 43. § (2) bekezdésében meghatározott felhatalmazás alapján, a pénzügyminiszter feladat- és hatásköréről szóló 169/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § g) pontjában meghatározott feladatkörömben a következőket rendelem el:

1. § A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényben (a továbbiakban: Pmt.) meghatározott kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítésére a szolgáltató által a Pmt. 33. §-a alapján elkészítendő belső szabályzat kötelező tartalmi elemei a következők:

- a) a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adatok, tények, körülmények megállapításakor figyelembe veendő szempontok;
- b) az ügyfél azonosításának, a személyazonosság igazoló ellenőrzésének, a tényleges tulajdonos azonosításának, az üzleti kapcsolat célját és tervezett jellegét feltáró tevékenységnek, illetve az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérésének (a továbbiakban együtt: ügyfél-átvilágítás) belső eljárási rendje;
- c) az egyszerűsített és a fokozott ügyfél-átvilágítás belső eljárási rendje;
- d) azon szolgáltatóknál, amelyek élni kívánnak a Pmt. 18. §-ában foglalt jogosultsággal, a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések eredményei elfogadásának belső eljárási rendje;
- e) a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak történő bejelentés belső eljárási rendje és formája, továbbá a Pmt. 23. § (1) bekezdésének a)-b) pontjában meghatározott adatokat tartalmazó formanyomtatvány;
- f) a Pmt. 23. § (2) bekezdésében meghatározott kijelölt személy neve, beosztása, elérhetősége;
- g) az ügyleti megbízás felfüggesztésének belső eljárási rendje;

- h) az ügyfél-átvilágítás, illetőleg a bejelentés kapcsán keletkezett adatok kezelésére, megőrzésére, védelmére, illetve az érintett alkalmazottak védelmére vonatkozó belső előírások;
- i) az alkalmazottak képzésére, a Pmt. 32. § (3) bekezdésében az alkalmazottak számára előírt speciális képzési programok szervezésére vonatkozó előírások;
- j) az ügyfelekkel kapcsolatba kerülő alkalmazottak részére az ügyfél-átvilágítás során alkalmazandó eljárási, magatartási normák;
- k) az ügyfél-átvilágítást, a bejelentés teljesítését és a nyilvántartás vezetését elősegítő belső ellenőrző és információs rendszer ismertetése;
- l) a Pmt. 2. §-ának hatálya alá tartozó szolgáltatók esetében a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról szóló, 2006. november 15-i 1781/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtása vonatkozásában a megbízó azonosításának, a megbízási adatok ellenőrzésének, nyilvántartásának, továbbításának, továbbá a hiányzó vagy hiányos megbízási adatokkal érkező pénzáttalások észlelésének és kezelésének belső eljárási rendje.

2. § E rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba.

3. § E rendelet a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló, 2005. október 26-i 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.